SiS följer upp och utvecklar

5/03

Ungdomar som skrivits in på särskilda ungdomshem under år 2000 – bakgrund, livssituation och behandlingsbehov

Årsrapport ADAD 00

Statens institutions styrelse SiS

Årsrapport ADAD 00

Ungdomar som skrivits in på särskilda ungdomshem år 2000
– bakgrund, livssituation och behandlingsbehov

Beställes genom Statens institutionsstyrelse SiS
Rapport 5/03
ISSN 1403-1558

EKBLADS AB C O Ekblad & Co, Västervik 2003

Förord

Centrala uppgifter för Statens institutionsstyrelse, SiS, är forskning, utveckling och klientdokumentation. SiS publicerar därför kunskapsöversikter samt resultat från forsknings- och utvecklingsprojekt som bedöms vara av intresse för utvecklingen av ungdoms- och missbrukarvården i rapportserien "SiS följer upp och utvecklar" samt i en forskningsserie.

I denna rapport redovisas information om de ungdomar som skrevs in på särskilda ungdomshem under 2000. Beskrivningen omfattar ungdomarnas bakgrund, livssituation och vårdbehov.

Informationen har samlats in med hjälp av ADAD-intervjuer som genomförts av personal vid de särskilda ungdomshemmen. ADAD, *Adolescent Drug Abuse Diagnosis*, är en strukturerad intervju som översatts och anpassats till svenska förhållanden av SiS FoU. ADAD ger information inom livsområdena *hälsa, skola, arbete, fritid och vänner, familj, psykisk hälsa, brottslighet, alkohol och narkotika* samt såväl den unges som intervjuarens uppfattning om ungdomarnas hjälpbehov.

Rapporten är beskrivande till sin karaktär. En detaljerad tabellbilaga ingår för att både intresserade behandlare och forskare skall ha möjlighet att själva ta del av grundmaterialet.

Det här är den fjärde årsrapporten från SiS. I *Årsrapport ADAD 99* redovisades ungdomar som skrevs in för första gången på en SiS-institution, medan vi tidigare redovisat alla som skrevs in under året, oavsett om det skett tidigare år. Vi har fått önskemål från behandlingspersonal att återgå till att redovisa alla som skrivs in under året och beslutat oss för att göra det. Från och med 2001 kommer årsrapporten att utformas så att hänsyn tas till olika grupper och vissa centrala variabler kommer att redovisas över tid. Tabellbilagan kommer dock att finnas kvar.

Vi beklagar att årsrapporteringen släpar efter. Vi har genomfört ett omfattande projekt för att få bra datorstöd i form av inmatningsprogram till institutionerna och en funktionell databas, något som tagit en stor del av FoU:s krafter i anspråk. Vår målsättning är att hinna ikapp så fort som möjligt.

Dataeditering och framställning av tabellerna har gjorts av Malin Arneng, SiS FoU, som även har sammanställt texten.

Sture Korpi
Generaldirektör

Innehållsförteckning

Förord 3
Sammanfattning 7

1 Inledning 9
Lagstiftningen 9
Särskilda ungdomshem 10
Dokumentationssystem för särskilda ungdomshem 11
ADAD-intervjun 12
Rapportens syfte och disposition 13

2 Material 14
Population och urval 14
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar 17
Datakvalitet 18
Inmatning av uppgifter 18
Bortfall 18
Jämförelser med ungdomar i befolkningen 19

3 Ungdomarnas bakgrund 20
Svensk respektive utländsk bakgrund 20
Uppväxt 21
Aktuell familjesituation 22
Föräldrarnas utbildning och sysselsättning 23
Sammanfattning 24

4 Tidigare insatser och aktuell placering 25
Tidigare behandlingsinsatser 25
Aktuell placering 25
Uppdraget från socialtjänsten 26
Orsaker till placeringen 27
Vistelse före placeringen 28
Sammanfattning 29

5 Ungdomarnas hälsa 31
Ungdomarnas hälsoproblem 31
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar 33
Sammanfattning 34

6 Skola **35**
Ungdomarnas skolgång 35
Problem och trivsel 35
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar 37
Sammanfattning 37

7 Arbete **39**
Erfarenhet av arbete 39
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar 39
Sammanfattning 40

8 Fritid och vänner **41**
Vänner och hur ungdomarna tillbringar sin fritid 41
Flickvänner och pojkvänner 41
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar 42
Sammanfattning 43

9 Familj **45**
Ungdomarnas familjeförhållanden 45
Kontakten med mor och far 46
Misshandel och sexuella övergrepp 48
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar 49
Sammanfattning 49

10 Psykiska och känslomässiga problem **52**
Känslor, reaktioner och beteenden 52
Självförtroende och kontakten med andra 52
Nedstämdhet och självdestruktivitet 53
Bristande kontroll och förvrängd verklighetsuppfattning 54
Psykiska besvär 54
Depression, självmordstankar och ätstörningar 55
Oro och svårighet att kontrollera beteende 55
Antal dagar med psykiska besvär 56
Tidigare vårdinsatser 57
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar 57
Sammanfattning 58

11 Brottslighet **60**
Ungdomarnas brottslighet 60
Brottslighet året före inskrivningen 60
Brottslighet tre månader före inskrivning 61
Kontakter med rättsväsendet 62
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar 63
Sammanfattning 63

12 Alkohol och narkotika **65**
Ungdomarnas tobaksvanor 65
Alkohol 65
Narkotika 66
Användning en typisk månad 67
Tidigare behandling för missbruk 68
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar 68
Sammanfattning 70

13 Implikationer för behandling **72**

Referenser **74**

Bilaga: Tabeller **77**
Material (2:A–2:I) 77
Ungdomarnas bakgrund (3:A–3:U) 81
Tidigare insatser samt nuvarande placeringn (4:A–4:T) 90
Ungdomarnas hälsa (5:A–5:L) 96
Skola (6:A–6:M) 100
Arbete (7:A–7:E) 105
Fritid och vänner (8:A–8:T) 107
Familj (9:A–9:V) 113
Psykiska och känslomässiga problem (10:A–10:J) 122
Brottslighet (11:A–11:O) 127
Tobak, alkohol och narkotika (12:A–12:S) 133

Sammanfattning

I rapporten ges en bild av livssituationen för ungdomar som under år 2000 placerades på särskilda ungdomshem. Av totalt 981 inskrivna ungdomar har 617 intervjuats med ADAD-intervjun. Ytterligare 34 har intervjuats men tackat nej till att ingå i forskningsregistret. ADAD-intervjun omfattar nio livsområden; fysisk hälsa, skolgång, arbete/sysselsättning, fritid och kamratkontakter, familjeförhållanden, psykisk hälsa, brottslighet samt användning av alkohol och narkotika. Information ges även om ungdomarnas bakgrund och uppväxtförhållanden, tidigare insatser samt orsaker till placeringen på särskilda ungdomshem. I materialet utgör pojkarna 70 procent och flickorna 30 procent. 44 procent av ungdomarna är 15 år eller yngre, 39 procent i åldern 16–17 år och 17 procent är 18 år eller äldre. Hälften har svensk bakgrund, en tredjedel utländsk bakgrund där båda föräldrarna är födda i annat land än Sverige och sjutton procent har både svensk och utländsk bakgrund. Bland ungdomar med utländsk bakgrund är andelen pojkar högre än bland de andra ungdomarna.

Sammantaget pekar informationen på en mycket problematisk situation för de ungdomar som placeras på särskilda ungdomshem. Under uppväxten lever successivt en allt mindre andel med sina bägge föräldrar. Enbart en fjärdedel av ungdomarnas föräldrar sammanlever vid intervjutillfället. Många av ungdomarna har erfarenhet av tidigare behandlingsinsatser, hälften på behandlingsinstitution och tre femtedelar i familjehem. De flesta är omedelbart omhändertagna enligt LVU § 6 eller § 3. Två femtedelar har placerats på de särskilda ungdomshemmen för att utredas.

Problem av mer psykosomatisk karaktär såsom sömnproblem och huvudvärk är vanligt förekommande. En fjärdedel har problem av mer kronisk karaktär och allergi/astma är vanligt. Skolproblem kan relateras till inlärningsproblem, beteendet i skolan och till inställningen till skolan. Ungdomarna uppger bland annat att de har misslyckats i skolan, uppträtt störande och varit skoltrötta. Ungdomarnas fritid tillbringas både med vänner som begår brott eller använder narkotika och sådana som inte har dessa problem.

Ungdomarna tror att föräldrarna är besvikna på dem men uttrycker också själva besvikelse gentemot föräldrarna. En del föräldrar har egna problem såsom psykiska besvär eller problem med alkohol eller narkotika. Två femtedelar av ungdomarna har blivit utsatta för fysisk misshandel av någon som varit som en föräldrafigur. En nästan lika stor andel har blivit utsatta för psykisk misshandel och fem procent uppger att de har utsatts för ett sexuellt övergrepp av en person de stått i beroendeställning till.

Trettio procent av ungdomarna uttrycker hopplöshet inför framtiden, 22 procent anser att det vore bättre om de var döda. Tjugonio procent är rädda för att skada andra och sjutton procent känner för att skada sig själva. Nära hälften av ungdomarna

har någon gång upplevt en allvarlig depression och en femtedel har försökt att begå självmord. Två femtedelar har någon gång haft problem med våldsamt beteende. En tredjedel har mått psykiskt dåligt under en vecka eller mer månaden före inskrivning.

Ungdomarna är mycket brottsaktiva. En stor andel var inblandade i brott året före inskrivningen och totalt sett har många åkt fast för polisen någon gång. Misshandel har hälften varit inblandade i året före inskrivningen. Fyrtiofyra procent uppger att de har problem med rättsväsendet.

Fyra femtedelar uppger att de röker dagligen. Ungdomarna har i stor utsträckning prövat narkotiska preparat någon gång, främst hasch som 59 procent använt. 32 procent har använt amfetamin utan att ha injicerat. Nio procent av samtliga ungdomar har injicerat amfetamin eller heroin någon gång. 27 procent har använt ecstasy. En "typisk" månad det senaste året uppger 36 procent att de använder hasch två gånger eller oftare. Elva procent använder amfetamin oralt och fyra procent använder heroin oralt minst två gånger under en vanlig månad. Drygt tre femtedelar tror att deras konsumtion av alkohol och narkotika skadar deras hälsa.

Både pojkarna och flickorna har en allvarsam situation. Pojkarna är mer brottsliga än flickorna. Flickorna har större problem än pojkarna avseende fysisk och psykisk hälsa samt familjerelationer. De lever i mindre utsträckning med sina föräldrar, har oftare varit placerade i familjehem och på behandlingshem. Flickorna uppger också oftare att de har upplevt misshandel av olika slag samt sexuella övergrepp. Flickorna har både varit deprimerade i stor utsträckning och haft svårt att kontrollera våldsamt beteende. Två femtedelar har gjort självmordsförsök.

De äldre ungdomarna har betydligt oftare missbruksproblem än de yngre. De äldre har i stor utsträckning tidigare fått behandlingsinsatser. De yngsta ungdomarnas problem såsom psykisk ohälsa bör emellertid uppmärksammas särskilt, samt att många har begått våldsbrott under året före inskrivningen.

Påtagligt är att ungdomarna vill få hjälp med sina problem, framförallt för skolproblem och familjerelationer. Ungdomarna vill även få hjälp med psykisk och fysisk hälsa, med problem kring fritid och vänner, med brottslighet samt narkotikaproblem. Flickorna vill oftare få hjälp med familjerelationer och sin psykiska hälsa än pojkarna. Pojkarna vill oftare få hjälp med brottslighet än flickorna. De äldre ungdomarna vill i större utsträckning än de yngre få hjälp för missbruksproblematik. Intervjuarna bedömer att ungdomarna har stora behov av insatser inom de flesta livsområden, förutom vad gäller fysisk hälsa.

För en jämförelse med 1997, 1998 och 1999 års populationssammansättningar se kapitel 2, Material. Övriga skillnader mellan de intervjuade ungdomarna som skrivits in på SiS institutioner respektive år kommer att behandlas i ett särskilt kapitel i Årsrapport ADAD 2001.

1 Inledning

Ungdomar som erhåller vård och behandling för beteendeproblem – missbruk, kriminalitet eller annat socialt avvikande beteende – har i regel en mycket besvärlig livssituation. Splittrade uppväxtförhållanden i socialt utsatta familjer är vanligt och relationerna till föräldrar och andra närstående präglas ofta av instabilitet och otrygghet. Ungdomarna uppvisar ofta psykiska eller psykologiska problem. Många har kunskapsluckor orsakade av bristfällig eller avbruten skolgång samt läs- och skrivsvårigheter. En komplex och mångfacetterad problematik kännetecknar dessa ungdomars situation (Armelius et al, 1996).

Lagstiftningen

En grundläggande princip i svensk lagstiftning är att barn och ungdomar har rätt att växa upp under trygga och goda förhållanden. Kommunernas socialnämnder har ett särskilt ansvar för barn i en svår situation och skall i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdomar, som riskerar att utvecklas ogynnsamt, får det skydd och stöd de behöver.

Kommunernas arbete med barn och ungdomar styrs framförallt av tre lagar; socialtjänstlagen (SoL), lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) samt föräldrabalken. Beslut om utredningar och insatser i frivilliga former fattas med stöd av SoL. När barn eller unga behöver vård men föräldrarna och/eller den unge inte samtycker kan socialnämnden ansöka hos länsrätten om vård med stöd av LVU. LVU är en social tvångslag som kan tillämpas när barn riskerar att fara illa till följd av missförhållanden i hemmet (2 §) och när ungdomar utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende (3 §).

Om den unge bedöms befinna sig i en akut allvarlig situation kan ett omedelbart omhändertagande göras enligt 6 § LVU. Exempel på sådana situationer är när ungdomar begått allvarliga eller upprepade brott, när de påträffas i socialt oacceptabla miljöer eller när det bedöms att en utredning inte kan genomföras med den unge och dennes familj. Beslut om omedelbart omhändertagande kan i brådskande fall fattas av socialnämndens ordförande men måste underställas länsrätten och om socialnämnden önskar ansöka om vård enligt 3 § LVU skall det göras inom fyra veckor. Av alla ungdomar som blir föremål för vård enligt LVU placeras ungefär två tredjedelar i familjehem eller andra former av institutionsvård eller behandlingshem och en tredjedel på särskilda ungdomshem.

En annan viktig princip i Sverige är att ungdomar under 18 år skall erhålla vård

och inte straff om de begår brott. Straffmyndighetsåldern är 15 år.[1] Vid misstanke om mindre allvarlig brottslighet för ungdomar under 18 år kan åklagare efter yttrande från socialnämnden besluta om åtalsunderlåtelse enligt lagen om särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LuL). Om det finns ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse som kan åsidosättas vid åtalsunderlåtelse, till exempel vid upprepade brott, kan rätten besluta att överlämna åt socialnämnden att ge den unge vård inom socialtjänsten enligt LVU eller SoL. Socialnämnden beslutar om vilken slags vård den unge skall få. Överlämnandet stadgas i 31 kap 1 § Brottsbalken och kan även kombineras med bötesstraff eller samhällstjänst.

Sedan den 1 januari 1999 finns ytterligare en påföljd för ungdomar som begår brott. Den nya påföljden innebär att ungdomar som i 15–17-årsåldern begått allvarliga brott kan dömas till sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem i stället för fängelse. Syftet med den nya lagen är att motverka de skadeverkningar som en vistelse i fängelse kan ge ungdomar. Den nya påföljden är ett tidsbestämt straff men innebär samtidigt att behandlingstanken lyfts fram, eftersom den tid som den dömde vistas på ungdomshemmet skall användas till vård och behandling. Det är brottet och inte behandlingsbehovet (vilket är fallet när det gäller LVU) som avgör straffets längd, som kan variera mellan fjorton dagar och fyra år. SiS ansvarar för verkställigheten av sluten ungdomsvård. Påföljden regleras i en särskild lag, Lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU).

Särskilda ungdomshem

För ungdomar som behöver stå under särskilt noggrann tillsyn och som uppfyller kriterierna i 3 § LVU, skall det enligt 12 § LVU finnas särskilda ungdomshem. Vid de särskilda ungdomshemmen kan ungdomarna förutom att vistas på låst avdelning även avskiljas och visiteras, vilket regleras i 15–20 §§ LVU och 26–28 §§ Socialtjänstförordningen.

Socialnämnden ansöker om plats på ett särskilt ungdomshem vid en placering enligt LVU eller SoL. Ungefär 1000 ungdomar placeras varje år. I många fall finns beslut om omedelbart omhändertagande. Socialtjänstens uppdrag innebär ofta att institutionen skall genomföra en utredning eller akut vårda ungdomarna. De flesta av dessa akut- eller utredningsplacerade ungdomar stannar kortare tid än två månader och återvänder därefter till föräldrahemmet, får fortsatt vård i familjehem eller annat behandlingshem. En mindre grupp kvarstannar i behandling vid de särskilda ungdomshemmen. En del ungdomar placeras även direkt för behandlingsinsatser.

År 2000 fanns 32 särskilda ungdomshem med 651 platser varav 435 var behandlingsplatser och 216 utrednings- eller akutplatser. Tre femtedelar av platserna är låsbara (SiS VP 2000, s 30 ff).

---

[1] Ungdomar under 15 år som misstänks ha begått brott kan dock i vissa fall utredas av polis.

Några äldre studier om ungdomar på särskilda ungdomshem finns (Eriksson, 1957; SOU 1964:24; Wiberg, 1976; Dalteg, 1990). Under senare år har tillkommit undersökningar om ungdomar tillhörande ett visst geografiskt område eller ungdomar placerade på en viss institution (Forsling, 1987, 1992, 2001; Sarnecki, 1996; Bergström & Sarnecki, 1996; Levin, 1998; Michanek m fl, 2000). Genom ADAD-rapporteringen erhålls ingående kunskaper om ungdomarnas livssituation och problematik.

Dokumentationssystem för särskilda ungdomshem

För att få kunskap om ungdomarna samt för att följa upp och utvärdera vård och behandling har ett individbaserat dokumentationssystem utvecklats. Dokumentationssystemet har flera syften.

På *nationell organisatorisk* nivå är syftet att erhålla underlag för att beskriva målgruppen – ungdomarna – och deras utveckling över tid samt att ge underlag för uppföljning, utvärdering och planering av verksamheten.

För *institutionerna* är syftet att erhålla underlag för beskrivning av respektive institutions målgrupp, för uppföljning, utveckling av vård- och behandlingsarbetet men även för direkt användning i arbetet med ungdomarna. Dokumentation skall utgöra en del i det ordinarie arbetet och ge viktig information om varje klient att användas i klientarbetet med utredning, bedömning och behandlingsplanering.

För *ungdomarna* är syftet att öka deras delaktighet i vården. Genom att ungdomarna intervjuas ger de själva information om sin situation och möjlighet att uttrycka inom vilka livsområden de vill få hjälp. Detta är särskilt angeläget för ungdomar som är omhändertagna med tvång.

Informationen från dokumentationssystemet kan också användas i *forskning*. Data om ungdomarnas situation vid olika tidpunkter; inskrivning, utskrivning och uppföljning, skall kunna utgöra grund för utvärderingsforskning som syftar till att undersöka vilka behandlingsinsatser som fungerar för vilka grupper av ungdomar.

Idag används data från ADAD-registret i ett tiotal forskningsprojekt.

Vid *inskrivning* genomförs en strukturerad intervju – ADAD – Adolescent Drug Abuse Diagnosis (Alfred Friedman & Arlene Utada, 1989) som ger information om den unges aktuella situation och problematik inom olika livsområden. Intervjun innefattar även placeringsuppgifter samt uppgifter om den unges bakgrund och behandlingshistoria. I den här rapporten redovisas enbart information från inskrivningsintervjun.

I dokumentationssystemet ingår även att vid *utskrivning* från institutionen låta den unge besvara frågor om sin institutionsvistelse. Personalen redovisar vilka insatser som har genomförts.

Vid *uppföljning* intervjuas den unge och ett antal frågor ur ADAD-intervjun ställs på nytt för att kunna jämföra problematiken vid inskrivning och efter avslutad behandling. SiS mål är att följa upp de ungdomar som genomgår behandling.

Organisatoriskt leds projektet från SiS FoU. En utvärderingsansvarig finns på var-

je institution med ansvar för dokumentationsarbetet. Regelbundna utbildningsdagar hålls med de utvärderingsansvariga. På regional nivå finns faddrar som ger stöd till institutionerna i respektive region.

ADAD-intervjun

Basinstrument i dokumentationssystemet för de särskilda ungdomshemmen är ADAD-intervjun. ADAD-intervjun och en manual har av SiS översatts till svenska och anpassats till svenska förhållanden (Söderholm Carpelan, Hermodsson, Öberg, 1997b). I valet av instrument bedömdes ADAD uppfylla forsknings- och behandlingsmässiga krav. En referensgrupp av behandlingspersonal bedömde att den gav intressant och relevant information om ungdomarna. Referensgruppen deltog i arbetet med att översätta och anpassa intervjun och manualen. Intervjun bygger på samma principer som Addiction Severity Index (ASI) (McLellan et al, 1992, se även Andréasson et al, 1999) som är ett instrument för vuxna missbrukare. ASI och ADAD har två syften. De ska dels kunna fungera som utrednings- och bedömningsinstrument och dels kunna mäta förändring i samband med utvärdering. Med detta dubbla syfte, användning i det direkta klientarbetet och uppföljning/utvärdering, passar instrumentet väl för de särskilda ungdomshemmen. Intervjun genomförs av institutionspersonal. En tvådagars utbildning behövs för att genomföra intervju och skattningar av ungdomarnas problem.

ADAD-intervjun ger information om nio livsområden: *fysisk hälsa, skolgång, arbete/sysselsättning, fritid och kamratkontakter, familjeförhållanden, psykisk hälsa, brottslighet samt användning av alkohol och narkotika.* För varje område erhålls fyra centrala mått: a) Den unges skattning av sina problem; b) Den unges skattning av sitt behov av hjälp; c) Intervjuarens skattning av den unges behandlingsbehov; d) Kompositvärdet, ett sammansatt mått som bygger på ett antal frågor som beskriver den unges situation. Måtten används för att mäta förändringar vid olika tidpunkter.

När det gäller ADAD-intervjun i behandlingsarbetet framhåller Friedman och Utada (1989) att det är en fördel att i behandling använda ett standardiserat instrument vid intagning för vård eftersom intagning, bedömning och behandlingsplanering i praktiken ofta är informella och slumpmässiga. Även med kvalificerade och erfarna behandlare/utredare som gör ett bra jobb, kan ett standardiserat instrument ge en mer samlad och objektiv information. Samtidigt understryker de att man inte kan förlita sig på ett enda instrument när bedömning av behandlingsbehov görs. Kompletterande undersökningar liksom kontakter och samtal med klienten och dennes nätverk är nödvändiga för att kunna göra en grundlig bedömning. ADAD ger information om ungdomarnas problem och påvisar var behov av en grundligare undersökning finns.

En formulärrevision genomfördes i december 1999, bl a orsakat av införandet av den nya lagen LSU. Förändringar som skett finns noterade i tabellbilagan.

Genom ett utvecklat datorstöd erhålls en sammanfattning av intervjusvaren och

skattningarna för varje intervjuad. De kan fungera som underlag för uppföljande samtal med den unge samt utgöra ett viktigt inslag i fortsatt behandlingsplanering.

Det faktum att den unge själv intervjuas om sin situation, att vikt läggs vid vad den unge anser om sin situation och sina problem samt om de vill ha hjälp är i sig ett trendbrott. Det utredningsförfarande som utvecklats inom socialtjänsten i Sverige har till stor del baserat sig på uppgifter från andra informanter. Trots att socialtjänstlagen förordar att sociala insatser skall bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet och planeras tillsammans med den det berör, är det väl belagt att socialarbetare i en utredningssituation talar för lite eller inte alls med barn och ungdomar (se t ex Socialstyrelsen, 1996; Andersson m fl, 1996; Mattsson, 1989).

Rapportens syfte och disposition

Syftet med rapporten är att beskriva ungdomarnas livssituation när de skrivs in på särskilda ungdomshem. Beskrivningen baseras på den information som erhållits i ADAD-intervjuerna.

Följande behandlas:
- Ungdomarnas uppväxtförhållanden, behandlingshistoria och placeringsorsaker
- Ungdomarnas problematik inom de olika livsområdena fysisk hälsa, skola, arbete, fritid och vänner, familj, psykisk hälsa, brottslighet samt alkohol och narkotika
- Ungdomarnas skattningar av sina problem och sitt behov av hjälp
- Intervjuarnas bedömningar av ungdomarnas behandlingsbehov
- Skillnader mellan könen och åldersgrupper avseende problematik och behov av insatser

I kapitel 2 beskrivs materialet och hur det är insamlat. I kapitel 3 behandlas ungdomarnas uppväxtförhållanden, i kapitel 4 behandlingshistoria och inskrivningsorsaker. I kapitel 5–12 redovisas ungdomarnas problem inom olika livsområden enligt ADAD. Genomgående analyseras förhållandena för flickor respektive pojkar samt för ungdomar i olika åldrar. I bilagan återfinns alla i rapporten ingående tabeller.

2 Material

Ungdomarna skall intervjuas med ADAD-formuläret inom 3–4 dagar och senast en vecka efter ankomsten till institutionerna. Intervjuerna skall genomföras i avskildhet och med väl tilltagen tid. Ungdomarna tillfrågas om intervjun får användas för statistik och bearbetas i dator. Föräldrarna tillfrågas direkt eller informeras per brev. Den unge upplyses även om att intervjun kommer att användas i institutionens arbete. Personal på respektive institution som erhållit utbildning i ADAD-intervjun genomför intervjuerna. Drygt hälften av intervjuerna har tagit 1–1 1/2 timme (55%), ett fåtal kortare än en timme (5%) och övriga (40%) mer än 1 1/2 timme.

Population och urval

Årsrapporten för 1997 var den första presentationen av ADAD-materialet. 1109 vårdtillfällen påbörjades år 1997. 907 ungdomar skrevs in varav 620 (68%) intervjuades med ADAD. 71 personer avböjde bearbetning av intervjun. I årsrapporten 1997 ingick 61 procent. Av samtliga ungdomar som skrevs in det året var 27 procent flickor jämfört med 28 procent i ADAD-materialet (SiS 2000, s 14).

År 1998 påbörjades 1225 vårdtillfällen. Antalet inskrivna ungdomar var 979 och av dessa intervjuades 625 (64%) med ADAD. 52 personer avböjde bearbetning av intervjun vilket innebär att 59 procent ingick i årsrapporteringen för 1998. Av samtliga placerade ungdomar utgjorde flickorna 29 procent medan andelen i ADAD-materialet var 34 procent (SiS 2001, s 14).

Tabell 2:1 Ungdomar som har skrivits in vid SiS institutioner olika år

	1997	1998	1999	2000
Antal vårdtillfällen	1109	1225	1549	1574
Antal inskrivna ungdomar	907	979	1069	981
Intervjuade med ADAD	620 (68%)	625 (64%)	748 (70%)	651 (66%)
Varav ej godkänt registrering	71	52	59	34

Under 1999 påbörjades 1549 vårdtillfällen. Antalet ungdomar som skrevs in på SiS institutioner var 1069 varav 748 (70%) har intervjuats med ADAD. Av dessa avböjde 59 att ingå i forskningsregistret.

År 2000 påbörjades enligt SiS klientadministrativa system (KIA) 1574 vårdtillfällen. 981 ungdomar skrevs in varav 651 (66%) intervjuades med ADAD. Av de 981 inskrivna ungdomarna var 87 personer LSU-dömda. 57 av dem har intervjuats med ADAD och ingår bland de 617 som beskrivs i denna rapport. Eftersom gruppen är relativt liten särredovisas den inte här men inför den uppföljning av sluten ungdomsvård som gjordes av SiS i samarbete med BRÅ och Socialstyrelsen gjordes en jämförelse mellan ADAD-intervjuade pojkar som under perioden 1999–2000 tagits

in för sluten ungdomsvård och pojkar som tagit in enligt LVU (i samma ålder och inskrivna samma år) (Sluten ungdomsvård, 2002). Skillnader som kom fram i jämförelsen var att en större andel av de LSU-dömda har utländsk bakgrund, de LVU-placerade pojkarna har erhållit fler insatser från socialtjänstens sida och uppger mer problem med familjen, de LSU-dömda uppger färre skolproblem och har inte använt droger i samma utsträckning som de LVU-placerade, en lägre andel av de LSU-dömda jämfört med de LVU-placerade har begått olika brott (förutom rån och misshandel). Dessa skillnader kvarstår när man endast jämför de LSU-dömda pojkarna med de LVU-placerade pojkarna inskrivna under år 2000. I ADAD Årsrapport 2001 kommer jämförelser mellan LSU- och LVU-placerade pojkar att redovisas.

En tredjedel av de ungdomar som skrevs in vid SiS institutioner 2000 har tidigare vistats på en av SiS institutioner alternativt blivit överflyttad från en institution till en annan. 99 personer av de 364 personer som inte intervjuats med ADAD år 2000 har intervjuats tidigare år och beskrivs i någon av de tidigare årsrapporter som SiS gett ut.

Skälen till att ungdomarna inte alls har intervjuats med ADAD är bland annat kort vistelsetid, bristande rutiner, att den unge inte vill bli intervjuad samt att den unge är i för dålig kondition eller bedöms vara för ung. I en del fall (25 ungdomar) är ungdomarna intervjuade två gånger. I materialet redovisas resultat från det första intervjutillfället i de fall flera intervjuer finns.

Av alla inskrivna ungdomar 2000 på de särskilda ungdomshemmen utgjorde flickorna 30 procent. Fördelningen mellan könen för de ADAD-intervjuade ungdomarna överensstämmer med dessa uppgifter. Flickorna utgör 30 procent i ADAD-materialet och pojkarna 70 procent (tabell 2:A i bilagan).

Ungdomarna har indelats i tre åldersgrupper, 15 år eller yngre, 16–17 år samt 18 år eller äldre. I denna indelning kan ungdomar som är skolpliktiga och de som är myndiga urskiljas.

Tabell 2:2 De intervjuade ungdomarnas ålder för år 2000

Ålder	Antal	Procent
10	1	–
11	1	1
12	10	2
13	34	5
14	89	14
15	135	22
16	124	20
17	116	19
18	64	10
19	36	6
20	7	1
Totalt	617	100

Fyrtiofyra procent av ungdomarna är 15 år eller yngre, 39 procent är 16–17 år och 17 procent är myndiga, det vill säga arton år eller äldre (tabell 2:B i bilagan). En något större andel av pojkarna är i åldern 16–17 år och en större andel av flickorna är yngre (tabell 2:D–2:E i bilagan). Inskrivna ungdomar 2000 har genomsnittsåldern 16 år, ADAD-intervjuade 15,9 år. Bland de placerade pojkarna är genomsnittsåldern 16,2 år, ADAD-intervjuade 16 år. Flickorna har genomsnittsåldern 15,7 år, ADAD-intervjuade 15,6 år.[2] Åldersmässigt överensstämmer de som intervjuats med ADAD väl med samtliga nyinskrivna ungdomar på särskilda ungdomshem 2000.

Tabell 2:3 De intervjuade ungdomarnas efter inskrivningsår

År	1997		1998		1999[3]		2000	
Ålder	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
11–15	185	34	230	40	221	52	270	44
16–17	250	45	231	40	150	35	240	39
18–20	114	21	112	20	54	13	107	17
Totalt	549	100	573	100	425	100	617	100

I 1997 års material var en tredjedel av ungdomarna 15 år eller yngre, nästan hälften 16–17 år och en femtedel arton år eller äldre. Ungdomar inskrivna 1997 hade genomsnittsåldern 16,2 år och de som ingick i ADAD-materialet 16,3 år.

I 1998 års material var två femtedelar av ungdomarna 15 år eller yngre, lika många var 16–17 år och en femtedel myndiga. Genomsnittsåldern för ungdomarna inskrivna 1998 var 16,3 år, i ADAD-materialet 16 år.

I 1999 års rapport redovisades endast de ungdomar som det året skrevs in vid SiS institutioner för första gången vilket således gjorde att gruppen var något yngre. Drygt hälften av ungdomarna var 15 år eller yngre, 35 procent 16–17 år och 13 procent arton år eller äldre. Genomsnittsåldern för nyinskrivna ungdomar 1999 var 15,6 år, i ADAD-materialet 15,5 år.

Tabell 2:4 De intervjuade ungdomarnas medelålder

År	1997		1998		1999[4]		2000	
	Intervjuade	Totalt	Intervjuade	Totalt	Intervjuade	Totalt	Intervjuade	Totalt
Pojkar	16,3	16,2	16,0	16,3	15,6	15,7	16,0	16,2
Flickor	16,2	16,0	16,0	16,0	15,4	15,4	15,6	15,7
Totalt	16,3	16,2	16,0	16,3	15,5	15,6	15,9	16,0

[2] Åldersuppgifterna på alla placerade ungdomar baseras på uppgifter ur SiS klientadministrativa system (KIA).
[3] 1999 avser endast nyinskrivna ungdomar.
[4] 1999 avser endast nyinskrivna ungdomar.

En femtedel av ungdomarna i denna ADAD-rapport kommer från Stockholm, Göteborg eller Malmö (tabell 2:F i bilagan).

Nästan samtliga särskilda ungdomshem har intervjuat ungdomar som ingår i materialet. På vart och ett av Eknäs, Margretelund, Utredningshemmet i Hässleholm/Perstorp, Lövsta, Bärby och Råby har mellan 31 och 47 intervjuer genomförts och dessa institutioner representerar stora och små institutioner, olika uppdrag såsom akut, utredning och behandling samt arbetar med all slags problematik. De är geografiskt spridda i Sverige. Av övriga institutioner har nitton genomfört mellan 10 och 28 intervjuer. Sju har genomfört färre än tio intervjuer (tabell 2:G i bilagan).

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

Intervjun består av ett strukturerat frågeformulär och innehåller främst frågor med fasta svarsalternativ. Förutom de frågor som ställs inom varje område gör ungdomarna och intervjuarna skattningar av behandlingsbehovet inom respektive område. Ungdomarna bedömer också hur oroade de är över problem inom respektive område.

Ungdomarna uppger på en fyragradig skala – "inte alls", "lite", "ganska mycket" och "mycket" – hur besvärade eller oroade de har varit den senaste månaden över problem inom respektive livsområde. Därefter uppger ungdomarna, enligt samma skala, om de vill få hjälp med problem inom området. Sambanden mellan de två skattningsmåtten är starka inom varje område. Om den unge är oroad så vill hon eller han också ofta få hjälp. När ungdomarnas skattningar redovisas i denna rapport görs oftast en uppdelning i ungdomar som inte vill få någon hjälp alls (eller inte är oroade) och ungdomar som vill få hjälp, oavsett om det är lite, ganska mycket eller mycket hjälp. Fullständiga tabeller redovisas i bilagan.

Intervjuaren bedömer efter intervjuns genomförande både hur allvarliga den unges problem är och om behov finns för ytterligare insatser. En tiogradig skala används från att inga insatser är nödvändiga till att hjälp är absolut nödvändig:

0–1 Inga reella problem, behöver inte ytterligare hjälp
2–3 Obetydliga/lätta problem, ytterligare hjälp troligen inte nödvändig
4–5 Måttliga problem, viss hjälp önskvärd
6–7 Betydande problem, hjälp nödvändig
8–9 Avsevärda/utomordentligt stora problem, hjälp är absolut nödvändig.

Skattningen skall utföras enligt en särskild procedur. Bedömningen skall ta sin utgångspunkt i de svar den unge ger om sina faktiska förhållanden, men den unges egen uppfattning om problem och behov av insatser skall även vägas in (Söderholm Carpelan, Hermodsson & Öberg, 1997a, 1997b).

Datakvalitet

Genom att intervjuformuläret är strukturerat med nästan enbart fasta svarsalternativ minskas intervjuareffekterna, det vill säga att olika intervjuare får olika svar. En osäkerhet är dock glömskeeffekten som kan ha betydelse för retrospektiva uppgifter (Andersen m fl, 1979) eftersom en del av frågorna omfattar tidsperioder en viss tid före inskrivningen på institutionen och ungdomarna även skall uppge antal, till exempel brott de har gjort, under en viss tidsperiod.

Vuxna kan ha en viss obenägenhet att svara på känsliga frågor och medvetet eller omedvetet inte svara helt sanningsenligt. Svaren på frågor om alkoholbeteende har till exempel funnits bli olika beroende på vilken metod som används (Björkman, 1979, s 88, 145). Ungdomar som riskerar att eventuellt omhändertas med tvång, kan tänkas anpassa sina svar för att undvika ett omhändertagande. För att försöka minska andelen felaktiga svar ombeds därför ungdomarna i presentationen av ADAD-intervjun att hellre avstå från att svara än att ge felaktiga svar. Om intervjuaren bedömer att svaren inte verkar sanningsenliga skall intervjun avbrytas om den unge trots påpekanden fortsätter att avge svar som bedöms vara oriktiga.

I slutet av varje avsnitt gör intervjuarna sedan en bedömning av tillförlitligheten i den unges uppgifter. I dessa framkommer att 14 procent av svaren i avsnittet brottslighet bedöms vara förvrängda (tabell 2:H i bilagan).

Intervjuarna bedömer även om ungdomarna har haft svårt att förstå frågorna. De yngsta har oftare än övriga åldersgrupper svårt att förstå (tabell 2:I i bilagan). Andelen som antingen har förvrängt uppgifter eller har svårt att förstå är som mest sexton procent och gäller området brottslighet.

Inget tyder på att vissa individer systematiskt förvanskar uppgifter eller inte förstår. Få av de unga har förvrängt eller missförstått uppgifter inom många eller alla områden. Det finns inte heller några kombinationer av områden som förvanskas eller missförstås oftare än andra. Ett urval frågor i avsnitten brottslighet samt alkohol och narkotika har analyserats särskilt. Resultaten för hela gruppen ändras inte när uppgifter som skulle kunna vara osäkra utesluts ur analyserna. I redovisningen av detta material ingår därför uppgifter från alla ungdomarna.

Inmatning av uppgifter

Ett särskilt inmatningsprogram för överföring av intervjuuppgifter till datormedia finns på varje institution. Kvaliteten på inmatningen kontrollerades för 1997 års material och mycket få fel noterades, i genomsnitt 4,6 procent samt 6 korrigeringar av cirka 660 överförda värden per formulär.

Bortfall

Internbortfallet är oftast lågt, mindre än 5 procent. I de fall internbortfallet överstiger 10 procent finns en särskild notering i texten och tabellerna. I avsnittet alkohol

och narkotika finns ett visst svarsbortfall för de yngre ungdomarna men de uppger som regel en mycket liten eller ingen konsumtion. I avsnittet om brottslighet finns visst svarsbortfall på brott som är mindre vanliga. Många ungdomar har ingen kontakt med sin far och därför finns bortfall på frågor om fadern. Bortfall finns även för att ungdomarna inte känner till föräldrarnas utbildning.

Jämförelser med ungdomar i befolkningen

För att ställa de ADAD-intervjuade ungdomarnas livssituation i relation till andra ungdomars, har vissa jämförelser gjorts med ungdomar i befolkningen. De referensdata som redovisas vilar främst på självrapporterade uppgifter eftersom ADAD-materialet bygger på sådan information. Olika slags problem finns emellertid vid jämförelser, till exempel att frågor och metoder skiljer sig åt. ADAD-materialet har även en sned ålders- och könsfördelning vilket medför att jämförelserna skall tolkas försiktigt.

I jämförelserna med andra undersökningar ingår samma åldersgrupp i ADAD-materialet. I skolundersökningar anges ofta inte ungdomarnas ålder utan enbart i vilken årskurs undersökningarna genomförts. Vid jämförelser med årskursmaterial i 9:e klass ingår i ADAD-materialet ungdomar som är 15 och 16 år gamla, även om ungdomar i den åldern även kan gå i 8:e klass eller ha börjat i gymnasiet.

3 Ungdomarnas bakgrund

I kapitlet beskrivs ungdomarnas bakgrund och uppväxt samt vissa socioekonomiska förhållanden som bostad och föräldrars sysselsättning.

Svensk respektive utländsk bakgrund

En fjärdedel av ungdomarna är födda i ett annat land än Sverige och något fler har ett annat språk än svenska som modersmål (tabell 3:A–3:B i bilaga). De ungdomar som inte är födda i Sverige kommer från många olika länder. Två femtedelar är födda i Asien såsom Iran, Irak och Libanon. Drygt en fjärdedel kommer från olika länder i Europa, främst från forna Jugoslavien och Polen. Tretton procent är födda i Sydamerika, bland annat Chile och Colombia och 17 procent kommer från Afrika, främst Somalia. En tredjedel kom till Sverige i skolåldern, när de var 7 år eller äldre (tabell 3:C–3:D i bilagan).

Drygt en tredjedel av ungdomarna har utländsk bakgrund, det vill säga ungdomarnas båda föräldrar är födda i annat land. Knappt hälften har svensk bakgrund, båda föräldrarna är födda i Sverige. 17 procent har både svensk och utländsk bakgrund, en förälder är född i Sverige och den andra i ett annat land. Föräldrar som inte är födda i Sverige kommer främst från Europa (Finland, forna Jugoslavien och Polen) samt från Asien (främst från Iran och Turkiet) (tabell 3:G–3:H i bilagan). Flickorna har oftare svensk bakgrund än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 3:E i bilagan).

Tabell 3:1 Svensk och utländsk bakgrund. Procent

Bakgrund	Pojkar	Flickor	Totalt
Båda föräldrarna födda i Sverige	44	60	48
En svensk förälder, en invandrad	17	17	17
Båda föräldrarna födda i annat land	39	23	35
Summa	100	100	100
n	419	167	586

Både svensk och utländsk bakgrund är lika vanligt bland flickorna som bland pojkarna medan utländsk bakgrund är vanligare bland pojkarna än flickorna. Skillnaderna kan uttryckas på så sätt att bland ungdomar som har utländsk bakgrund är andelen pojkar högre jämfört med ungdomar som har svensk respektive både svensk och utländsk bakgrund. Andelen pojkar i den förstnämnda gruppen är 81 procent, och i de två andra 65 respektive 72 procent (tabell 3:F i bilagan).

Fler ungdomar har utländsk eller både svensk och utländsk bakgrund i ADAD-materialet jämfört med ungdomar i befolkningen. I befolkningen har fjorton procent av barn under 18 år utländsk bakgrund. De är antingen födda utomlands eller föräld-

rarna är födda i annat land än Sverige. Fördelningen är likartad oavsett ålder. Ungefär tio procent har både svensk och utländsk bakgrund (Barnombudsmannen, 2001, s 12). I ADAD-materialet grundar sig indelningen på föräldrarnas födelseland, men de flesta ungdomarna som är födda utomlands har föräldrar som är födda utomlands.

Skillnader mellan ungdomar som har svensk respektive utländsk bakgrund kommer inte att behandlas i denna rapport.

Uppväxt

En liten andel, 5 procent, av alla ungdomar är adopterade (tabell 3:I i bilagan).[5] 23 av de 32 adopterade ungdomarna är födda i ett annat land än Sverige.

Ungdomarna får uppge vilka personer de främst har bott med under olika perioder i sin uppväxt. Andelen barn som bor med båda föräldrarna, antingen biologiska eller adoptivföräldrar, minskar successivt genom åren (se tabell nedan samt tabell 3:J1–3:J6 i bilagan).

Tabell 3:2 Andel ungdomar som under sin uppväxt har levt med båda föräldrarna

Ålder	Pojkar	Flickor	Totalt
0–2 år	82	72	79
3–6 år	61	52	58
7–9 år	49	41	47
10–12 år	41	33	39
13–15 år	33	23	30

I åldern 0–2 år lever fyra femtedelar med mor och far. Mellan 3 och 6 års ålder minskar andelen till tre femtedelar. När ungdomarna är i 10–12-årsåldern bor endast två femtedelar med båda sina föräldrar. I början av tonåren, det vill säga i 13–15-årsåldern, har andelen minskat ytterligare, till trettio procent.

De barn som inte bor med båda föräldrarna lever främst med enbart modern. Vid 13 års ålder sker ett brott i ungdomarnas livssituation. Andelen som bor med enbart mor ökar inte mellan åldrarna 10–12 år och 13–15 år utan i stället ökar andelen som är i familjehem eller på institution.

Under de olika perioderna i den unges uppväxt har genomgående en något större andel av pojkarna bott med båda föräldrarna jämfört med flickorna. Fram till 16 års ålder bor en större andel av flickorna med sin mor jämfört med pojkarna (tabell 3:J1–3:J6 i bilagan).

Ungdomarna uppger hur många gånger de har flyttat fram till 16 års ålder, antingen tillsammans med familjen eller ensam. Fem procent har levt på samma stäl-

[6] Adoptivföräldrar är i materialet jämställda med biologiska föräldrar.

le, två tredjedelar har flyttat mellan en och sex gånger. En grupp ungdomar om 31 procent har flyttat sju gånger eller mer (tabell 3:K i bilagan).

Drygt en fjärdedel av ungdomarna har rymt hemifrån mellan en och tre gånger, det vill säga haft för avsikt att rymma och varit borta hemifrån över natten utan förälders tillåtelse. En nästan lika stor andel har rymt hemifrån vid fyra tillfällen eller mer och flickorna oftare än pojkarna. Två femtedelar av flickorna har rymt fyra gånger eller mer jämfört med 16 procent av pojkarna (tabell 3:L i bilagan).

Ungdomarna tillfrågas om de främst har vuxit upp i lägenhet eller villa samt om familjen hyrt eller ägt sin bostad. Hälften av ungdomarna har främst vuxit upp i hyreslägenhet och en tredjedel i egen villa (tabell 3:M i bilagan). Under sin uppväxt har drygt fyra femtedelar haft barnomsorg antingen på daghem, i förskola eller hos dagmamma (tabell 3:N i bilagan).

Aktuell familjesituation

Vid intervjutillfället sammanlever endast 17 procent av ungdomarnas föräldrar (se tabell nedan samt 3:O i bilagan).

Tabell 3:3 Föräldrarnas civilstånd vid intervjutillfället. Procent

Civilstånd	Totalt
Gifta/sammanboende	25
Aldrig sammanlevt	5
Skilda/separerade	60
Far och/eller mor lever inte	10
Summa	100
n	613

Tio procent har inte sin mor eller sin far i livet.[6] Ungefär hälften av föräldrar som inte sammanlever vid intervjutillfället har gift om sig eller lever med en annan partner utan formellt giftermål.

Ungdomarnas familjesituation skiljer sig från ungdomars i totalbefolkningen. I åldern 16–17 år lever två tredjedelar (65%) med föräldrarna (Barnombudsmannen, a.a., s 19).[7] Av jämnåriga ADAD-intervjuade ungdomars föräldrar lever 24 procent tillsammans.

En procent av ungdomarna har egna barn. Nästan alla har syskon, två femtedelar har ett eller två syskon och övriga har tre eller fler (tabell 3:Q i bilagan). I Sverige är två barn vanligast förekommande i familjerna (SCB, 1999, s 59 ff). Ungdomarna

[6] För fem av ungdomarna är både mor och far avlidna. För 14 ungdomar är modern avliden och för 43 är fadern avliden.

[7] Materialet är specialbearbetningar av SCB:s befolkningsstatistik.

i ADAD-materialet förefaller alltså att komma från relativt stora familjer. Ungdomarna kan även medräkna halv- eller styvsyskon.

Under året före inskrivningen på institutionen har 62 procent av ungdomarna levt med båda eller med någon av sina föräldrar (se tabell nedan samt tabell 3:R i bilagan).

Tabell 3:4 Ungdomarnas huvudsakliga boendesituation under året före inskrivning. Procent

Boende under senaste året	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	Totalt
Båda föräldrarna	24	15	24	20	19	22
Mor	28	21	27	30	14	26
Far	5	4	7	3	4	5
Mor och styvfar	7	6	8	7	2	7
Far och styvmor	2	2	4	2	0	2
Släkt	4	2	2	4	3	3
Familjehem	7	15	10	11	4	9
Institution	18	19	15	18	29	18
Ensam	2	4	0	2	10	3
Flickvän/pojkvän	1	4	1	1	7	2
Annat	2	8	2	2	8	3
Summa	100	100	100	100	100	100
n	431	176	266	235	106	607

De ungdomar, nästan två femtedelar, som inte har levt med någon av föräldrarna har främst vistats på institution eller familjehem. Sexton procent av de ungdomar som inte bor med sin far har inte någon kontakt alls med honom. Det finns oftare kontakt med modern även om den unge inte lever med henne. Fyra procent saknar kontakt med mamman. Ungdomarnas familjerelationer behandlas utförligt i kapitel 9.

Föräldrarnas utbildning och sysselsättning

Ungdomarna besvarar frågor om föräldrarnas utbildning. Åtta procent av ungdomarnas mödrar (eller de som fungerat i moderns ställe) har inte gått ut grundskolan, en femtedel har genomgått grundskolan, 30 procent har gymnasiekompetens och 16 procent har en högskoleutbildning. En fjärdedel av ungdomarna känner inte till moderns utbildning (tabell 3:S i bilagan). Uppgifter om faderns utbildning redovisas inte eftersom 46 procent av ungdomar saknar kännedom om den.

Hälften av ungdomarnas mödrar respektive fäder arbetar. Arbetslösa är 16 procent av mödrarna och 11 procent av fäderna. Förtidspension, sjukbidrag eller sjukskrivning omfattar 15 procent av mödrarna och 12 procent av fäderna. Tio procent av mödrarna och tre procent av fäderna utbildar sig. I nästan en femtedel av fallen känner ungdomarna inte till faderns sysselsättning (tabell 3:T–3:U i bilagan). I jämförelse med befolkningen är andelen förvärvsarbetande betydligt lägre bland de ADAD-intervjuade ungdomarnas föräldrar. Under åren 1992–1995 arbetade 81 procent av ensamstående föräldrar med barn i åldern 7–18 år (SCB, 1997, s 58).

Sammanfattning

Ungdomarna har en splittrad familjesituation. Det är framförallt mamman som har utgjort familjen. Under uppväxten bor successivt en allt mindre andel med bägge sina biologiska föräldrar. Vid intervjutillfället sammanlever enbart en femtedel av ungdomarnas föräldrar. En större andel av pojkarna har utländsk bakgrund än flickorna.

Hela gruppen

48 procent av ungdomarna har svensk bakgrund
5 procent är adopterade
25 procent av föräldrarna sammanlever vid intervjutillfället
22 procent levde med båda föräldrarna under året före inskrivningen
26 procent levde med sin mor under året före inskrivningen
5 procent levde med sin far under året före inskrivningen
48 procent av ungdomarnas mödrar och 52 procent av fäderna arbetar

Kön

23 procent av flickorna, 39 procent av pojkarna har utländsk bakgrund

4 Tidigare insatser och aktuell placering

I kapitlet redovisas ungdomarnas tidigare erfarenheter av olika insatser från socialtjänsten. Därefter presenteras omständigheter kring själva placeringen på särskilt ungdomshem.

Tidigare behandlingsinsatser

En knapp femtedel av ungdomarna svarar att de har erhållit mer omfattande öppenvårdsinsatser (program som omfattar minst 16 timmar per vecka). Det gäller de äldre i större utsträckning än de yngre och pojkarna oftare än flickorna (tabell 4:A i bilagan). Hälften av ungdomarna har haft en kontaktperson eller en kontaktfamilj. Vid en sådan insats träffar barnet en vuxen person regelbundet eller vistas hos en familj under till exempel vissa helger. Pojkarna har oftare än flickorna haft en sådan insats (tabell 4:B i bilagan).

Två femtedelar av ungdomarna har varit placerade i familjehem, flickorna oftare än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 4:C i bilagan).

Tabell 4:1 Tidigare placering i familjehem. Procent

Familjehemsplaceringar	Pojkar	Flickor	Totalt
Ingen placering	65	44	59
En gång	19	33	23
Två gånger	9	13	10
Tre gånger eller fler	7	10	8
Summa	100	100	100
n	429	179	608

Hälften av ungdomarna har tidigare varit placerade på en behandlingsinstitution. De äldsta har i större utsträckning än de yngsta varit på behandlingsinstitution. 57 procent av de äldsta ungdomarna, 54 procent av dem i åldern 16–17 år och 47 procent av de yngsta har tidigare vistats på behandlingsinstitution. Flickorna har något oftare än pojkarna varit placerade på behandlingsinstitution (tabell 4:D i bilagan).

Fyra femtedelar av ungdomarna har erfarenhet av insatser såsom öppenvårdsprogram, kontaktperson, placering i familjehem eller vistelse på behandlingsinstitution. Hälften har haft två eller fler insatser och de äldsta i större utsträckning än de yngsta, 57 procent jämfört med 56 procent av 16–17-åringarna och 47 procent av de yngsta (tabell 4:F i bilagan).

Aktuell placering

De flesta ungdomarna är placerade med ett tvångsingripande enligt lagen om vård av unga (LVU). 55 procent har placerats med ett omedelbart omhändertagande

(LVU § 6) och tjugo procent har redan ett omhändertagandebeslut enligt § 3, samma lag. Elva procent av ungdomarna placerades frivilligt på institution med stöd av socialtjänstlagen (SoL § 6). Nio procent är dömda till vård enligt lagen om sluten ungdomsvård (LSU). Andelen redan fastställda LVU samt LSU är något högre bland de äldre än de yngre ungdomarna som oftare har placerats med ett omedelbart omhändertagande (se tabell nedan samt tabell 4:G i bilagan).

Tabell 4:2 Lagrum vid placering. Procent

Lagrum	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
LVU § 6, omedelbart	61	56	40	55
LVU § 3, eget beteende	13	22	33	20
SoL § 6, frivilligt	19	6	2	11
LSU	1	12	20	9
LVU § 2, miljöfall samt annat[8]	6	4	5	5
Summa	100	100	100	100
n	268	240	107	615

Uppdraget från socialtjänsten

En placering kan vara akut eller planerad oavsett vilken lagparagraf som åberopas som stöd. För 69 procent av alla ungdomar var placeringen akut. Placeringarna syftar i stor omfattning till att bryta ett destruktivt beteende. Majoriteten av ungdomarna placeras på en låsbar (49%) eller sluten (34%) plats (tabell 4:H–4:I i bilagan).

Två femtedelar av ungdomarna skall utredas på institutionen, nio procent placeras direkt för behandling och 42 procent är akutplaceringar, vilket ofta innebär att tillfälligt vårda den unge. Institutionens uppdrag vid inskrivningen skiljer sig delvis åt för de olika åldersgrupperna (se tabell nedan samt tabell 4:J i bilagan).

Tabell 4:3 Aktuellt uppdrag vid inskrivningen. Procent

Uppdrag	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Akutplacering	41	46	37	42
Utredning	51	34	26	40
Behandling	7	8	16	9
LSU	1	12	21	9
Summa	100	100	100	100
n	249	235	105	589

[8] I kategorin "annat" (12 ungdomar) ingår bland annat en kombination av paragraf 2 och 3 (10 ungdomar).

De äldre ungdomarna kommer oftare än de yngre till institutionerna direkt för behandling, 16 procent jämfört med 7.

Under år 2000 fanns det 659 platser på de särskilda ungdomshemmen samt tio platser vikta för LSU-placeringar. Av de 659 var 139 enbart avsedda för flickor, 369 för enbart pojkar och resterande för både pojkar och flickor. Hälften av ungdomarna i det här materialet placeras på avdelningar där både flickor och pojkar vistas. Pojkarna kommer oftare (59%) till en blandad avdelning jämfört med flickorna (47%) (tabell 4:K i bilagan).

Orsaker till placeringen

Uppgifterna om skälen till ungdomarnas placering baseras på intervjuarnas kunskap om vilka orsaker socialtjänsten uppger vid ansökan. Eftersom många av ungdomarna är omedelbart omhändertagna finns inte huvudorsakerna enligt LVU ännu specificerade av socialtjänsten. De skäl som kan uppges är de tre huvudorsaker som anges i LVU för att omhänderta ungdomar med tvång på grund av deras eget beteende; missbruk, kriminalitet och annat socialt nedbrytande beteende. Vid frivilliga placeringar enligt socialtjänstlagen behöver inte orsakerna specificeras på samma sätt som vid ett omhändertagande enligt LVU, men orsakerna kan ofta hänföras till dessa tre kategorier.

När en ung person omhändertas eller placeras kan en eller flera av huvudorsakerna vara aktuella. Av de ungdomar som har intervjuats med ADAD kommer hälften till institutionerna för missbruksproblematik. För tre femtedelar är brottslighet orsaken till placeringen och för en lika stor andel anges annat socialt nedbrytande beteende. Skälet "annat socialt nedbrytande beteende" innefattar vistelse i socialt olämpliga miljöer eller vagabondage, men även att den unge har begått ett enstaka allvarligt brott utan att tidigare ha varit inblandad i brottslig verksamhet. Hälften av de 338 ungdomar som placerats för annat socialt nedbrytande beteende har vistats i olämpliga miljöer. Enstaka allvarliga brott uppges för en tredjedel och för två tredjedelar finns andra skäl som inte är specificerade. Pojkarna är oftare placerade för enstaka allvarliga brott än flickorna (44% jämfört med 13%) (tabell 4:L–4:Q i bilagan).[9]

Drygt hälften av ungdomarna placeras för mer än en huvudorsak. I tabellen nedan redovisas olika kombinationer av orsakerna missbruk, brottslighet och annat socialt nedbrytande beteende.

[9] Se Astrid Schlytter (1999) som visar att flickors och pojkars beteende bedöms olika vid omhändertagande enligt 3 § LVU.

Tabell 4:4 Orsaker till placeringen, kombinationer av skäl. Procent

Placeringsorsak	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Missbruk enbart	10	13	1	13	35	11
Brottslighet enbart	20	2	11	18	11	14
Annat nedbr enbart	13	37	34	12	3	21
Missbruk o brott	23	4	8	24	25	17
Missbruk o annat	5	26	10	12	11	11
Brott o annat	16	11	24	10	3	15
Missb/brott/annat	13	7	12	11	12	11
Summa	100	100	100	100	100	100
n	408	180	264	227	97	588

En femtedel av ungdomarna är placerade för enbart annat socialt nedbrytande beteende. I övrigt är fördelningen mellan de olika skälen och kombinationerna ganska jämn. Flickorna har främst kommit till institutionen på grund av enbart annat socialt nedbrytande beteende. Även annat socialt nedbrytande beteende i kombination med missbruk är relativt vanligt. Pojkarna är betydligt oftare placerade för brottslighet än flickorna. De är placerade i ungefär lika stor utsträckning för enbart brottslighet som för en kombination av brottslighet och missbruk.

I den yngsta gruppen är orsaken främst enbart annat socialt nedbrytande beteende och även i kombination med brottslighet. För ungdomarna i åldern 16–17 år är en kombination av missbruk och brottslighet och enbart brottslighet de vanligaste orsakerna. Dessa yngre ungdomar är i relativt liten utsträckning placerade för enbart missbruk utan missbruk finns främst tillsammans med de andra orsakerna. De äldre skiljer sig från de yngre ungdomarna på så sätt att enbart missbruk är vanligt. En förklaring till att dessa myndiga ungdomar i mindre omfattning är placerade på grund av brottslighet är att de istället blir föremål för kriminalvård vid brottslighet.

Vistelse före placeringen

Ungdomarna tillfrågas både om var de främst vistades månaden före placeringen samt var de vistades i direkt anslutning till placeringen. Under månaden före institutionsplaceringen levde ungefär två femtedelar hos förälder eller i eget boende. Elva procent var i familjehem eller hos släkt och 15 procent vid en behandlingsinstitution eller vid ett annat särskilt ungdomshem. Mycket få var på en psykiatrisk avdelning (fem ungdomar) eller på en avgiftningsklinik (sex ungdomar) under den månaden. Sex procent vistades i häkte eller fängelse. Sjutton procent var avvikna eller levde ett vagabonderande liv (tabell 4:R i bilagan).

Tabell 4:5 Huvudsaklig vistelse månaden före inskrivning. Procent

Vistelse	Pojkar	Flickor	Totalt
Föräldrahemmet	44	24	38
Eget boende	2	5	3
Hos släkt	2	2	2
I familjehem	7	13	9
På behandlingsinstitution	14	17	15
Inom psykiatrin eller i avgiftning	1	4	2
I häkte eller fängelse	9	1	6
Rymt eller vagabonderat	16	19	17
Annat	5	15	8
Summa	100	100	100
n	431	178	609

Pojkarna har oftare än flickorna vistats hos föräldrar. Flickorna uppger oftare "Annat", vilket oftast avser kompis eller pojkvän.

Vid själva placeringen kom en tredjedel från föräldrahemmet, en fjärdedel från familjehem eller behandlingsinstitutioner. Få kom direkt från psykiatrisk klinik (2%) eller avgiftning (1%). 15 procent kom från häkte och tolv procent från att ha varit avvikna. Pojkarna kom oftare än flickorna direkt från föräldrarna och de yngre oftare än de äldre. Vanligare är att pojkarna kom direkt från häkte jämfört med flickorna och det gäller även de äldre jämfört med de allra yngsta. Flickorna kom oftare från en behandlingsinstitution eller hade varit avvikna (tabell 4:S i bilagan).

För en femtedel av ungdomarna fanns en förälder med vid intagningen på institutionen. Även andra personer som socialsekreterare eller vårdpersonal medföljde, men över hälften av ungdomarna kom ensamma. Pojkarna kom oftare utan anhöriga eller behandlingspersonal jämfört med flickorna och ungdomarna 16 år och äldre oftare än de yngsta (tabell 4:T i bilagan).

Sammanfattning

Den grupp ungdomar som kommer till särskilda ungdomshem har i stor utsträckning erhållit olika slags insatser såsom öppenvård, kontaktperson, familjehem eller behandlingsinstitution. Flickorna har oftare varit i familjehem och på behandlingsinstitution än pojkarna.

Ungdomarna kommer till den aktuella placeringen under akuta förhållanden och i stor utsträckning från annan miljö än föräldrahemmet. De skillnader som finns i placeringsorsaker följer ett tydligt mönster. Flickorna placeras oftare för annat socialt nedbrytande beteende. Pojkarna placeras i stor utsträckning för brottslighet. En grupp äldre ungdomar som kommer till institutionerna för missbruksproblem kan urskiljas i materialet.

Hela gruppen

52 procent har varit placerade på behandlingsinstitution
41 procent har varit placerade i familjehem
19 procent har inga tidigare insatser
55 procent är omedelbart omhändertagna enligt LVU § 6
40 procent skall genomgå en utredning på institutionen
46 procent placeras för antingen missbruk, brottslighet eller annat socialt nedbrytande beteende, övriga för kombinationer av dessa skäl
63 procent kommer vid placeringstillfället från annan miljö än föräldrar eller eget boende
79 procent hade inga föräldrar med sig vid intagningen

Kön

56 procent av flickorna, 35 procent av pojkarna har varit placerade i familjehem
58 procent av flickorna, 49 procent av pojkarna har varit placerade på behandlingsinstitution
24 procent av flickorna, 73 procent av pojkarna är placerade för brottslighet
82 procent av flickorna, 50 procent av pojkarna är placerade för annat socialt nedbrytande beteende
24 procent av flickorna, 44 procent av pojkarna vistades i föräldrahemmet under månaden före inskrivning

5 Ungdomarnas hälsa

I kapitlet ges en bild av hur ungdomarna beskriver sin hälsa och vilka symtom eller hälsoproblem de har. Intervjuarnas skattningar av behandlingsbehov avseende fysisk hälsa redovisas sist.

Ungdomarnas hälsoproblem

Åtta procent av ungdomarna är ofta sjuka. Fjorton procent oroar sig för sin hälsa. Endast fyra procent anser sin hälsa som dålig när de bedömer den på en fyrgradig skala (tabell 5:A–5:C i bilagan). Flickorna är oftare sjuka än pojkarna och bedömer sin hälsa som sämre.

Även om ungdomarna anser att deras hälsa är bra när de gör en övergripande bedömning uppger nästan en fjärdedel att de har kroniska problem som de har haft under lång tid och som besvärar eller påverkar deras liv. Det gäller främst allergier och astma men även migrän, epilepsi, magkatarr, ryggbesvär och hepatit C (tabell 5:D i bilagan).

Tre femtedelar av ungdomarna har någon gång varit inlagda på sjukhus för fysiska besvär. Fyrtiotre procent har varit i dygnsvård en eller två gånger och en femtedel vid minst tre tillfällen. Det är vanligare att de äldre ungdomarna har varit inlagda än de yngre (tabell 5:E i bilaga).

När ungdomarna tillfrågas om olika symtom utifrån en checklista för fysisk hälsa är det många som svarar att de har de aktuella symtomen. Nära hälften uppger att de har sömnproblem. Ryggont, dålig syn, allergi/astma, ofta huvudvärk är därefter vanligast och uppges av minst en fjärdedel (tabell 5:F i bilagan). När symtomen från checklistan sammanräknas[10] är det endast 15 procent som inte har några besvär alls, två tredjedelar har mellan ett och fem olika symtom och arton procent uppger sex eller fler. Flickorna har fler symtom än pojkarna. En tredjedel har minst sex olika slags hälsoproblem jämfört med elva procent av pojkarna (tabell 5:H i bilagan). Nedan redovisas skillnaderna mellan könen när problemen delats in i allmänna hälsoproblem, problem av psykosomatisk karaktär, problem relaterade till vikt eller ätproblem samt underlivsbesvär.

Allmänt förekommande hälsoproblem såsom ryggbesvär, synproblem, allergi eller astma, förkylningar, tandbesvär och hörselproblem är vanliga. Flickorna har dessa besvär oftare än pojkarna (se tabell nedan).

[10] Besvär som förekommer enbart bland flickor, t ex menstruationsbesvär, ingår inte.

Tabell 5:1 Allmänna hälsoproblem. Procent

Hälsoproblem	Pojkar	Flickor	Totalt
Ryggont	27	39	31
Dålig syn	20	36	25
Allergi/astma	23	34	27
Förkylningar	17	28	21
Tandproblem	19	18	19
Hörselproblem	7	10	8

Av flickorna har över en tredjedel dålig syn, ryggbesvär respektive allergi/astma. Ryggbesvär och allergi/astma är de vanligaste hälsoproblemen bland pojkarna. Hörselproblem förekommer inte i så stor utsträckning men de är vanligare bland de ADAD-intervjuade ungdomarna än bland ungdomar i befolkningen. Nedsatt hörsel uppger två procent av pojkarna och tre procent av flickorna i åldern 16–19 år i befolkningen jämfört med sju respektive tio procent bland ungdomarna i ADAD-materialet (SOU, 1994:73, s 528).

Flera av symtomen kan vara av psykosomatisk karaktär som t ex sömnproblem, ofta ont i huvudet eller magen. Ungdomarna uppger i stor utsträckning att de har sömnproblem och ofta ont i huvudet. Femton procent har ofta ont i magen. Symtomen uppges betydligt oftare av flickorna än pojkarna (se tabell nedan).

Tabell 5:2 Hälsoproblem av psykosomatisk karaktär. Procent

Hälsoproblem	Pojkar	Flickor	Totalt
Sömnproblem	40	56	45
Ofta huvudvärk	22	39	27
Ont i magen	9	29	15

Femtiosex procent av flickorna har sömnproblem, två femtedelar har ofta huvudvärk och 29 procent uppger att de ofta har ont i magen. Pojkarna har främst sömnproblem vilket två femtedelar uppger.

Hälften av de äldre ungdomarna har sömnproblem. Uppmärksammas bör dock att drygt två femtedelar av de yngsta också har sömnproblem (tabell 5:F i bilagan).

I betydligt större utsträckning än andra har ungdomarna i ADAD-materialet sömnbesvär och huvudvärk. Av ungdomar i befolkningen i åldern 16–19 år (SOU, 1994:73 a.a., s 532) har tre procent av pojkarna och tolv procent av flickorna sömnbesvär. I ADAD-materialet (ålder 16–19 år) uppger 55 procent av flickorna och 45 procent av pojkarna att de har sömnproblem. Huvudvärk är vanligt bland sex procent av pojkarna och 17 procent av flickorna bland ungdomar i åldern 16–19 år jämfört med 22 procent av pojkarna och 39 procent av flickorna i ADAD-materialet.

Problem som kan relateras till vikt eller ätproblem uppges av omkring tio procent av ungdomarna och knappast överraskande oftare av flickorna än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 5:F i bilagan).

Tabell 5:3 Vikt- och ätproblem. Procent

Hälsoproblem	Pojkar	Flickor	Totalt
Undervikt	12	12	12
Ätproblem	6	14	9
Illamående/kräkning	7	24	12
Övervikt	5	16	8
Diarré	3	1	3

Bland flickorna drabbas en fjärdedel av illamående. Ungefär 16 procent anser att de är överviktiga och lika många har ätproblem. Pojkarna uppger främst undervikt.

Underlivsbesvär och könssjukdomar uppges sällan men något oftare hos flickor än pojkar. Fem procent av flickorna uppger förekomst av könsjukdom och nio procent underlivsbesvär medan en procent av pojkarna har sådana problem. Två femtedelar av flickorna har också besvär i samband med menstruation och en femtedel har gjort en abort eller fått missfall (tabell 5:G i bilagan).

Omfattningen av hälsoproblematiken avspeglas även i hur många dagar ungdomarna har haft problem med sin hälsa under månaden före inskrivningen. De flesta, över tre femtedelar, har inte alls haft problem med hälsan under den perioden. Sexton procent har haft besvär en till sex dagar och 21 procent under minst sju dagar. Flickorna uppger fler dagar med hälsoproblem än pojkarna (tabell 5:I i bilagan). En liten grupp om 46 ungdomar har haft besvär under hela månaden, 26 pojkar och 20 flickor.

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

En tredjedel av ungdomarna är oroade för sin hälsa på så sätt att de är "lite", "ganska mycket" eller "mycket" oroade.[11] Flickorna är i större omfattning oroade än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 5:J i bilagan).

Tabell 5:4 Ungdomarnas oro över hälsoproblem samt önskemål om hjälp. Procent

Oro och önskemål om hjälp	Pojkar	Flickor	Totalt
Oroad/besvärad	30	43	33
Vill få hjälp	36	39	37

Av flickorna är över två femtedelar oroade jämfört med 30 procent av pojkarna. Trettiosju procent av ungdomarna vill få hjälp för hälsoproblem (tabell 5:K i bilagan).

Intervjuarna anser att fem procent har stora behov av insatser, insatser är "nödvändiga" eller "absolut nödvändiga"[12] (se tabell nedan samt tabell 5:L i bilagan).

[11] Se kapitel 2 för beskrivning av skattningsskalan.

[12] Se kapitel 2 för beskrivning av intervjuarnas bedömningar av problemtyngd samt hjälpbehov.

Tabell 5:5 Intervjuarskattningar av ungdomarnas behov av hjälp för hälsoproblem. Procent

Behov av hjälp	Pojkar	Flickor	Totalt
Troligen ej nödvändigt (0–3)	81	68	77
Viss hjälp önskvärd (4–5)	15	24	18
Nödvändigt (6–9)	4	8	5
Summa	100	100	100
n	417	173	590

En fjärdedel av flickorna och 15 procent av pojkarna anses behöva viss hjälp.

Sammanfattning

Ungdomarna har många hälsoproblem varav sömnproblem, ryggont, dålig syn, allergi/astma, ofta huvudvärk och återkommande förkylningar är vanligast. Flickorna har fler hälsoproblem och lider oftare av ohälsa jämfört med pojkarna. Flickor bedömer sin hälsa som sämre än vad pojkarna gör och de uppger fler dagar med hälsoproblem under månaden före inskrivning jämfört med pojkarna. Flickorna är mer oroade men vill inte i högre utsträckning ha hjälp för sin hälsa. Intervjuarna bedömer att en större andel av flickorna än pojkarna behöver vissa insatser för sin hälsa. Den stora majoriteten bedöms dock inte behöva någon hjälp för sin fysiska hälsa.

Viktigt är att uppmärksamma att en liten grupp ungdomar, både pojkar och flickor, har haft hälsoproblem alla dagar under månaden före inskrivning samt att många av de yngsta har hälsoproblem.

Hela gruppen

45 procent har sömnproblem
31 procent har ryggbesvär
27 procent har ofta ont i huvudet
23 procent uppger hälsoproblem som är av kronisk karaktär, t ex allergier
33 procent är oroade över sina hälsoproblem
37 procent vill få hjälp
5 procent har stora behov av insatser och 18 procent behov av vissa insatser enligt intervjuarna

Kön

32 procent av flickorna, 11 procent av pojkarna har minst sex olika slags hälsoproblem
33 procent av flickorna, 16 procent av pojkarna har minst sju dagar med hälsoproblem månaden före inskrivning
43 procent av flickorna, 30 procent av pojkarna är oroade över hälsoproblem

6 Skola

I kapitlet beskrivs ungdomarnas aktuella skolsituation, problem och svårigheter i skolan samt deras behov av hjälp i skolfrågor enligt ungdomarna själva och intervjuarna.

Ungdomarnas skolgång

Ungdomarnas skolsituation kan i många fall betraktas som avbruten. En fjärdedel säger att de har hoppat av eller avbrutit grundskolan. Av dem som avslutat grundskolan har en femtedel inte påbörjat gymnasiet och hälften har hoppat av eller avbrutit sina gymnasiestudier (tabell 6:A1–2 i bilagan). Nästan en fjärdedel av dem som är 17 år och äldre har inte gått ut hela grundskolan. Av 14-åringarna uppger en femtedel att de bara har avslutat sex år (se tabell nedan samt tabell 6:B i bilagan).

Tabell 6:1 Antal avslutade skolår. Uppdelning efter ålder vid intervjutillfället. Procent

Avslutade år	Ungdomarnas ålder							
	–13 år	14 år	15 år	16 år	17 år	18 år	19 år–	Totalt
T o m 6 år	82	19	6	6	3	–	7	12
7 år	12	60	23	9	7	6	2	18
8 år	–	21	61	28	14	10	19	27
9 år	–	–	10	51	52	41	32	29
10 år	–	–	–	6	21	32	23	10
11 år	–	–	–	–	3	11	12	3
Över 12 år	–	–	–	–	–	–	5	1
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100
n	39	78	124	118	111	63	43	576

Ungdomarnas svar på andra frågor antyder att skolgången är eller har varit problematisk. Två femtedelar säger att de någon gång har blivit tillfälligt avstängda och inte fått komma till skolan. Av pojkarna har nästan hälften någon gång stängts av jämfört med en fjärdedel av flickorna (tabell 6:C i bilagan). En femtedel har gått om en klass och över hälften uppger att de har haft specialundervisning. Åtta procent har gått i särskola (tabell 6:D–6:E i bilagan).

Problem och trivsel

Ungdomarna har upplevt olika slags skolproblem. När de utifrån en rad uppräknade skolproblem får säga vilka problem de har eller hade när de gick i skolan säger de främst att de är skoltrötta, att de struntar i läxor, att skolan är trist samt att de skolkat (se tabell nedan). Ungdomarna instämmer i många av problemen, tre fjärdedelar i minst sex av dem (tabell 6:F–6:G i bilagan). Problem finns med skolprestationer, bland annat upplever många att de har misslyckats i skolan. Ungdomarna har även

beteendeproblem som till exempel skolk. Vanligt är också skoltrötthet och bristande motivation. Över hälften uppger sådana problem (se tabell nedan samt tabell 6:F i bilagan).

Tabell 6:2 Olika skolproblem. Procent

Skolproblem	Pojkar	Flickor	Totalt
Skolprestationer och andra svårigheter			
Misslyckats i skolan	54	55	54
Svårt att hänga med	45	51	47
Svårt att lära sig	46	42	44
Svårt med matematik	29	51	35
Lässvårigheter	19	10	16
Blivit mobbad	18	30	21
Beteendeproblem			
Skolkat	71	78	73
Betett sig störande	65	48	60
Problem med lärare	61	50	58
Använt sjukdom för att slippa skolan	39	58	45
Mobbat	41	33	39
Inställningen till skolan			
Varit skoltrött	84	91	86
Struntat i läxor	76	80	78
Skolan har varit trist	72	75	73
Omotiverad	58	53	57
Känt sig instängd	22	34	25

Pojkarna är oftare än flickorna störande i klassen och har problem med lärare. Flickorna har oftare användt sjukdom som ett sätt att slippa skolan och uppger även i högre grad att de känt sig instängda, att de har svårt med matematiken och att de blivit mobbade.

I Folkhälsoinstitutets undersökning läsåret 1997/98 framgår att 18 procent av pojkarna och 12 procent av flickorna i årskurs 9 har blivit mobbade (Danielsson & Marklund, 2000, s 15). Pojkarna i ADAD-materialet har blivit mobbade i samma utsträckning som pojkarna i årskurs 9 (16%) men andelen mobbade flickor i ADAD-materialet är högre (24%).

Trots att ungdomarna har problem med skolan har ändå en betydande andel trivts antingen lite, ganska mycket eller mycket i alla stadier i grundskolan. Andelen som trivts minskar dock lite för varje stadium (se tabell nedan samt tabell 6:H–6:J i bilagan).

Tabell 6:3 Andel som trivts i olika stadier i skolan. Procent

Andel som trivts (lite – mycket)	Totalt
Lågstadiet (n=594)	82
Mellanstadiet (n=600)	79
Högstadiet (n=571)	69

I lågstadiet och mellanstadiet trivdes fyra femtedelar och på högstadiet två tredjede-

lar. Många av ungdomarna vill utbilda sig. Vanligast är hotell- och restaurangutbildning men även programmen barn och fritid, fordonsteknisk, bygg, elektriker och i viss mån juridik och mediautbildningar nämns.

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

Ungdomarna vill i stor utsträckning få hjälp för problem med skola och utbildning, två tredjedelar uppger detta. Drygt två femtedelar är oroade över sin skolgång. De yngsta är oroade i lite större utsträckning och vill få hjälp oftare än de äldsta. Flickorna är oftare än pojkarna oroade över skolproblem (se tabell nedan samt tabell 6:K–6:L i bilagan).

Tabell 6:4 Ungdomarnas oro över skolproblem samt önskemål om hjälp. Procent

Oro och önskemål om hjälp	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Oroad/besvärad	48	43	39	44
Vill få hjälp	71	67	60	67

Bland de yngsta är hälften oroade över skolproblem jämfört med två femtedelar av de äldre.

Intervjuarna anser att nästan hälften av ungdomarna har stora behov av insatser för skola eller utbildning, de yngre lite oftare än de äldre (se tabell nedan samt tabell 6:M i bilagan).

Tabell 6:5 Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp med skola/utbildning. Procent

Behov av hjälp	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Troligen ej nödvändigt (0–3)	13	16	30	17
Viss hjälp önskvärd (4–5)	34	41	44	38
Nödvändigt (6–9)	53	43	26	45
Summa	100	100	100	100
n	256	231	106	593

Sammanfattning

Ungdomar som kommer till de särskilda ungdomshemmen har en problematisk skolgång. De har eller har haft problem såväl med sitt beteende som med prestationer och med inställningen till skolan. De trivs allt mindre bra i de olika stadierna i skolan. Många har gått om en klass och hälften har fått specialundervisning. Oavsett kön och ålder uppges många problem med skolan men flickor har oftare än pojkarna använt sjukdom som ett sätt att slippa skolan. Pojkarna är oftare störande i klassen än flickorna.

Ungdomarna, även de äldre, vill i stor utsträckning få hjälp för problem som sammanhänger med skola och utbildning. Intervjuarna skattar ett stort behov av insatser.

Hela gruppen

27 procent har avbrutit/hoppat av grundskolan
52 procent har avbrutit/hoppat av gymnasiet
55 procent har fått specialundervisning
20 procent har gått om en klass
86 procent är skoltrötta
73 procent skolkar
60 procent har betett sig störande i klassen
58 procent har problem med lärare
54 procent har misslyckats i skolan
47 procent har svårt att hänga med
39 procent har mobbat
21 procent har blivit mobbade
69 procent uppger att de trivts i högstadiet, lite eller mycket
44 procent är oroade över problem med skola och utbildning
67 procent vill få hjälp
45 procent har stora behov av insatser enligt intervjuarna

7 Arbete

I kapitlet om arbete ges en inblick i ungdomarnas arbetserfarenhet, i deras drömmar om vilket arbete de vill ha och svårigheterna de ser.

Erfarenhet av arbete

Två femtedelar av alla ungdomarna uppger att de har haft ett arbete som omfattat minst 16 timmar i veckan under en månads tid eller längre. Framförallt har de äldre ungdomarna sådan erfarenhet, 69 procent jämfört med drygt hälften av dem i åldern 16–17 år samt 16 procent av de yngsta (tabell 7:A i bilagan).

Över hälften av dem som har arbetserfarenhet har arbetat minst tre månader (tabell 7:B i bilagan). De flesta har fått möjligheten att pröva ett arbete genom ungdomsplats, sommararbete, praktik, individuellt program eller anpassad studiegång. Vanligast är att ungdomarna har prövat på arbete på restaurang men även snickeri-, måleri- eller byggnadsarbete samt vaktmästeri och arbete med barn.

I intervjun tillfrågas ungdomarna vad de skulle vilja arbeta med i framtiden och en mängd olika yrken förekommer. Mest populärt är kockyrket men även andra jobb inom hotell- och restaurangbranschen. Många uppger att de vill arbeta med bilar, datorer, barn eller ungdomar, musik eller inom byggsektorn. Även yrken såsom elektriker, advokat och snickare nämns.

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

Trettio procent av ungdomarna som är 16 år eller äldre är oroade för problem med arbete och drygt två femtedelar vill få någon form av hjälp[13] (se tabell nedan samt tabell 7:C–7:D i bilagan).

Tabell 7:1 Ungdomarnas oro över problem med arbete samt önskemål om hjälp. Procent

Oro och önskemål om hjälp	Kön		Ålder		Totalt
	Pojkar	Flickor	16–17	18–20	
Oroad/besvärad	32	26	31	29	30
Vill få hjälp	46	34	41	47	43

Pojkarna vill i större utsträckning än flickorna få någon form av hjälp.

Intervjuarna anser att 12 procent av ungdomarna har stora behov av insatser för arbete. De äldre ungdomarna bedöms i något större utsträckning behöva någon form av hjälp för sin arbetssituation än de yngre och pojkarna oftare än flickorna.

[13] Enbart skattningar för ej skolpliktiga ungdomar redovisas.

Tabell 7:2 Intervjuarnas skattning av ungdomarnas behov av hjälp för problem med arbete. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder		Totalt
	Pojkar	Flickor	16–17	18–20	
Troligen ej nödvändigt (0–3)	55	65	61	51	58
Viss hjälp önskvärd (4–5)	32	26	29	33	30
Nödvändigt (6–9)	13	9	10	16	12
Procent	100	100	100	100	100
n	240	77	213	104	317

Sammanfattning

En ganska stor andel av alla ungdomar har prövat ett arbete. Erfarenheten har de främst fått genom praktik, sommararbete etc. Äldre ungdomar har, ganska självklart, större erfarenhet än de yngre. Ungdomarna vill få hjälp för problem med arbete. Pojkar vill få hjälp i större utsträckning än flickor. Intervjuarna skattar ett något större behov av insatser för de äldre ungdomarna och för pojkarna.

Hela gruppen

39 procent av ungdomarna har viss arbetserfarenhet, främst genom anpassad skolgång, praktik etc

30 procent av dem som är 16 år eller äldre är oroade för arbete

43 procent vill få hjälp med arbete

12 procent har stora behov av insatser

8 Fritid och vänner

Kapitlet behandlar ungdomarnas umgänge, fritidsförhållanden och relationen till flick- eller pojkvän. Sist redovisas ungdomarnas och intervjuarnas bedömningar av behovet av insatser för problem med fritid och vänkrets.

Vänner och hur ungdomarna tillbringar sin fritid

De flesta ungdomar, 90 procent, uppger att de har en vän som de kan prata med om sina problem (tabell 8:A i bilagan). Många av ungdomarna har emellertid vänner som själva har problem. Nästan tre femtedelar har en nära vän som haft problem med polisen på grund av alkohol och narkotika, de äldre oftare än de yngre. Två tredjedelar har vänner som haft problem med polisen på grund av brott, pojkarna oftare än flickorna och de äldre oftare än de yngsta (tabell 8:B–8:C i bilagan).

Sin fritid tillbringar ungdomarna både med familjen, med vänner som har problem och vänner som inte har några problem. De flesta är tillsammans med andra på sin fritid, endast 14 procent tillbringar mycket tid ensamma. Två femtedelar är ofta tillsammans med familjen, pojkarna i större utsträckning än flickorna. Tre femtedelar uppger att de umgås mycket med ungdomar som inte använder narkotika och som inte begår brott (tabell 8:D–8:H i bilagan).

Drygt hälften av de äldre ungdomarna tillbringar mycket av sin tid med vänner som använder narkotika. För hela gruppen gäller det för en tredjedel och för de yngsta för ungefär en femtedel. Av hela gruppen tillbringar två femtedelar mycket tid med vänner som begår brott, pojkarna oftare än flickorna.

En fjärdedel uppger att de tillhör ett kriminellt eller icke socialt accepterat gäng (tabell 8:I i bilagan).

Under ett vanligt dygn lyssnar ungdomarna mycket på musik, i genomsnitt 7 timmar, flickorna mer än pojkarna. Ungdomarna ser även mycket på TV och 'hänger' på stan, i genomsnitt 3 timmar vardera. Betydligt mindre tid ägnas åt att hjälpa till hemma och att läsa. Ingen tid alls ägnas åt läxor. Sova på dagtid gör ungdomarna i genomsnitt en timme en vanlig vardag (tabell 8:J i bilagan).

Majoriteten är nöjda med både sin fritid och med sin vänkrets. Två tredjedelar är nöjda med sin fritid och 86 procent med sina vänner. De äldre ungdomarna, som tillbringar mycket tid med vänner som använder narkotika och begår brott, är mindre nöjda med sin fritid och sina vänner jämfört med de yngre (tabell 8:K–8:L i bilagan).

Flickvänner och pojkvänner

Fyra femtedelar av ungdomarna har under de senaste tre månaderna haft en pojk- eller flickvän. Såväl pojkar som flickor oberoende av ålder har haft en sådan relation (tabell 8:M i bilagan). Drygt hälften av flick- eller pojkvännerna använder alkohol,

13 procent narkotika och elva procent begår brott. Flickornas pojkvänner har oftare problem än pojkarnas flickvänner (se tabell nedan samt tabell 8:N i bilagan).

Tabell 8:1 Andel ungdomar med flick-/pojkvän som har egna problem. Procent

	Pojkars flickvän (n=324)	Flickors pojkvän (n=140)	Totalt (n=464)
Använder narkotika	7	27	13
Begår brott	4	26	11

En fjärdedel av flickornas pojkvänner använder narkotika och lika många begår brott. Av pojkarnas flickvänner har sju respektive fyra procent sådana problem.

Ungdomarna är i stor utsträckning sexuellt aktiva, drygt fyra femtedelar har ibland sex. Nästan alla de äldre är sexuellt aktiva medan andelen är något lägre, tre fjärdedelar, bland de yngsta (tabell 8:O i bilagan). Av de sexuellt aktiva ungdomarna använder två femtedelar inte preventivmedel. De äldre använder preventivmedel i mindre utsträckning än de yngre (se tabell nedan samt tabell 8:P i bilagan).

Tabell 8:2 Användning av preventivmedel bland de sexuellt aktiva. Procent

Preventivmedel	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Ej preventivmedel	24	47	58	37
Preventivmedel	76	53	42	63
Summa	100	100	100	100
n	195	204	98	497

Tre femtedelar av de äldre uppger att de inte använder preventivmedel. De yngsta är bäst på att skydda sig men ändå har en fjärdedel sex utan att använda preventivmedel.

Tjugosju procent av pojkar som är sexuellt aktiva har gjort någon gravid och 29 procent av flickorna har varit gravida. Som förväntat är detta vanligare bland de äldre ungdomarna (tabell 8:Q i bilagan).

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

Två femtedelar av ungdomarna är oroade över problem med sin fritid och med sin vänkrets. En tredjedel uppger att de vill få någon slags hjälp. De äldre är oftare oroade över sin situation än de yngre och flickorna i större utsträckning än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 8:R–8:S i bilagan).

Tabell 8:3 Ungdomarnas oro över problem med fritid och vänner samt önskemål om hjälp. Procent

Oro samt önskemål om hjälp	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Oroad/besvärad	37	43	51	42
Vill få hjälp	31	39	39	35

Intervjuarna bedömer att två femtedelar har stora behov av insatser för problem med fritid och vänkrets. Oavsett kön och ålder finns ett stort behov av hjälp och bland de äldsta anses hälften nödvändigtvis behöva hjälp (se tabell nedan samt tabell 8:T i bilagan).

Tabell 8:4 Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp med fritid och vänner. Procent

Behov av hjälp	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Troligen ej nödvändigt (0–3)	21	22	21	21
Viss hjälp önskvärd (4–5)	40	40	29	38
Nödvändigt (6–9)	39	38	50	41
Summa	100	100	100	100
n	250	228	106	584

De flesta ungdomarna anses ha stora eller vissa behov av insatser för problem med fritid och vänner.

Sammanfattning

Kapitlet ger en bild av en ungdomsgrupp som både umgås med vänner som har problem med alkohol och narkotika och med vänner som begår brott men som också tillbringar mycket tid med ungdomar utan sådana problem. Ungdomarna lyssnar främst på musik under ett vanligt vardagsdygn men tittar även mycket på TV samt 'hänger' på stan. De är till stor del nöjda med sin fritid och med sitt umgänge men är i viss mån oroade för problemen och vill få hjälp. De äldre som oftare än de yngre umgås med vänner som använder narkotika är inte lika nöjda med sin fritidssituation som de yngre. De är också mer oroade över problem med sin fritid och vänkrets än de yngre. Intervjuarna är starkt oroade för ungdomarnas fritidsförhållanden. Två femtedelar bedöms ha stora behov av insatser, hälften av de äldsta ungdomarna.

Uppmärksammas bör att en förhållandevis stor andel av ungdomarna har sex utan preventivmedel, framförallt de äldre. En stor andel av de sexuellt aktiva har varit gravida eller gjort någon gravid, främst de äldre. Flickorna har en utsatt position med tanke på att flera av dem har pojkvänner som använder narkotika och som begår brott.

Hela gruppen

67 procent har någon nära vän som haft problem med polisen för brottslighet
57 procent har någon nära vän som haft problem med polisen på grund av alkohol eller narkotika
42 procent tillbringar mycket tid med vänner som begår brott
35 procent är mycket med vänner som använder narkotika
59 procent tillbringar mycket tid med vänner som inte använder narkotika och inte begår brott
86 procent är nöjda med sina vänner
67 procent är nöjda med sin fritid
40 procent av de sexuellt aktiva använder inte preventivmedel
42 procent är oroade för problem med fritid och vänner
35 procent vill få hjälp
41 procent har stora behov av insatser enligt intervjuarna

Kön

55 procent av flickorna, 72 procent av pojkarna har någon nära vän som haft problem med polisen på grund av brottslighet
27 procent av flickors pojkvänner, 7 procent av pojkars flickvänner använder narkotika
26 procent av flickors pojkvänner, 4 procent av pojkars flickvänner begår brott
29 procent av de sexuellt aktiva flickorna har varit gravida
27 procent av de sexuellt aktiva pojkarna har gjort någon gravid

Ålder

58 procent av de äldre som är sexuellt aktiva använder inte preventivmedel

9 Familj

Ungdomarna som kommer till de särskilda ungdomshemmen har splittrade familjeförhållanden vilket framgick av tidigare kapitel. Endast en fjärdedel av ungdomarna har föräldrar som sammanlever vid intervjutillfället. Ungdomarna har främst bott tillsammans med mamman. Av dem som inte har levt med sin far under året före inskrivningen saknar 16 procent helt kontakt med honom. Ett visst svarsbortfall finns därför i frågorna om far.

I kapitlet behandlas ungdomarnas relationer till olika familjemedlemmar och förhållandena inom familjen. Ungdomarnas kontakt med mor respektive far belyses följt av förekomst av misshandel och övergrepp i uppväxtfamiljen. Behov av insatser för familjeproblem redovisas sist.

Ungdomarnas familjeförhållanden

När ungdomarna tillfrågas om hur väl de kommer överens med sin mor respektive far samt med sina syskon uppger de flesta att de kommer ganska bra eller mycket bra överens med dem. Allra bäst fungerar de med sina syskon. Fyra femtedelar säger att de kommer ganska bra eller mycket bra överens med sina syskon. Tre fjärdedelar kommer väl överens med mor och något färre, två tredjedelar, med far. Flickorna kommer inte lika bra överens med mor och far (tabell 9:A–9:D i bilagan).

En stor andel av ungdomarna trivs i sina familjer. Tre fjärdedelar säger att de trivs ganska bra eller mycket bra (se tabell nedan samt tabell 9:E i bilagan).

Tabell 9:1 Trivsel i familjen. Procent

Trivs	Pojkar	Flickor	Totalt
Inte alls	8	26	13
Lite	10	19	12
Ganska mycket	23	20	22
Mycket	59	35	53
Summa	100	100	100
n	422	167	589

Pojkarna trivs bättre i sina familjer än flickorna, betydligt fler pojkar än flickor lägger betoningen på att de trivs mycket bra.

Konflikter förekommer i de flesta familjer. Av ungdomarna i detta material uppger 45 procent att det finns ganska mycket eller mycket konflikter i deras familjer och flickorna uppger det oftare än pojkarna. En konfliktorsak kan vara pengar och 29 procent av ungdomarna uppger att sådana konflikter är vanliga i deras familjer (tabell 9:F–9:G i bilagan).

Ungdomarnas biologiska föräldrar och ungdomarnas syskon har i viss utsträck-

ning egna problem. Ungdomarnas mödrar uppges främst ha besvär med sin fysiska hälsa, med sjukdom eller handikapp. Nästan en fjärdedel har sådana problem. Psykiska besvär uppges för en femtedel av mödrarna och 14 procent anges ha alkohol- och/eller narkotikaproblem (tabell 9:H i bilagan).

En femtedel av fäderna uppges ha problem med alkohol och/eller narkotika och lika många med fysisk hälsa. Problem med brottslighet och psykiska besvär förekommer också men i mindre utsträckning, 12 respektive 13 procent (tabell 9:I i bilagan). Ibland finns problem även bland syskonen, till exempel brottslighet hos 15 procent (tabell 9:J i bilagan).

Flickornas anhöriga har oftare problem än pojkarnas. Alkohol- och/eller narkotikaproblem liksom psykiska besvär hos både mor och far förekommer oftare i flickornas än i pojkarnas familjer.

Kontakten med mor och far

Många av ungdomarna har problem i relationen med sina föräldrar. Trettiosex procent har ganska svårt eller mycket svårt att prata med sin mor om sådant som bekymrar dem, flickorna oftare än pojkarna. Svårt att prata med sin far har nästan hälften av ungdomarna. Flickorna oftare än pojkarna och de äldre i större utsträckning än de yngsta (tabell 9:K–9:L i bilagan).

Ungdomarna tar i intervjun ställning till 18 påståenden om sin kontakt med mor respektive far. En gruppering av dessa påståenden har skett i fyra kategorier; att föräldrar uttrycker besvikelse och kritik mot den unge, den unges reaktion på regler, den unges besvikelse på föräldrarna samt den unges kritik av föräldrarna. En tredjedel av ungdomarna instämmer i åtta eller fler påståenden om problem i relationen till mor respektive far. Ungefär hälften av flickorna instämmer i minst så många alternativ jämfört med en fjärdedel av pojkarna i kontakten med såväl modern som fadern (tabell 9:O–9:P i bilagan).

I stor utsträckning instämmer ungdomarna i påståenden om besvikelse och kritik från föräldrarna. I tabellen nedan redovisas ungdomarnas svar när det gäller moderns syn på dem (se även tabell 9:M i bilagan).

Tabell 9:2 Besvikelse och kritik av den unge från modern. Procent

Modern	Totalt
Missnöjd med ditt beteende	68
Besviken på dig	67
Svårt att lita på dig	64
Kritiserar dig	46
Missnöjd med hur du hjälper till	39
Arg på dig	27

Ungefär två tredjedelar av ungdomarna uppger att modern är missnöjd med deras

beteende, är besviken och har svårt att lita på dem. Många känner sig också kritiserade. Liknande resultat framkommer i relationen till far (tabell 9:M–9:N i bilagan).

När det gäller regler, gränser eller krav anser nära hälften av ungdomarna att modern blandar sig i deras privatliv och försöker kontrollera dem. En femtedel uppger att modern har för stora krav eller är för sträng. Flickorna instämmer oftare i dessa påståenden än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 9:M i bilagan).

Tabell 9:3 Reaktion på regler. Procent

Modern	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Kontrollerar dig	41	63	51	44	44	47
För stora krav	16	28	25	17	8	19
För sträng	14	31	26	15	12	19

Relationen med fadern uppvisar ett liknande mönster förutom att fadern i mindre utsträckning kontrollerar dem, 37 procent jämfört med 47 procent (tabell 9:M–9:N i bilagan).

Ungdomarna uttrycker också besvikelse mot sin mor. De uppger främst att modern inte förstår dem. De anser också att hon inte lyssnar, inte står den unge nära och att hon favoriserar andra syskon. Flickorna uttrycker besvikelse i större utsträckning än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 9:M i bilagan).

Tabell 9:4 Ungdomarnas besvikelse över modern. Procent

Modern	Pojkar	Flickor	Totalt
Svårt att förstå dig	32	60	40
Svårt att lyssna	24	47	31
Står dig ej nära	14	30	19
Favoriserar andra syskon	18	36	23
Orättvis med pengar	15	27	18

Även i kontakten med fadern framkommer besvikelse och det gäller i större utsträckning flickorna än pojkarna. En skillnad finns emellertid när kontakten med mor och far jämförs och det är att en större andel uppger att fadern inte står dem nära jämfört med modern, 35 procent respektive 19 procent (tabell 9:M–9:N i bilagan).

Kritik mot modern som att hon inte är ett bra föredöme, inte ger goda råd, är mesig eller till och med hotfull uppger som mest 27 procent av ungdomarna. Flickorna instämmer oftare i dessa påståenden än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 9:M i bilagan).

Tabell 9:5 Ungdomarnas kritik av modern. Procent

Modern	Pojkar	Flickor	Totalt
Ej gott föredöme	20	44	27
Ger ej goda råd	20	39	26
För mesig	20	30	23
Är för hotfull	6	19	10

Flickorna är även mer kritiska till fadern än pojkarna. De uppger oftare än pojkarna att fadern är hotfull, att han inte är ett gott föredöme och att han inte ger goda råd. Något fler av ungdomarna uppger att fadern inte är ett gott föredöme samt är hotfull, jämfört med modern (tabell 9:M–9:N i bilagan).

Misshandel och sexuella övergrepp

Ungdomarna tillfrågas i intervjun om de har varit utsatta för misshandel av olika slag. Två femtedelar uppger att de någon gång har blivit fysiskt misshandlade av en person som varit som en föräldrafigur. För de flesta har det hänt sällan men 15 procent svarar att det har hänt "ganska ofta" eller "mycket ofta". Flickorna har i större utsträckning än pojkarna varit utsatta för fysisk misshandel (se tabell nedan samt tabell 9:Q i bilagan).

Tabell 9:6 Förekomst av fysisk misshandel. Procent

Fysisk misshandel	Pojkar	Flickor	Totalt
Aldrig	63	47	58
Sällan	26	29	27
Ganska ofta	8	15	10
Mycket ofta	3	9	5
Summa	100	100	100
n	419	171	590

En fjärdedel av flickorna och en tiondel av pojkarna uppger att de ofta har blivit fysiskt misshandlade.

Trettiosex procent av ungdomarna uppger att de har blivit psykiskt eller känslomässigt misshandlade, flickorna oftare än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 9:R i bilagan).

Tabell 9:7 Förekomst av psykisk misshandel. Procent

Psykisk misshandel	Pojkar	Flickor	Totalt
Aldrig	74	42	64
Sällan	15	18	16
Ganska ofta	6	21	11
Mycket ofta	5	19	9
Summa	100	100	100
n	421	172	593

Två femtedelar av flickorna och 11 procent av pojkarna har ofta upplevt psykisk misshandel.

Fem procent uppger att de har blivit utsatta för sexuella övergrepp av en person de har stått i beroendeställning till, vilket därmed inte behöver vara en förälder. Tolv procent av flickorna och två procent av pojkarna uppger att de har varit utsatta för ett sådant övergrepp (tabell 9:S i bilagan).

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

När ungdomarna tillfrågas om sin oro för problem med och i familjen är hälften oroade och lika många vill få hjälp. Flickorna som har mer problem i sina familjerelationer är både oroade och vill få hjälp i större utsträckning än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 9:T–9:U i bilagan).

Tabell 9:8 Ungdomarnas oro över familjeproblem samt önskemål om hjälp. Procent

Oro samt önskemål om hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Oroad/besvärad	48	62	51	56	49	52
Vill få hjälp	43	64	52	50	41	49

Uppmärksammas bör även att de äldre ungdomarna är oroade och att de nästan lika ofta som de yngre vill få hjälp.

Enligt intervjuarnas bedömningar har två femtedelar stora behov av insatser, en större andel flickor än pojkar och de yngre oftare än de äldsta (se tabell nedan samt tabell 9:V i bilagan).

Tabell 9:9 Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp med familjeproblem. Procent

Behov av hjälp	Pojkar	Flickor	Totalt
Troligen ej nödvändigt (0–3)	31	18	27
Viss hjälp önskvärd (4–5)	36	27	34
Nödvändigt (6–9)	33	55	39
Summa	100	100	100
n	405	170	575

Intervjuarna anser att 55 procent av flickorna och en tredjedel av pojkarna har stora behov av insatser för familjeproblem. För dessa ungdomar är hjälp nödvändig.

Sammanfattning

Flickorna, vars familjesituation oftare är mer splittrad än pojkarnas, har större problem i relationen till mor och far än pojkarna. Men ungdomarna trivs i sina familjer och kommer ofta väl överens med olika familjemedlemmar. En del ungdomars föräldrar har egna problem vilket förekommer oftare i flickornas familjer än i pojkar-

nas. Ungdomarna uppger i stor utsträckning att föräldrarna är besvikna och missnöjda med dem men är också själva besvikna och kritiska till sina föräldrar. Flickornas familjesituation, både i relation till familjen, till mor och till far, framstår som mer problematisk och konfliktfylld än pojkarnas.

Både pojkarna och flickorna vill få hjälp för familjeproblem, flickorna dock i större utsträckning än pojkarna. Intervjuarna skattar stora behov av insatser, särskilt för flickorna.

Hela gruppen

80 procent kommer väl överens med sina syskon
74 procent kommer väl överens med sin mor
64 procent kommer väl överens med sin far
75 procent trivs bra i sin familj
44 procent säger att konflikter är vanliga i familjen
23 procent av mödrarna har hälsobesvär, 20 procent psykiska besvär
22 procent av fäderna har problem med alkohol och/eller narkotika och en lika stor andel har hälsobesvär
15 procent av ungdomarnas syskon har problem med brottslighet
67 procent tror att modern, 66 procent att fadern är besviken på dem
40 procent uppger att modern, 43 procent att fadern har svårt att förstå dem
27 procent uppger att modern, 38 procent att fadern inte är ett gott föredöme
42 procent har blivit utsatta för fysisk misshandel av en föräldrafigur
36 procent har blivit utsatta för psykisk eller känslomässig misshandel
5 procent har utsatts för ett sexuellt övergrepp av en person den unge stått i beroendeställning till
52 procent av ungdomarna är oroade för familjeproblem
49 procent vill få hjälp
39 procent bedöms ha stora behov av insatser för familjeproblem

Kön

51 procent av flickorna, 25 procent av pojkarna uppger utifrån en checklista minst åtta problem i kontakten med modern
47 procent av flickorna, 27 procent av pojkarna uppger minst åtta problem i kontakten med fadern
53 procent av flickorna, 37 procent av pojkarna har blivit utsatta för fysisk misshandel av en föräldrafigur
58 procent av flickorna, 26 procent av pojkarna har blivit utsatta för psykisk eller känslomässig misshandel
62 procent av flickorna, 48 procent av pojkarna är oroade för problem med familjen
64 procent av flickorna, 43 procent av pojkarna vill få hjälp för problem med familjen
55 procent av flickorna, 33 procent av pojkarna har stora behov av insatser enligt intervjuarna

10 Psykiska och känslomässiga problem

Kapitlet innehåller information om ungdomarnas psykiska och känslomässiga problem samt om tidigare behandlingsinsatser. Ungdomarnas och intervjuarnas bedömningar av hur stora insatser som behövs för psykiska eller känslomässiga problem presenteras sist.

Känslor, reaktioner och beteenden

Utifrån en ganska omfattande checklista tar ungdomarna ställning till olika påståenden. Checklistan berör känslor, olika beteenden och psykisk problematik. Ungdomarna instämmer främst i påståendet "Har en känsla av att folk inte går att lita på", tre femtedelar uppger detta. Femtiosex procent uppger att de gör saker som de inte kan kontrollera när de är arga och lika många känner sig uttråkade. Fem procent av ungdomarna har inte uppgivit några problem alls. Tjugoåtta procent instämmer i minst 16 alternativ och några få i 30 eller fler (2%). Fyrtiofyra procent av flickorna och tjugotvå procent av pojkarna instämmer i minst 16 problem (tabell 10:B i bilagan).

Nedan redovisas ett urval påståenden som belyser ungdomarnas självförtroende, kontakten med andra människor, nedstämdhet, självdestruktivitet, bristande kontroll samt förvrängd verklighetsuppfattning. I bilagan tabell 10:A redovisas alla de alternativ den unge tar ställning till, i den ordning de förekommer i intervjun.

Självförtroende och kontakten med andra

En fjärdedel av ungdomarna uppger att de har dåligt självförtroende och 30 procent har svårt att lösa problem. En femtedel anser att de är för blyga, lika många anser att andra är klyftigare och 13 procent känner sig värdelösa. Flickorna instämmer betydligt oftare i dessa påståenden, förutom blyghet, än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 10:A i bilagan).

Tabell 10:1 Självförtroende. Procent

	Pojkar	Flickor	Totalt
Brist på självförtroende	19	43	26
Svårt lösa problem	24	42	30
För blyg	21	18	20
Andra är klyftigare	17	26	20
Känner dig värdelös	8	24	13

I kontakten med andra människor uppger två femtedelar att de lätt blir sårade, en femtedel att de känner sig ensamma, ensamma även bland andra och tror sig inte vara omtyckta av andra. Flickorna instämmer oftare i dessa påståenden än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 10:A i bilagan).

Tabell 10:2 Kontakten med andra. Procent

	Pojkar	Flickor	Totalt
Utanför	12	23	15
Känner dig ensam	15	28	19
Ensam bland folk	15	27	19
Osäker med andra	10	22	13
Blir lätt sårad	31	62	40
Andra ogillar dig	19	25	21

Ungdomarna i ADAD-materialet känner sig i större utsträckning ensamma jämfört med ett urval i befolkningen. I ett material baserat på ungdomar i åldern 16–19 år (SOU, 1994:73, s 538) uppger 13 procent av pojkarna och 17 procent av flickorna att de känner sig ensamma. I samma åldersgrupp ungdomar i ADAD-materialet känner sig 20 procent av pojkarna och 34 procent av flickorna ensamma.

Nedstämdhet och självdestruktivitet

Ungdomarna instämmer i stor utsträckning i påståenden som kan kopplas till nedstämdhet. Mellan 30 och 40 procent uppger att de är nedstämda, att de lätt känner sig modlösa, ofta är ängsliga och oroliga samt känner hopplöshet inför framtiden. Flickorna instämmer oftare i de olika alternativen jämfört med pojkarna och är framför allt oftare nedstämda och modlösa än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 10:A i bilagan).

Tabell 10:3 Nedstämdhet. Procent

	Pojkar	Flickor	Totalt
Blir lätt modlös	27	51	34
Nedstämd	31	58	39
Ofta ängslig/orolig	30	47	35
Hopplöshet	26	39	30

En del ungdomar har ett självdestruktivt beteende. Nästan en femtedel säger att de känner för att skada sig själva, har självmordstankar, att det vore bättre om de var döda. Flickorna uppger i betydligt större utsträckning än pojkarna sådana känslor och de yngre oftare än de äldre (se tabell nedan samt tabell 10:A i bilagan).

Tabell 10:4 Självdestruktivitet. Procent

	Pojkar	Flickor	Totalt
Känner för att skada dig själv	10	34	17
Vore bättre om jag var död	16	37	22
Borde bli straffad för fel o brister	16	13	15
Har självmordstankar	14	28	18

Ungdomarna i ADAD-materialet har i högre grad självdestruktiva tankar jämfört med ungdomar i åldern 16–17 år i befolkningen. Bland gymnasieungdomarna in-

stämde en procent av pojkarna och tre procent av flickorna i påståendet att "det vore bättre om jag var död" (von Knorring & Kristiansson, 1995, s 39 ff; Olsson, 1998, s 40). I ADAD-materialet instämmer 15 procent av pojkarna och 31 procent av flickorna i ett liknande påstående.

Bristande kontroll och förvrängd verklighetsuppfattning

Ungdomarna har i stor utsträckning svårt att kontrollera sitt beteende. Femtiosex procent uppger att de inte kan kontrollera sig när de är arga. Omkring 30 procent är rädda för att skada andra, är rädda för att tappa kontrollen och göra saker de inte vill. En femtedel instämmer i påståendet "Känner det som om Du skulle vilja döda någon" (se tabell nedan samt tabell 10:A i bilagan).

Tabell 10:5 Bristande kontroll. Procent

	Pojkar	Flickor	Totalt
Ej kontrollera beteendet	55	60	56
Rädd att skada andra	29	31	29
Gör saker som du ej vill	24	38	28
Rädd tappa kontrollen	30	31	30
Skulle vilja döda någon	17	26	20

Flickorna uppger oftare att de gör saker som de inte vill.

Ungdomarna instämmer i något mindre utsträckning i påståenden som kan kopplas till en förvrängd verklighetsuppfattning. Tjugoåtta procent uppger att saker inte känns verkliga, och en femtedel att det känns som om huvudet exploderar. Tolv procent säger att det känns som om de har fel på förståndet (se tabell nedan samt tabell 10:A i bilagan).

Tabell 10:6 Förvrängd verklighetsuppfattning. Procent

	Pojkar	Flickor	Totalt
Känns som huvudet skulle explodera	16	30	20
Fel på förståndet	11	18	13
Saker känns ej verkliga	23	45	30

Flickorna uppger oftare än pojkarna att saker inte känns verkliga och att det ibland känns som om huvudet skulle explodera.

Psykiska besvär

Ungdomarna tillfrågas om de har haft olika allvarliga psykiska besvär någon gång under en vecka eller mer. De uppger även om de har haft sådana besvär under månaden före inskrivningen. Problemen har delats in i två grupper, depression och självdestruktivitet samt oro och svårighet att kontrollera beteendet.

Depression, självmordstankar och ätstörningar

Depression är relativt vanligt förekommande bland ungdomarna, nästan hälften uppger att de har varit deprimerade. En fjärdedel har haft allvarliga självmordstankar och en femtedel har försökt att begå självmord. Problemen är vanligare bland flickorna än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 10:E i bilagan).

Tabell 10:7 Depression, självmordstankar och ätstörningar någonsin. Procent

Någonsin upplevt	Pojkar	Flickor	Totalt
Svår depression	39	62	46
Självmordstankar	20	43	26
Självmordsförsök	14	40	21
Ätstörningar	3	23	9

Tre femtedelar av flickorna och två femtedelar av pojkarna har varit deprimerade. Självmordstankar och självmordsförsök uppger två femtedelar av flickorna. Av pojkarna har en femtedel haft självmordstankar och 14 procent försökt att begå självmord. En fjärdedel av flickorna har haft ätstörningar. Andelen flickor i befolkningen som har anorexi uppskattas till en procent (SOU 1997:8). En förhållandevis stor andel av de yngre ungdomarna har haft olika psykiska besvär. Två femtedelar har haft en svår depression, en fjärdedel självmordstankar och en femtedel har gjort självmordsförsök.

I ett kortare tidsperspektiv, under månaden före inskrivningen, har en femtedel av ungdomarna varit deprimerade. Tolv procent har haft självmordstankar och sex procent har gjort självmordsförsök. Flickorna har i större utsträckning än pojkarna upplevt olika problem (tabell 10:F i bilagan).

Andelen tonåringar i befolkningen som är deprimerade uppskattas till 3–4 procent (SOU, 1997:8, s 93). I en studie bland gymnasieungdomar konstaterades att elva procent, 18 procent av flickorna och fyra procent av pojkarna, någon gång hade varit deprimerade (Olsson a.a., s 43; Örn, 1999, s 1054 ff). I ADAD-materialet uppger 67 procent av flickorna och 43 procent av pojkarna att de någonsin har haft en allvarlig depression. Även om skillnaderna skall tolkas försiktigt visar ändå siffrorna att depressioner är vanligare bland ungdomar som placerats på särskilda ungdomshem jämfört med ungdomar i allmänhet. Självmordsförsök är också vanligare bland ungdomarna i ADAD-materialet och förekommer bland 38 procent av flickorna och 15 procent av pojkarna. Av ungdomarna som gick i gymnasieskolan hade sju procent av flickorna och tre procent av pojkarna gjort en självmordshandling (Olsson a.a., s 40).

Oro och svårighet att kontrollera beteende

Även andra psykiska besvär såsom svår oro eller spänning, koncentrationsproblem och problem med att kontrollera sitt beteende är vanliga bland ungdomarna. En fjär-

dedel har upplevt hallucinationer. Samtliga problem är vanligare bland flickorna (tabell 10:E i bilagan).

Tabell 10:8 Olika psykiska besvär någonsin. Procent

Någonsin upplevt	Pojkar	Flickor	Totalt
Svår oro/spänning	47	61	51
Koncentrationsproblem	35	58	42
Våldsamt beteende	40	46	42
Hallucinationer	20	37	25

I ett kortare tidsperspektiv, under månaden före inskrivning på institutionen, uppger ungefär en tredjedel att de har känt stark oro och något färre har haft koncentrationsproblem. En femtedel har haft problem med våldsamt beteende. Problem med våldsamt beteende är mer frekvent bland de yngre (tabell 10:F i bilagan).

I jämförelse med ett urval ungdomar i befolkningen har en större andel av ungdomarna i ADAD-materialet känt oro. Endast någon procent av ungdomarna i befolkningen uppger att de känner svår oro, en procent av pojkarna och två procent av flickorna (SOU, 1994:73 a.a., s 532). I ADAD-materialet har 39 procent av pojkarna och 48 procent av flickorna känt allvarlig oro och spänning under månaden före inskrivning.

Ungdomarna i ADAD-materialet har en sammansatt problematik. Av dem som någon gång har haft en allvarlig depression har hälften även haft problem med att kontrollera våldsamt beteende.

Antal dagar med psykiska besvär

När ungdomarna preciserar antalet dagar de har haft psykiska besvär under månaden före inskrivningen framkommer att hälften inte har mått dåligt någon dag. En tredjedel har haft besvär minst en vecka, flickorna i betydligt större utsträckning än pojkarna och de äldre lite oftare än de yngsta (tabell 10:C i bilagan). Vid en uppdelning på kön och ålder visar det sig att flickorna mår sämre än pojkarna i alla tre åldersgrupperna. De äldre ungdomarna mår dåligt i större utsträckning än de yngre och de äldsta flickorna mår sämst av alla (se tabell nedan samt tabell 10:D i bilagan).

Tabell 10:9 Psykisk ohälsa under de senaste 30 dagarna bland pojkar och flickor i olika åldrar. Procent

Antal dagar	Ålder 12–15		16–17		18–20		Totalt
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	
Ingen dag	68	27	48	26	47	19	47
1–6 dagar	12	25	18	17	24	15	18
7– fler dagar	20	48	34	57	29	66	35
Summa	100	100	100	100	100	100	100
n	165	90	176	53	79	26	589

Bland de äldre ungdomarna har 66 procent av flickorna och 29 procent av pojkarna mått dåligt under en vecka eller mer månaden före inskrivningen. 34 procent av pojkarna och 57 procent av flickorna i åldern 16–17 år har många dagar med psykisk ohälsa, i den yngsta åldersgruppen en femtedel av pojkarna och hälften av flickorna.

Tidigare vårdinsatser

En tredjedel av ungdomarna har behandlats i öppenvård och 14 procent har varit inlagda över natten för psykiska eller känslomässiga problem (tabell 10:G i bilagan). Flickorna har större erfarenhet av behandlingsinsatser än pojkarna. Drygt hälften av flickorna och en fjärdedel av pojkarna har behandlats i öppenvård. Tjugonio procent av flickorna och åtta procent av pojkarna har varit inlagda.

Ungdomarna tillfrågas om de har behandlats med medicin för psykiska problem. Totalt fjorton procent har fått sådan behandling, nio procent under månaden före inskrivning (tabell 10:E–10:F i bilagan).

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

Hälften av ungdomarna är i någon utsträckning oroade och 38 procent vill få hjälp för sin psykiska hälsa. Flickorna är mer oroade än pojkarna och vill oftare få hjälp (se tabell nedan samt tabell 10:H–10:I i bilagan).

Tabell 10:10 Ungdomarnas oro över psykiska problem och önskemål om hjälp. Procent

Oro och önskemål om hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Oroad/besvärad	42	66	42	56	51	49
Vill få hjälp	32	52	35	39	41	38

Två tredjedelar av flickorna är oroade och hälften vill få hjälp. Två femtedelar av pojkarna är oroade över sin psykiska hälsa och en tredjedel vill få hjälp. Över hälften av de äldre ungdomarna är oroade och två femtedelar vill få hjälp. Det bör uppmärksammas att två femtedelar av de yngsta är oroade för sin psykiska hälsa och en tredjedel vill få hjälp.

Enligt intervjuarnas bedömningar har en tredjedel stora behov och en lika stor andel vissa behov av insatser för psykisk hälsa, flickorna oftare än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 10:J i bilagan).

Tabell 10:11 Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp med psykiska eller känslomässiga problem. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–3)	39	20	32	35	32	33
Viss hjälp önskvärd (4–5)	32	31	33	33	26	32
Nödvändigt (6–9)	29	49	35	32	42	35
Summa	100	100	100	100	100	100
n	412	173	253	228	104	585

Hälften av flickorna och 29 procent av pojkarna har stora behov av insatser för psykisk problematik. De äldsta ungdomarna anses behöva hjälp i lite större utsträckning än de yngre.

Sammanfattning

Även om flickorna har psykiska besvär i betydligt större utsträckning än pojkarna och de äldre något oftare än de yngsta är det viktigt att uppmärksamma att en stor andel av ungdomarna, oberoende av kön och ålder har psykiska eller känslomässiga problem. Särskilt angeläget är att uppmärksamma de yngre ungdomarnas symtom för att bättre kunna möta deras behov, även om de äldre i större utsträckning till exempel är deprimerade. Av de yngsta är en tredjedel nedstämda och lika många känner hopplöshet inför framtiden. Två femtedelar har någon gång haft en svår depression och en fjärdedel under den senaste månaden. En femtedel har någon gång gjort självmordsförsök och 27 procent har haft problem med våldsamt beteende den senaste månaden.

Flickornas psykiska besvär framträder tydligt. De förmedlar att de har dåligt självförtroende, problem i kontakt med andra och är nedstämda. Många känner oro, har självmordstankar, är deprimerade och har självdestruktiva tankar. I viss utsträckning har de tidigare fått behandling, i både öppenvård och dygnsvård för psykiska besvär. Pojkarna har också psykiska och känslomässiga problem men inte i samma utsträckning som flickorna. Noteras kan att flickorna även uppger problem med våldsamt beteende oftare än pojkarna.

Ungdomarna är ofta oroade över sin psykiska hälsa men andelen som vill få hjälp är mindre än andelen som känner oro. Flickorna och de äldre ungdomarna vill få hjälp i störst utsträckning. Intervjuarna bekräftar deras behov av insatser och anser att de behöver hjälp i större utsträckning.

Hela gruppen

56 procent har svårt att kontrollera beteendet när de blir arga
39 procent känner sig nedstämda
34 procent känner sig lätt modlösa
30 procent känner hopplöshet inför framtiden
26 procent har dåligt självförtroende
29 procent är rädda för att skada andra
22 procent anser att det vore bättre om de var döda
19 procent känner sig ensamma
17 procent känner för att skada sig själva
13 procent känner sig värdelösa
51 procent har upplevt allvarlig oro och spänning
42 procent har någon gång haft problem med våldsamt beteende
46 procent har någon gång haft en allvarlig depression
21 procent har gjort ett självmordsförsök
35 procent har upplevt psykisk ohälsa under en vecka eller mer månaden före inskrivning
14 procent har någon gång vårdats i dygnsvård för psykiska besvär
49 procent är oroade över sin psykiska hälsa
38 procent vill få hjälp
35 procent har stora behov av insatser för sina psykiska besvär enligt intervjuarna

Kön

43 procent av flickorna, 19 procent av pojkarna uppger att de har dåligt självförtroende
34 procent av flickorna, 10 procent av pojkarna känner för att skada sig själva
62 procent av flickorna, 39 procent av pojkarna har haft svår depression
40 procent av flickorna, 14 procent av pojkarna har gjort självmordsförsök
66 procent av flickorna, 42 procent av pojkarna är oroade över sin psykiska hälsa
52 procent av flickorna, 32 procent av pojkarna vill få hjälp med sin psykiska hälsa
49 procent av flickorna, 29 procent av pojkarna har stora behov av insatser enligt intervjuarna

11 Brottslighet

I kapitlet beskrivs ungdomarnas brottslighet utifrån deras egna uppgifter om brott de har varit inblandade i. Ungdomarnas erfarenheter av rättsväsendet redovisas samt andelen som behöver hjälp för problem med brottslighet, enligt dem själva och enligt intervjuarna.

Ungdomarnas brottslighet

Utifrån en lista uppger ungdomarna vilka olika slags brott de varit inblandade i under olika tidsperioder. Snatteri är det vanligaste brottet. Sjuttionio procent har någon gång snattat. Våldsbrott såsom misshandel är därefter mest förekommande samt stöld och skadegörelse. Över hälften av ungdomarna har begått sådana brott. Misshandel uppges av 69 procent av pojkarna, stöld av 62 procent och skadegörelse av 55 procent. Andra vanliga brott bland pojkarna är trafikbrott, bilstöld, häleri samt vapeninnehav (tabell 11:A i bilagan). Åtta procent har inte begått något brott som finns i checklistan, sex procent av pojkarna och 13 procent av flickorna.

Brott som skadegörelse, vapeninnehav och misshandel är ungefär lika vanliga i de tre åldersgrupperna. De äldre ungdomarna har dock i större utsträckning än de yngre varit inblandade i brott som kan relateras till missbruk såsom narkotikabrott, rattonykterhet, bilstöld, stöld, rån och häleri.

När det gäller debutålder för olika brott har snatteri den lägsta genomsnittsåldern med 11 år, därefter följer graffiti, mordbrand och skadegörelse med 12 år. För förargelseväckande beteende, stöld och misshandel är genomsnittsåldern 13 år medan den är 14 till 15 år för narkotikabrott, rattonykterhetsbrott och rån. Som regel är pojkarna yngre än flickorna vid första brottet, men skillnaderna är små för flera av brotten (tabell 11:B i bilagan).

Brottslighet året före inskrivningen

En stor andel av ungdomarna, 89 procent, uppger att de har begått brott under året före inskrivningen. 93 procent av pojkarna och 78 procent av flickorna var brottsaktiva. Tre femtedelar har begått sex brott eller fler. Två femtedelar av pojkarna och en fjärdedel av flickorna var inblandade i mer än 30 brott (tabell 11:C i bilagan).

De vanligaste brotten året före inskrivningen är misshandel, snatteri, stöld och vapeninnehav (minst två femtedelar). Förutom snatteri är samtliga brott vanligare bland pojkarna (se tabell nedan samt tabell 11:D i bilagan).

Tabell 11:1 Andel som har begått olika brott de senaste 12 månaderna[14]

Brott senaste 12 månaderna	Pojkar	Flickor	Totalt
Graffiti/klotter	20	23	21
Snatteri	42	47	43
Narkotikabrott	27	18	24
Förargelseväckande beteende	32	19	29
Rattonykterhet	26	10	21
Trafikbrott	46	17	37
Bilstöld	39	18	33
Skadegörelse	36	29	34
Stöld	46	23	39
Häleri	41	22	35
Rån	30	8	24
Hot och våld mot tjänsteman	33	26	31
Misshandel	56	32	49
Vapeninnehav	45	25	39
Sexuella brott	2	0	1
Mordbrand	7	7	7
Dråp eller mord	1	1	1

Femtiosex procent av pojkarna och en tredjedel av flickorna har varit inblandade i misshandel. Hot och våld mot tjänsteman uppger 33 procent av pojkarna och 26 procent av flickorna.

De äldre ungdomarna har även under året före inskrivningen oftare än de yngre varit inblandade i narkotikabrott, rattonykterhet, trafikbrott, bilstöld och häleri. Skadegörelse är emellertid vanligare bland de två yngre åldersgrupperna än i den äldsta gruppen (tabell 11:D i bilagan).

ADAD-ungdomarnas brottslighet avseende bilstöld har jämförts med skolungdomars självdeklarerade brottslighet. Av ungdomar i årskurs 9 under 1999 uppger fyra procent av pojkarna och knappt en procent av flickorna att de har varit delaktiga i bilstöld under de senaste 12 månaderna (Ring, 2003, s 42). Av ungdomar intervjuade med ADAD har 43 procent av pojkarna och 15 procent av flickorna varit inblandade i bilstöld under året innan de skrevs in.

Brottslighet tre månader före inskrivning

Nästan tre fjärdedelar av ungdomarna var brottsaktiva under de tre månaderna som föregick inskrivningen, 77 procent av pojkarna och 58 procent av flickorna. En fjärdedel av pojkarna och en tiondel av flickorna var inblandade i mer än 30 brott under den tidsperioden (tabell 11:E i bilagan).

De brott som var vanliga under året före inskrivningen är också de som förekommer mest under månaderna före inskrivning. Bland pojkarna var en femtedel eller fler inblandade i misshandel, trafikbrott, vapeninnehav, stöld, bilstöld, förargelse-

[14] Baserat på samtliga ungdomar.

väckande beteende, snatteri, häleri, skadegörelse och hot eller våld mot tjänsteman. En fjärdedel av flickorna var inblandade i snatteri och en femtedel i olaga vapeninnehav, misshandel och skadegörelse. Vid uppdelning på ålder återkommer delvis samma mönster som tidigare. Narkotikabrott och rattonykterhet uppges oftare av de äldre än de yngre (tabell 11:F i bilagan).

Kontakter med rättsväsendet

Åttiofem procent av alla ungdomar har någon gång åkt fast för polisen för något brott, nio av tio pojkar och två tredjedelar av flickorna (tabell 11:G i bilagan).

Hälften uppger att de någon gång har vistats i häkte eller fängelse.[15] Betydligt fler pojkar, sextiotvå procent, uppger att de har vistats i häkte eller fängelse jämfört med 18 procent av flickorna. De äldre har större erfarenhet än de yngre (tabell 11:H i bilagan).

Under de tre månaderna före inskrivningen uppger två femtedelar att de varit häktade eller anhållna, hälften av pojkarna och 14 procent av flickorna (tabell 11:I i bilagan).

En tredjedel uppger att de väntar på åtal, rättegång eller dom, två femtedelar av pojkarna och 15 procent av flickorna. De äldre, främst de som är 16–17 år, uppger detta oftare än de yngsta (tabell 11:J i bilagan).[16] Åtta procent (huvudsakligen pojkar) uppger att de är under övervakning eller är villkorligt frigivna (tabell 11:K i bilagan). Fyrtiofyra procent anser att de har någon form av problem med rättsväsendet, främst gäller det pojkarna (se tabell nedan samt tabell 11:L i bilagan).

Tabell 11:2 Ungdomarnas bedömning av sina problem med rättsväsendet. Procent

Problem med rättsväsendet	Pojkar	Flickor	Totalt
Inte alls	46	79	56
Lite	17	12	15
Ganska mycket	20	3	15
Mycket	17	6	14
Summa	100	100	100
n	417	173	590

Två femtedelar av pojkarna uppger att de har stora problem med rättsväsendet jämfört med nio procent av flickorna.

[15] Det kan inte uteslutas att ungdomarna även medräknar andra vistelser i häkte, till exempel för att beslut om LVU skall verkställas.

[16] Även här finns viss osäkerhet eftersom ungdomarna skulle kunna medräkna beslut angående LVU.

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

En tredjedel av ungdomarna är oroade över problem med brottslighet och lika många vill få hjälp. Pojkarna är oftare oroade och vill oftare få hjälp än flickorna (se tabell nedan samt tabell 11:M–11:N i bilagan).

Tabell 11:3 Ungdomarnas oro över problem med brottslighet samt önskemål om hjälp. Procent

Oro och önskemål om hjälp	Kön		Totalt
	Pojkar	Flickor	
Oroad/besvärad	36	20	31
Vill få hjälp	42	18	35

Intervjuarna bedömer att hälften av ungdomarna har stora behov av insatser för problem med brottslighet. Pojkarna bedöms ha ett större behov av hjälp jämfört med flickorna (se tabell nedan samt tabell 11:O i bilagan).

Tabell 11:4 Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp med brottslighet. Procent

Behov av hjälp	Pojkar	Flickor	Totalt
Troligen ej nödvändigt (0–3)	18	54	29
Viss hjälp önskvärd (4–5)	26	23	25
Nödvändigt (6–9)	56	23	46
Summa	100	100	100
n	410	171	581

Sammanfattning

Ungdomarna har varit inblandade i många olika slags brott. Snatterier är vanligast. Misshandel är vanligt förekommande framförallt bland pojkarna. Pojkarna har oftare än flickorna varit inblandade i olika brott någon gång, under året före inskrivningen, under de tre månaderna som föregick inskrivningen samt månaden innan. Pojkarna väntar oftare på åtal, rättegång eller dom och har mer bekymmer med rättsväsendet jämfört med flickorna. De är också mer oroade och vill få mer hjälp än flickorna. I intervjuarskattningar anser intervjuarna att pojkarna oftare har stora behov av insatser än flickorna. Uppmärksammas bör dock en grupp brottsaktiva flickor som har gjort många brott under året före inskrivningen.

En större andel av de äldre ungdomarna har någon gång varit inblandade i de olika brotten jämfört med de yngre. Hos dessa äldre ungdomar som ofta placeras för missbruksproblem och brottslighet i kombination med missbruk finns helt uppenbart en stor andel som har problem med brottslighet, vilket i sin tur troligen kan kopplas till missbruket. De yngre ungdomarna är oftare inblandade i olika våldsbrott än de äldre.

Hela gruppen

92 procent har någon gång varit inblandade i olika brott
85 procent har åkt fast för polisen för något brott
49 procent uppger att de någon gång har varit i häkte eller fängelse
89 procent har under året före inskrivningen varit inblandade i olika brott
38 procent har gjort mer än 30 brott under året före inskrivningen
49 procent var inblandade i misshandel under året före inskrivningen
43 procent har snattat under året före inskrivningen
39 procent har stulit under året före inskrivningen
37 procent har gjort allvarliga trafikbrott under året före inskrivningen
46 procent har gjort något brott under månaden före inskrivningen
44 procent anser att de har problem med rättsväsendet
31 procent är oroade över problem med brottslighet
35 procent vill få hjälp för problem med brottslighet
46 procent bedöms ha stora behov av hjälp för sin brottslighet

Kön

44 procent av pojkarna, 23 procent av flickorna har gjort mer än 30 brott under året före inskrivningen
56 procent av pojkarna, 32 procent av flickorna har varit inblandade i misshandel under året före inskrivningen
54 procent av pojkarna, 21 procent av flickorna uppger problem med rättsväsendet
36 procent av pojkar, 20 procent av flickorna är oroade över problem med brottslighet
42 procent av pojkarna, 18 procent av flickorna vill få hjälp för problem med brottslighet
56 procent av pojkarna, 23 procent av flickorna har stora behov av insatser för sin brottslighet

12 Alkohol och narkotika

I kapitlet behandlas ungdomarnas användning av alkohol och olika narkotiska preparat. Tidigare erfarenheter av behandlingsinsatser för problem med alkohol och narkotika samt ungdomarnas behov av insatser vid intervjutillfället redovisas sist. Inledningsvis ges även information om ungdomarnas tobaksvanor.

Ungdomarnas tobaksvanor

Fyra femtedelar av ungdomarna uppger att de röker dagligen och ytterligare sju procent röker ibland (tabell 12:A1 i bilagan). Två femtedelar, främst pojkar, snusar ibland eller dagligen (tabell 12:A2 i bilagan). Jämfört med ungdomar i årskurs 9 röker betydligt fler av ADAD-ungdomarna dagligen. Bland elever i årskurs 9 röker åtta procent av pojkarna och tolv procent av flickorna dagligen (CAN, 2002, s 136). Det kan jämföras med 75 procent av pojkarna och 85 procent av flickorna i ADAD-materialet.

Två femtedelar av ungdomarna i ADAD-materialet röker mellan en och tio cigaretter dagligen och lika många fler än tio om dagen. De äldre röker i större utsträckning än de yngre (tabell 12:B i bilagan). Snusar dagligen gör 16 procent, främst pojkar.

Alkohol

Åttiotre procent av ungdomarna har använt alkohol någon gång. En vanlig debutålder är 12 eller 13 år och den genomsnittliga debutåldern är 12,5 år (tabell 12:C–12:D i bilagan).

Ungdomarna tillfrågas om sin konsumtion en typisk månad under året före inskrivningen. Nära hälften uppger att de dricker alkohol två gånger i månaden eller oftare, 17 procent oftare än en gång i veckan (tabell 12:E i bilagan).

Fyrtiotre procent säger att de någon gång har fått en blackout efter att ha druckit alkohol. Andelen är högre bland de äldsta ungdomarna men en tredjedel av de yngsta har druckit så att de har fått en sådan reaktion (tabell 12:F i bilagan).

En större andel av pojkarna än flickorna dricker mycket varje gång de dricker alkohol. För 57 procent av pojkarna och 45 procent av flickorna var minst 5 drinkar (5 öl eller 5 glas vin) en vanlig konsumtion vid de tillfällen de drack månaden före inskrivningen (tabell 12:G i bilagan).

Ungdomarna tillfrågas även hur ofta de, vid ett och samma tillfälle, dricker alkohol motsvarande en halv flaska sprit eller en helflaska vin eller 6 burkar starköl eller 8 burkar folköl.[17] Av ADAD-ungdomarna dricker två femtedelar sådana mängder

[17] Den s k intensivkonsumtionsfrågan som används i CAN:s årliga undersökning av skolungdomars drogvanor.

alkohol en eller flera gånger i veckan och 30 procent någon eller några gånger per månad (tabell 12:H i bilagan). En mindre andel av elever i årskurs 9 dricker sådana mängder en eller flera gånger i veckan, fem procent av pojkarna och två procent av flickorna, jämfört med 20 procent av pojkarna och tolv procent av flickorna i ADAD-materialet (CAN a.a., s 130) . Två femtedelar av ungdomarna har varit fulla under månaden före inskrivningen, de äldre oftare än de yngsta (tabell 12:I i bilagan).

Narkotika

Marijuana/hasch är det narkotiska preparat som flest ungdomar har prövat, 59 procent. Något färre, en tredjedel, har någon gång tagit amfetamin oralt och åtta procent har injicerat amfetamin. Heroin som intagits oralt har tolv procent någon gång prövat och fem procent har injicerat heroin. Kokain och hallucinogener har 15 respektive 19 procent använt. Ecstasy uppger så många som 27 procent att de använt. Läkemedel, värktabletter och sniffning är relativt vanligt bland ungdomarna. Drygt en fjärdedel har använt läkemedel och sniffat (tabell 12:C i bilagan).

Genomsnittsåldern för debut är lägst för sniffning, 13 år, därefter följer marijuana och värktabletter med 14 år. I genomsnitt var ungdomarna 15 år när de första gången använde läkemedel, dopingpreparat, hallucinogener och amfetamin som ej injicerats. För övriga preparat är genomsnittsåldern 16 år (tabell 12:D i bilagan).

Pojkarna har något oftare prövat hallucinogener medan flickorna oftare har använt värktabletter och lösningsmedel. De stora skillnaderna finns emellertid mellan de äldre och de yngre ungdomarna. De äldre har betydligt oftare prövat olika preparat (tabell 12:C i bilagan).

Tabell 12:1 Ungdomarnas användning av narkotika någon gång.[18] Procent

Någon gång använt	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Marijuana/hasch	40	71	78	59
Amfetamin, ej injicerat	13	40	62	32
Amfetamin, injicerat	1	6	28	8
Heroin/opiater ej injicerat	6	10	34	12
Heroin/opiater injicerat	1	5	17	5
Kokain	5	20	30	15
LSD/hallucinogener	8	24	36	19
Ecstasy	12	33	52	27
Värktabletter	17	31	36	26
Läkemedel	16	37	48	30
Sniffning/lösningsmedel	21	25	33	24
Dopingpreparat	2	5	8	4
Övriga droger	5	12	15	10

[18] Uppgifterna baserade på samtliga ungdomar utifrån uppgifter om debutålder, frekvens senaste 30 dagarna samt frekvens typisk månad.

Nästan fyra femtedelar av de äldre har prövat marijuana och tre femtedelar har använt amfetamin oralt. Drygt en fjärdedel har injicerat amfetamin och använt kokain, en tredjedel har använt hallucinogener och hälften ecstasy. En tredjedel har intagit heroin oralt och 17 procent injicerat heroin. Hälften har använt läkemedel i narkotiskt syfte. Även om de äldre oftare har använt olika preparat är det dock viktigt att uppmärksamma de yngre ungdomarnas användning av narkotiska preparat.

Elva procent av pojkarna och åtta procent av flickorna i årskurs 9 har sniffat (CAN a.a., s 155) jämfört med 22 procent av pojkarna och 28 procent av flickorna i ADAD-materialet. Narkotika har tio procent av pojkarna och åtta procent av flickorna i årskurs 9 prövat, vilket ofta är hasch/marijuana men även amfetamin, ecstasy, LSD och kokain (CAN a.a., s 66, 143). I ADAD-materialet har 57 procent av pojkarna och 64 procent av flickorna i samma åldersgrupp någon gång använt narkotiska preparat såsom marijuana, amfetamin, heroin, kokain, hallucinogener eller ecstasy.

Tre femtedelar av ungdomarna i ADAD-materialet har någon gång använt narkotiska preparat. Nästan alla äldre, tre fjärdedelar av ungdomarna i åldern 16–17 år och 44 procent av de yngsta. Tjugoåtta procent av de äldsta har använt fem preparat eller fler (tabell 12:J i bilagan). Totalt uppger nio procent att de har injicerat antingen amfetamin, heroin eller prövat båda preparaten.

Användning en typisk månad

Marijuana och amfetamin är de narkotiska preparat som främst använts under en typisk månad. 36 procent använder marijuana/hasch två gånger i månaden eller oftare och elva procent amfetamin. Läkemedel är också vanligt förekommande. De äldre har en betydligt större konsumtion än de yngre (se tabell nedan samt tabell 12:K1–12:K13 i bilagan).[19]

Tabell 12:2 Användning av olika narkotiska preparat två gånger i månaden eller oftare (typisk månad). Procent

Narkotika 2 ggr/mån eller oftare	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Marijuana/hasch	19	46	58	36
Amfetamin, ej injicerat	4	16	21	11
Amfetamin injicerat	1	2	18	4
Heroin/opiater ej injicerat	2	2	10	3
Heroin/opiater injicerat	0	1	9	2
Kokain	1	7	8	4
LSD/hallucinogener	3	5	6	4
Ecstasy	5	14	22	12
Värktabletter	7	10	24	11
Läkemedel	6	17	33	15
Sniffning/lösningsmedel	7	5	3	5
Dopingpreparat	0	2	2	1
Övriga droger	1	5	3	3

[19] I tabell 12:K1–12:K13 redovisas hur ofta de olika preparaten används av ungdomarna.

Femtioåtta procent av de äldre ungdomarna uppger att de använder hasch/marijuana två gånger eller oftare under en vanlig månad, en femtedel amfetamin (oralt bruk) och nästan lika många injicerar amfetamin. Heroin uppger tio procent att de använder (oralt bruk) och nio procent injicerar heroin. Ungdomarna i åldern 16–17 år använder olika preparat i betydligt mindre omfattning än de äldre. Vanligast är hasch/marijuana som 46 procent uppger att de använder minst två gånger i månaden en vanlig månad, 16 procent uppger amfetamin som ej injiceras, 14 procent ecstasy och 17 procent läkemedel. Av de yngsta uppger en femtedel att de använder hasch/marijuana två gånger eller oftare en vanlig månad och sju procent sniffar eller använder lösningsmedel.

En väsentligt större andel ungdomar i ADAD-materialet har använt marijuana/hasch en typisk månad jämfört med ungdomar i normalbefolkningen (CAN a.a., s 144). Vid CAN:s skolundersökningar tillfrågas ungdomarna om de har använt hasch/marijuana månaden före undersökningen och mycket få av både pojkarna och flickorna i årskurs 9 har använt narkotika. Av pojkarna i årskurs 9 har tio procent använt narkotika och av dessa har 24 procent använt hasch/marijuana under den senaste månaden. Av flickorna har åtta procent prövat narkotika och av dessa har 25 procent använt hasch/marijuana under den senaste månaden (a.a.). I ADAD-materialet har 55 procent av pojkarna och 60 procent av flickorna använt hasch/marijuana under en typisk månad.

Tidigare behandling för missbruk

De äldre ungdomarna som i större utsträckning än de yngre använder olika narkotiska preparat har även oftare fått behandling för missbruk, både i öppenvård och dygnsvård. Av alla ungdomar har sjutton procent fått behandling i öppenvård och elva procent i dygnsvård. Av de äldre har 29 procent fått behandling i öppenvård och en dryg femtedel i dygnsvård (se tabell nedan samt tabell 12:L i bilagan).

Tabell 12:3 Behandling för alkohol- eller narkotikamissbruk i öppenvård respektive dygnsvård. Procent

Behandling	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Öppenvård	9	20	29	17
Dygnsvård	3	15	22	11

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

De äldre ungdomarna tror i stor utsträckning att deras användning av alkohol och narkotika, såsom den varit månaderna före inskrivningen, skadar deras hälsa (se tabell nedan samt tabell 12:M i bilagan).

Tabell 12:4 Ungdomarnas uppfattning om deras användning av alkohol och/eller narkotika skadar hälsan. Procent

Skadar hälsan	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Inte alls	47	33	22	37
Lite	19	18	19	18
Ganska mycket	12	15	14	14
Mycket	22	34	45	31
Summa	100	100	100	100
n	227	218	103	548

Fyra femtedelar av de äldre ungdomarna tror att deras konsumtion är skadlig. Två tredjedelar av ungdomarna i åldern 16–17 år och hälften av de yngsta tror att deras konsumtion kan vara skadlig för dem. Av alla ungdomarna tror 63 procent att deras hälsa skadas.[20]

Ungdomarna är inte så oroade över sin alkoholkonsumtion och få anser sig behöva hjälp (se tabell nedan samt tabell 12:N–12:O i bilagan).

Ungdomarna är mer oroade över problem med narkotika och fler vill få hjälp än för alkohol. Framförallt de äldre är oroade och vill få hjälp (se tabell nedan samt tabell 12:P–12:Q i bilagan).

Tabell 12:5 Ungdomarnas oro över problem med alkohol och narkotika samt önskemål om hjälp. Procent

Oro och önskemål om hjälp	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Alkohol				
Oroad/besvärad	7	9	14	9
Vill få hjälp	4	10	14	8
Narkotika				
Oroad/besvärad	7	30	44	23
Vill få hjälp	8	35	50	26

Av de äldre ungdomarna är 44 procent oroade över narkotikamissbruk och hälften anser att de behöver hjälp för narkotikamissbruk. Ungefär en tredjedel av ungdomarna i åldern 16–17 år är oroade och vill få hjälp.

Intervjuarna anser att en femtedel av ungdomarna nödvändigtvis behöver insatser för problem med alkohol och de äldre i lite större utsträckning än de yngre (se tabell nedan samt tabell 12:Q i bilagan).

[20] I uppgifterna om ungdomarnas och intervjuarnas skattningar finns ett svarsbortfall bland yngre ungdomarna. I de flesta fall uppger ungdomar, där svar saknas, ingen eller liten konsumtion.

Tabell 12:6 Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp med alkoholproblem. Procent

Alkoholproblem Behov av hjälp	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Troligen ej nödvändigt (0–3)	61	57	46	57
Viss hjälp önskvärd (4–5)	22	25	29	24
Nödvändigt (6–9)	17	18	25	19
Summa	100	100	100	100
n	245	220	102	567

För en fjärdedel av de äldre ungdomarna bedöms insatser som nödvändiga, för ungdomarna i åldern 16–17 år 18 procent och av de yngsta för 17 procent.

När det gäller narkotika bedömer intervjuarna att de äldre betydligt oftare har stora behov av insatser än de yngre (se tabell nedan samt tabell 12:R i bilagan).

Tabell 12:7 Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp med narkotikaproblem. Procent

Narkotikaproblem Behov av hjälp	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Troligen ej nödvändigt (0–3)	68	46	24	52
Viss hjälp önskvärd (4–5)	11	15	15	13
Nödvändigt (6–9)	21	39	61	35
Summa	100	100	100	100
n	240	215	103	558

Intervjuarna anser att tre femtedelar av de äldre har stora behov av insatser för narkotikaproblem. I åldersgruppen 16–17 år anses två femtedelar och av de yngsta en femtedel ha sådant behov av hjälp. Ytterligare understryks att många av de äldre ungdomarna har en allvarlig missbruksproblematik. Samtidigt måste även yngre ungdomar som bedöms ha en allvarlig problematik uppmärksammas.

Sammanfattning

En allvarlig bild av de äldre ungdomarnas problem med främst narkotika framträder. De äldre ungdomarna har prövat fler preparat och använder regelbundet olika preparat. Även om användning av samtliga preparat är vanligare i den äldre gruppen bör uppmärksammas att två femtedelar av de yngsta uppger att de använder marijuana minst två gånger en typisk månad samt att sju procent använder lösningsmedel i samma omfattning. Det finns inga större könsskillnader när det gäller användning av narkotika.

De äldre ungdomarna tror i stor omfattning att deras hälsa skadas om de fortsätter sin konsumtion av alkohol eller narkotika. De vill i stor utsträckning få hjälp och är oroade för sitt missbruk av framförallt narkotika. Intervjuarna skattar också ett högt behov av insatser.

Hela gruppen

79 procent röker dagligen

83 procent har prövat alkohol

47 procent dricker alkohol två gånger i månaden eller oftare, 43 procent uppger att de någon gång fått en blackout

59 procent har använt marijuana/hasch, 36 procent använder minst två gånger i månaden

32 procent har använt amfetamin (ej injicerat), 11 procent använder minst två gånger i månaden

30 procent har använt läkemedel som narkotiskt preparat, 15 procent använder minst två gånger i månaden

27 procent har använt ecstasy, 12 procent använder minst två gånger i månaden

24 procent har använt lösningsmedel, 5 procent använder minst två gånger i månaden

12 procent har använt heroin (ej injicerat), 3 procent använder minst två gånger i månaden

8 procent har injicerat amfetamin, 4 procent använder minst två gånger i månaden

5 procent har injicerat heroin, 2 procent använder minst två gånger i månaden

17 procent har fått behandling i öppenvård, 11 procent i dygnsvård

63 procent tror att deras konsumtion av alkohol och narkotika skadar deras hälsa

9 procent är oroade för alkoholproblem, 8 procent vill få hjälp

23 procent är oroade för narkotikaproblem, 26 procent vill få hjälp

19 procent har stora behov av insatser för alkoholproblem enligt intervjuarna

35 procent har stora behov av insatser för narkotikaproblem enligt intervjuarna

Ålder

62 procent av de äldre har använt amfetamin oralt, 28 procent har injicerat

34 procent av de äldre har använt heroin oralt, 17 procent har injicerat

44 procent av de äldre är oroade över narkotikaproblem

50 procent av de äldre vill få hjälp med narkotikaproblem

61 procent av de äldre har stora behov av insatser för narkotikaproblem enligt intervjuarna

13 Implikationer för behandling

Informationen som redovisas i denna rapport pekar på att situationen för ungdomar som kommer till särskilda ungdomshem är svår. Splittrad uppväxt, tidigare misslyckade vårdinsatser och de aktuella problemen visar entydigt att dessa ungdomar kräver stora insatser. I de flesta frågor där jämförelser har varit möjliga med ungdomar i befolkningen är förhållandena klart mycket sämre för ungdomarna på särskilda ungdomshem. De har inte bara större alkohol- och narkotikabruk än andra ungdomar utan deras psykiska och fysiska hälsa är sämre. Andelen ungdomar som någon gång har försökt begå självmord är till exempel oroväckande hög. Ungdomarna har en mycket svår livssituation och är ofta själva oroade över sina problem och vill ha hjälp.

När det gäller ungdomarnas fysiska och psykiska hälsa, familjerelationer och brottslighet är det väsentligt att göra uppdelningar på kön för att tydligt kunna se pojkars respektive flickors problematik. Uppdelningen på ålder synliggör framförallt de äldre ungdomarnas stora problem med missbruk och med psykisk hälsa, men även att de yngre ungdomarna har många problem inom alla områden. Analyser av materialet behöver fördjupas, bland annat för att undersöka situationen för ungdomar med svensk respektive utländsk bakgrund, och separat för ungdomar som genomgår behandling på de särskilda ungdomshemmen. Materialet ger möjlighet att ingående granska problematiken för vissa grupper och att analysera särskilda problem.

ADAD-intervjun är ett intervjuformulär som fångar upp problem som finns i ungdomarnas livssituation. I denna rapport är det också främst problemen som lyfts fram men resultaten skulle även kunna beskrivas utifrån hur många som inte har problem. I behandlingen av ungdomar är det viktigt att ta fasta på både problemen och det som är positivt i ungdomarnas livssituation, till exempel en vänkrets där problem inte finns.

Många av de ungdomar som finns representerade i ADAD-materialet skrivs ut från de särskilda ungdomshemmen till hemmet eller till annan vårdform, varav en del sedan återkommer till de särskilda ungdomshemmen. Andra ungdomar skrivs in direkt för behandling eller går via en akut- eller utredningsplacering till behandling på de särskilda ungdomshemmen. En väsentlig fråga är hur ungdomarna skall få de insatser de behöver och ofta själva vill få. ADAD-intervjun med de återkommande frågorna om ungdomarnas egna önskemål om hjälp förpliktigar.

ADAD-materialet synliggör vilka slags problem som personalen på institutionerna arbetar med. Problemområden kan identifieras där särskilda insatser behövs för att möta ungdomarnas behov. Samverkan med andra vårdinstanser med specialkompetens är nödvändig. Individuella och generella insatser samt behandlingsprogram är viktiga inom alla livsområden efter kön och ålder:

– Insatser behövs för att bearbeta tidigare misslyckade vårdinsatser och placeringar i familjehem eller på behandlingshem.

– För ungdomarnas fysiska hälsa behövs insatser för allmänna hälsoproblem och för omfattande psykosomatiska problem.

– Inom skolområdet behövs omfattande insatser för inlärningsproblem, för ungdomarnas beteende i skolan och attityder samt för att komplettera eller få betyg. De flesta av ungdomarna uppger vad de skulle vilja arbeta med i framtiden. Insatser behövs för att ge dem en grund att stå på för ett framtida arbete.

– Insatser behövs för ungdomar som har en vänkrets där många har problem samt för dem som tillhör asociala grupper eller organisationer. Riktade insatser behövs för flickor vars pojkvänner har problem och för ungdomar som har ett sexuellt riskbeteende.

– Insatser behövs för avbrutna eller konfliktfyllda familjerelationer där upplevd besvikelse inte enbart finns från föräldrar utan även gentemot föräldrar. Insatser krävs för att möta ungdomar som har blivit fysiskt och psykiskt misshandlade, eller utsatts för sexuella övergrepp.

– För ungdomar som är deprimerade, har stark oro, en förvrängd verklighetsuppfattning, är självdestruktiva, våldsamma, har bristande självförtroende samt för dem som har ätstörningar behövs kvalificerade insatser.

– Insatser behövs för att bryta brottsligt beteende samt för behandling av ungdomar som begår våldsbrott, eldsanläggelse samt grova våldsbrott som inte är så vanliga men allvarliga.

– När det gäller alkohol och narkotika behövs direkta insatser för såväl manifest missbruk som förebyggande insatser.

– Särskilda insatser behövs inte minst för att behandla den sammansatta problematik som dessa ungdomar har. Utmaningen är att tillgodose dessa behov, oavsett om ungdomarna fortsätter att vårdas på särskilda ungdomshem, placeras i annan vård eller återvänder hem.

Referenser

Andersen, R., Kasper, J. & Frankel, M. (1979) *Total survey error.* San Fransisco: Jossey-Bass.

Andersson, G., Aronsson, K., Hessle, S., Hollander, A. & Lundström T. (1996) *Barnet i den sociala barnavården.* Stockholm: Centrum för utvärdering av socialt arbete, Liber.

Andréasson, S., Lindström U., Armelius B-Å., Larsson, H., Berglund, M., Frank, A., Bergman, H., Rydberg, U., Zingmark, D. & Tengvald, K. (1999) *ASI – en strukturerad intervjumetod för bedömning av alkohol- och narkotikarelaterade problem.* Skrift 1999:2. Stockholm: Socialstyrelsen, Centrum för utvärdering av socialt arbete.

Armelius, B-Å., Bengtzon, S., Rydelius, P-A., Sarnecki, J., Söderholm Carpelan, K. (red.). (1996) *Vård av ungdomar med sociala problem - en forskningsöversikt.* Stockholm: Statens institutionsstyrelse, Liber.

Barnombudsmannen (2001) *Upp till 18. Fakta om barn och ungdom.* Stockholm: Barnombudsmannen, SCB.

Björkman, N-M. (1979) *Social önskvärdhet som felkälla i frågeundersökningar: en jämförelse mellan två datainsamlingsmetoder.* Stockholm: Stockholms universitet, Sociologiska institutionen.

Bergström, U. & Sarnecki, J. (1996) Invandrarungdomar på särskilda ungdomshem i Stockholms län. I B.-Å. Armelius m fl (red.). *Vård av ungdomar med sociala problem – en forskningsöversikt.* Stockholm: Statens institutionsstyrelse, Liber.

CAN – Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (2002) *Skolelevers drogvanor 2001.* Rapport nr 67. Stockholm: CAN.

Danielsson, M. & Marklund, U. (2000) *Svenska skolbarns hälsovanor 1997/98.* Tabellrapport 2000:5. Stockholm: Folkhälsoinstitutet.

Dalteg, A. (1990) *Avancerade unga lagöverträdare.* Lund: Lunds universitet.

DHHS – U.S. Department of Health and Human Services, Center for Substance Abuse Treatment (1993) *Screening and Assessment of Alcohol- and Other Drug-abusing Adolescents*, Treatment improvement protocol (TIP) Series nr 3. Washington D.C. DHHS Publication No. (SMA) 93–009, 1993.

DHHS – U.S. Department of Health and Human Services, National Institute on Drug Abuse (1994) *Assessing Drug Abuse among Adolescents and Adults: Standardized Instruments*, Clinical Report Series, Washington D.C., NIH Publication No. 94–3757.

Eriksson, K. H. (1957) *Vanart och personlighetsavvikelse. Differentialpsykologiska undersökningar av manliga ungdomsvårdsskoleelever.* Uppsala: Uppsala universitet.

Forsling, S. (1987) *444 Stockholmsungdomar i kris.* Stockholm: Stockholms läns landsting.

Forsling, S. (1992) *Värstingflickor finns dom?* Stockholm: Stockholms läns landsting.

Forsling, S. (2001) *Flickan och hästen – bilder från ett hem för särskild tillsyn.* Statens institutionsstyrelse, SiS följer upp och utvecklar 2/01.

Friedman, A. & Utada, A. (1989) A method for diagnosing and planning the treatment for adolescent drug abusers. (The adolescent drug abuse diagnoses (ADAD) instrument), *J. Drug Education, 19*, 4, 285–312.

von Knorring, A-L. & Kristiansson, G. (1995) Depression och självmordsbeteende hos ungdomar. I Jan Beskow (red.). *Rätt till Liv. Lust till Liv.* Rapport 95:4 (s 35–43). Stockholm: Forskningsrådsnämnden.

Levin, C. (1998) *Uppfostringsanstalten. Om tvång i föräldrars ställe.* Lund: Arkiv.

Marklund, U. (1997) *Skolbarns hälsovanor under ett decennium.* Tabellrapport. Stockholm: Folkhälsoinstitutet.

Mattsson, T. (1998) Barnets mening i LVU-processen. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 1, 45–57.

McLellan, A. T., Kushner, H., Metzger, D., Peters, R., Smith, I., Grissom, G., Pettinatti, H. & Argeriou, M. (1992) The Fifth Edition of the Addiction Severity Index. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 9,199–213.

Michanek, A., Kristiansson, M., Westermark, R-M. & Machado, B. (2000) *Tiden på Älvan och ett år efter ... 25 pojkars syn på vistelsen samt uppföljning ett år efter utskrivning.* Statens institutionsstyrelse, SiS följer upp och utvecklar 5/00.

Olsson, G. (1998) *Adolescent depression. Epidemiology, nosology, life stress and social network.* Uppsala: Uppsala universitet.

Ring, J. (2003) *Stöld, våld och droger bland ungdomar i årskurs nio.* Rapport Stockholm: BRÅ.

Sarnecki, J. (1996) Problemprofiler hos ungdomar på särskilda ungdomshem i Stockholms län åren 1990–1994. I Bengt-Åke Armelius m fl (red.). *Vård av ungdomar med sociala problem – en forskningsöversikt.* Stockholm: Statens institutionsstyrelse, Liber.

SCB (1997) *Välfärd och ojämlikhet i 20-årsperspektiv 1975–1995.* Rapport 91. Stockholm: SCB.

SCB (2001) *Barn och deras familjer 1999.* Rapport Stockholm: SCB

Schlytter, A. (1999) *Kön och juridik i socialt arbete. Tillämpningen av 3 § LVU på länsrättsnivå.* Lund: Studentlitteratur.

Sluten ungdomsvård – en uppföljning (2002) Brottsförebyggande rådet, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (1996) *Barn i fokus-projektet.* SoS-rapport 1996:19. Stockholm: Socialstyrelsen.

Statens institutionsstyrelse (2000) *Årsredovisning 2000.*

Statens institutionsstyrelse (1998) *Behandling inom sluten ungdomsvård.* Allmän SiS-rapport 1998:3.

Statens institutionsstyrelse (2000) *Årsrapport ADAD 97. Ungdomar som skrivits in på särskilda ungdomshem under 1997 – bakgrund, livssituation och behandlingsbehov.* SiS följer upp och utvecklar, 1/00.

Statens offentliga utredningar (1964) *Behandlingsforskning vid ungdomsvårdsskolorna.* SOU 1964:24. Stockholm: Socialdepartementet.

Statens offentliga utredningar (1994) *Ungdomars välfärd och värderingar.* SOU 1994:73. Stockholm: Civildepartementet.

Statens offentliga utredningar (1997) *Röster om barns och ungdomars psykiska hälsa. Delbetänkande av Barnpsykiatrikommittén.* SOU 1997:8. Stockholm: Socialdepartementet.

Söderholm Carpelan, K., Hermodsson, A. & Öberg, D. (1997a) *ADAD – Användning av en strukturerad intervju på ungdomsinstitutioner. Erfarenheter från ett utvecklingsprojekt inom Statens institutionsstyrelse.* Allmän SiS-rapport 1997:5. Stockholm: Statens institutionsstyrelse.

Söderholm Carpelan, K., Hermodsson, A. & Öberg, D. (1997b) *Manual. ADAD-intervju.* Stockholm: Statens institutionsstyrelse.

Wiberg, E. (red.) (1976) *Pojkar i tvångsvård. Råbyundersökningen.* Stockholm: Prisma.

Örn, P. (1999) Unga med problem söker stöd hos kompisar. *Läkartidningen, 96,* 9, 1054–1057.

Bilaga

Material

Tabell 2:A Kön

Kön	Antal	Procent
Pojkar	435	70
Flickor	182	30
Summa	617	100

Tabell 2:B Åldersgrupper

Åldersgrupper	Antal	Procent
– 15 år	270	44
16–17 år	240	39
18–20 år	107	17
Summa	617	100

Tabell 2:C Ålder i ettårsklasser

Ålder	Antal	Procent
10	1	(1)
11	1	1
12	10	2
13	34	5
14	89	14
15	135	22
16	124	20
17	116	19
18	64	10
19	36	6
20	7	1
Totalt	617	100

Tabell 2:D Ålder och kön. Procent

Ålder	Pojkar	Flickor	Totalt
12–15 år	40	54	44
16–17 år	42	31	39
18–20 år	18	15	17
Summa	100	100	100
n	435	182	617

Tabell 2:E Pojkar och flickor efter ålder. Procent

Kön	Ålder			Totalt
	12–15	16–17	18–20	
Pojkar	64	76	75	70
Flickor	36	24	25	30
Summa	100	100	100	100
n	270	240	107	617

Tabell 2:F Placerade kommuner med tio eller fler ungdomar i materialet

Kommun	Antal	Procent
Stockholm	51	8
Göteborg	44	7
Malmö	24	4
Uppsala	13	2
Trollhättan	10	2
Västerås	10	2
Örebro	10	2
Övriga	455	73
Summa	617	100

Tabell 2:G Antal intervjuer per institution

Institutioner	Antal intervjuer
Bergsmansgården	16
Björkbacken	3
Brättegården	27
Bärby	31
Eken	0
Eknäs/Fridegård	64
Fagared	28
Folåsa	25
Granhult	8
Gräskärr	25
Hammargården[1]	9
Hässleholm/Perstorp	34
Högantorp	21
Johannisberg	18
Klockbacka	11
Ljungaskog/Solgården	13
Lunden	13
Långanässkolan	24
Lövsta	31
Margretelund	47
Nereby	27
Ryds brunns skola	10
Råby	35
Sirius	21
Stigbyskolan	3
Sundbo	23
Sävastgården	12
Tunagården	0
Vemyra	11
Villa Ljungbacken	9
Åbygården	3
Öxnevalla	15
Totalt	617

[1] Hammargården lades ned under verksamhetsåret 2000.

Tabell 2:H Andel förvanskade svar enligt intervjuarna. Procent

Förvanskade uppgifter	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Fysisk hälsa	1	1	1	0	2	1
Skola	3	1	2	2	3	2
Arbete	1	1	0	1	2	1
Fritid och vänner	7	7	8	6	6	7
Familj	7	5	7	6	5	6
Psykisk hälsa	2	2	2	3	2	2
Brottslighet	16	10	14	15	14	14
Alkohol o narkotika	9	8	8	9	7	8

Tabell 2:I Intervjuarnas bedömning av den unges svårigheter att förstå frågorna. Procent

Svårt att förstå	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Fysisk hälsa	4	2	5	3	3	4
Skola	4	3	3	4	3	3
Arbete	2	1	2	3	1	2
Fritid och vänner	4	2	4	4	0	3
Familj	5	2	5	4	4	4
Psykisk hälsa	5	1	4	5	1	4
Brottslighet	5	1	4	4	2	4
Alkohol o narkotika	3	2	3	3	2	3

Ungdomarnas bakgrund

Tabell 3:A Ungomars födelseland. Procent

Födelseland	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Född i Sverige	69	84	70	75	78	74
Född i annat land	31	16	30	25	22	26
Summa	100	100	100	100	100	100
n	427	180	264	236	107	607

Tabell 3:B Ungdomarnas modersmål

Modersmål	Antal	Procent
Svenska	436	72
Annat språk	173	28
Summa	609	100

Tabell 3:C Ungdomar födda utomlands, efter världsdel

Världsdel	Antal	Procent
Europa	39	28
Afrika	24	17
Nordamerika	4	3
Sydamerika	18	13
Asien	55	39
Summa	140	100

Tabell 3:D Utlandsfödda efter ålder vid ankomst till Sverige

Åldersgrupper	Antal	Procent
0–2 år	41	26
3–6 år	65	41
7–9 år	31	19
10–12 år	16	10
13 år och äldre	6	4
Summa	159	100

Tabell 3:E Svensk och utländsk bakgrund. Procent

Bakgrund	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Båda föräldrarna födda i Sverige	44	60	45	52	49	48
En svensk, en invandrad förälder	17	17	19	15	19	17
Båda föräld. födda i annat land	39	23	36	33	32	35
Summa	100	100	100	100	100	100
n	419	167	252	227	107	586

Tabell 3:F Könsfördelning efter svensk och utländsk bakgrund. Procent

Kön	Svensk	Sv + utl	Utländsk	Totalt
Pojkar	65	72	81	71
Flickor	35	28	19	29
Summa	100	100	100	100
n	283	101	202	586

Tabell 3:G Ungdomar med utlandsfödd mor efter världsdel där mamman är född

Världsdel	Antal	Procent
Europa	97	46
Afrika	29	14
Nordamerika	2	1
Sydamerika	15	7
Asien	66	32
Summa	209	100

Tabell 3:H Ungdomar med utlandsfödd far efter världsdel där pappan är född

Världsdel	Antal	Procent
Europa	94	44
Afrika	29	14
Nordamerika	7	3
Sydamerika	18	8
Asien	67	31
Summa	215	100

Tabell 3:I Adopterade ungdomar. Procent

	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej adopterad	95	95	91	97	98	95
Adopterad	5	5	9	3	2	5
Summa	100	100	100	100	100	100
n	427	178	265	234	106	605

Tabell 3:J1 Familjesituation vid 0–2 års ålder. Procent

Främst levt med	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Båda föräldrarna	82	72	78	80	80	79
Mor	12	22	16	14	16	15
Far	0	0	0	0	0	0
Mor och styvfar	1	3	1	2	0	2
Far och styvmor	1	0	1	0	1	0
Släkt	3	1	2	3	2	2
Familjehem	0	1	1	1	0	1
Institution	0	0	0	0	0	0
Annat	1	1	1	0	1	1
Summa	100	100	100	100	100	100
n	428	179	266	236	105	607

Tabell 3:J2 Familjesituation vid 3–6 års ålder. Procent

Främst levt med	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Båda föräldrarna	61	52	53	62	62	58
Mor	24	29	28	22	27	26
Far	2	2	2	3	2	2
Mor och styvfar	5	8	8	6	3	6
Far och styvmor	1	1	1	1	1	1
Släkt	5	2	5	3	2	4
Familjehem	2	6	3	3	3	3
Institution	0	0	0	0	0	0
Annat	0	0	0	0	0	0
Summa	100	100	100	100	100	100
n	430	180	266	237	107	610

Tabell 3:J3 Familjesituation vid 7–9 års ålder. Procent

Främst levt med	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Båda föräldrarna	49	41	40	50	56	47
Mor	27	31	31	27	25	29
Far	5	4	6	4	4	5
Mor och styvfar	10	14	15	9	8	11
Far och styvmor	2	1	1	2	0	1
Släkt	4	2	3	4	3	4
Familjehem	2	6	3	3	4	3
Institution	1	0	1	1	0	0
Annat	0	1	0	0	0	0
Summa	100	100	100	100	100	100
n	430	179	266	236	107	609

Tabell 3:J4 Familjesituation vid 10–12 års ålder. Procent

Främst levt med	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Båda föräldrarna	41	33	32	41	50	39
Mor	29	38	33	32	27	31
Far	6	5	7	6	6	6
Mor och styvfar	11	12	14	9	9	11
Far och styvmor	2	1	2	2	1	2
Släkt	3	2	3	3	1	3
Familjehem	6	9	8	6	3	6
Institution	2	0	1	1	3	2
Annat	0	0	0	0	0	0
Summa	100	100	100	100	100	100
n	429	180	265	237	107	609

Tabell 3:J5 Familjesituation vid 13–15 års ålder. Procent

Främst levt med	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Båda föräldrarna	33	23	27	29	40	30
Mor	28	33	28	34	24	30
Far	7	5	7	6	7	6
Mor och styvfar	10	9	11	9	8	10
Far och styvmor	2	2	3	3	1	3
Släkt	4	0	2	4	0	2
Familjehem	7	11	10	7	7	8
Institution	8	14	10	8	12	10
Annat	1	3	2	0	1	1
Summa	100	100	100	100	100	100
n	418	172	245	238	107	590

Tabell 3:J6 Familjesituation vid 16–18 års ålder. Procent

Främst levt med	Kön		Ålder		Totalt
	Pojkar	Flickor	16–17	18–20	
Båda föräldrarna	25	10	20	22	21
Mor	29	29	33	22	29
Far	6	1	4	6	5
Mor och styvfar	9	7	10	6	9
Far och styvmor	1	1	2	1	1
Släkt	4	1	3	2	3
Familjehem	4	17	9	4	7
Institution	19	26	17	28	21
Annat	3	8	2	9	4
Summa	100	100	100	100	100
n	237	73	203	107	310

Tabell 3:K Antal flyttningar före 16 års ålder. Procent

Flyttningar	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej flyttat	6	5	4	7	7	5
1–3 gånger	35	25	28	33	38	32
4–6 gånger	32	31	33	31	31	32
7–9 gånger	15	17	19	13	13	16
10 eller fler	12	22	16	16	11	15
Summa	100	100	100	100	100	100
n	424	177	260	236	105	601

Tabell 3:L Antal rymningar. Procent

Rymningar	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej rymt	57	33	40	55	62	50
1–3 gånger	27	26	31	25	20	27
4 eller fler	16	41	29	20	18	23
Summa	100	100	100	100	100	100
n	423	171	260	232	102	594

Tabell 3:M Bostadstyp under uppväxten. Procent

Bostadstyp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Hyrd lägenhet	55	46	54	50	53	52
Bostadsrätt	6	4	7	4	3	5
Hyrt radhus/hus	11	10	10	11	12	11
Eget radhus/hus	28	40	29	35	32	32
Summa	100	100	100	100	100	100
n	417	171	255	230	103	588

Tabell 3:N Barnomsorg under uppväxten. Procent

Barnomsorg	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej barnomsorg	21	8	14	20	17	17
Barnomsorg	79	92	86	80	83	83
Summa	100	100	100	100	100	100
n	427	180	264	238	105	607

Tabell 3:O Föräldrarnas civilstånd vid intervjutillfället. Procent

Civilstånd	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Gifta/sammanboende	26	21	24	24	30	25
Aldrig sammanlevt	4	8	6	4	5	5
Skilda/separerade	60	60	61	61	56	60
Någon avliden	10	11	9	11	9	10
Summa	100	100	100	100	100	100
n	433	180	267	239	107	613

Tabell 3:P Moder omgift eller sammanboende. Föräldrar som ej sammanlever. Procent[2]

Moder omgift	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	54	48	50	54	56	52
Ja	43	51	49	44	40	46
Vet ej	3	1	1	2	4	2
Summa	100	100	100	100	100	100
n	301	138	194	174	71	439

Tabell 3:Q Antal syskon. Procent

Syskon	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga syskon	4	5	5	3	7	5
Ett syskon	15	20	19	12	21	16
Två syskon	22	22	20	24	22	22
Tre syskon	19	26	20	21	22	21
Fyra eller fler	40	27	36	40	28	36
Summa	100	100	100	100	100	100
n	426	179	266	235	104	605

[2] Vid formulärrevidering 1999-12-16 tillkom svarsalternativet "vet ej".

Tabell 3:R Ungdomarnas boendesituation under året före inskrivning. Procent

Främst levt med	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Båda föräldrarna	24	15	24	20	19	22
Mor	28	21	27	30	14	26
Far	5	4	7	3	4	5
Mor och styvfar	7	6	8	7	2	7
Far och styvmor	2	2	4	2	0	2
Släkt	4	2	2	4	3	3
Familjehem	7	15	10	11	4	9
Institution	18	19	15	18	29	18
Ensam	2	4	0	2	10	3
Flick- eller pojkvän	1	4	1	1	7	2
Annat	2	8	2	2	8	3
Summa	100	100	100	100	100	100
n	431	176	266	235	106	607

Tabell 3:S Moderns utbildning. Procent

Mors utbildning	Totalt
Ej fullföljt grundskola	8
Grundskola	19
Gymnasium	30
Universitet, högskola	16
Vet ej	27
Summa	100
n	551

Tabell 3:T Moderns sysselsättning. Procent[3]

Sysselsättning	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Arbetar	50	45	49	46	50	48
Arbetslös	15	16	14	18	15	16
Utbildning	10	9	13	7	12	10
Förtidspensionerad	4	9	7	4	4	5
Sjukskriven	10	11	6	14	10	10
Hemarbete	4	1	4	4	2	3
Föräldraledig	2	3	3	1	1	2
Annat	2	4	2	3	4	3
Vet ej	3	2	2	3	2	3
Summa	100	100	100	100	100	100
n	422	173	257	233	105	595

Tabell 3:U Faderns sysselsättning. Procent

Sysselsättning	Totalt
Arbetar	52
Arbetslös	11
Utbildning	3
Förtidspension	7
Sjukskriven	5
Hemarbete	0
Föräldraledig	0
Annat	4
Vet ej	18
Summa	100
n	600

[3] Vid formulärrevidering 1999-12-16 tillkom svarsalternativet "vet ej".

Tidigare insatser samt nuvarande placering[4]

Tabell 4:A Deltagit i öppenvårdsprogram. Procent

Öppenvårds-program	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej öppenvårdspr.	79	87	87	78	76	82
Öppenvårdspr.	21	13	13	22	24	18
Summa	100	100	100	100	100	100
n	425	175	260	234	106	600

Tabell 4:B Erhållit kontaktperson eller kontaktfamilj via socialtjänsten. Procent

Kontaktperson/familj	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej kontaktp/fam	45	55	51	43	52	48
Kontaktp/fam	55	45	49	57	48	52
Summa	100	100	100	100	100	100
n	430	178	265	237	106	608

Tabell 4:C Tidigare placering i familjehem. Procent

Familjehems-placering	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen placering	65	44	60	58	58	59
En gång	19	33	23	23	24	23
Två gånger	9	13	11	11	7	10
Tre eller fler	7	10	6	8	11	8
Summa	100	100	100	100	100	100
n	429	179	264	238	106	608

Tabell 4:D Tidigare placering på behandlingsinstitution. Procent

Behandlings-institution	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen placering	51	42	53	46	43	48
En gång	21	26	21	26	18	22
Två gånger	11	14	14	11	8	12
Tre eller fler	17	18	12	17	31	18
Summa	100	100	100	100	100	100
n	432	179	266	238	107	611

[4] Tabell 4:E har utgått.

Tabell 4:F Antal tidigare insatser, öppenvård, kontaktperson, familjehem, institution. Procent

Antal insatser	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga tidigare	19	18	21	14	22	19
En insats	31	25	32	30	21	29
Två insatser	24	30	27	26	25	26
Tre till fyra	26	27	20	30	32	26
Summa	100	100	100	100	100	100
n	413	174	256	227	104	587

Tabell 4:G Lagrum vid placering. Procent[5]

Lagrum	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
LVU § 6, omedelb.	53	60	61	56	40	55
LVU § 3, eget bet.	20	21	13	22	33	20
LVU § 2, miljöfall	3	3	2	4	2	3
SoL § 6, frivilligt	10	12	19	6	2	11
LSU	12	1	1	12	20	9
Annat	2	3	4	0	3	2
Summa	100	100	100	100	100	100
n	433	182	268	240	107	615

Tabell 4:H Typ av intagning. Procent

Intagning	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Akut	67	74	70	71	62	69
Planerad intagning	33	26	30	29	38	31
Summa	100	100	100	100	100	100
n	427	180	263	238	106	607

[5] Vid formulärrevidering 1999-12-16 tillkom svarsalternativet "LSU". Det tidigare svarsalternativet "Kontraktsvård" ingår numera i svarsalternativ "Annat". Det nya svarsalternativet "LVU § 3 och 2" särredovisas ej utan ingår i "Annat".

Tabell 4:I Placering på öppen, låsbar eller sluten plats. Procent[6]

Typ av plats	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Öppen	17	17	27	12	4	17
Låsbar	46	56	50	50	44	49
Sluten	37	27	23	38	52	34
Summa	100	100	100	100	100	100
n	425	178	261	237	105	603

Tabell 4:J Aktuellt uppdrag vid inskrivningen. Procent[7]

Uppdrag	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Akutplacering	41	46	41	46	37	42
Utredning	36	47	51	34	26	40
Behandling	11	6	7	8	16	9
LSU	12	1	1	12	21	9
Summa	100	100	100	100	100	100
n	414	175	249	235	105	589

Tabell 4:K Avdelningstyp. Procent

Avdelning	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Blandad	41	53	68	33	13	45
Enbart pojkar	59	0	20	54	67	41
Enbart flickor	0	47	12	13	20	14
Summa	100	100	100	100	100	100
n	435	182	270	240	107	617

Tabell 4:L Placerade för missbruksproblem. Procent

Missbruk	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	48	50	69	39	15	49
Ja	52	50	31	61	85	51
Summa	100	100	100	100	100	100
n	400	179	260	225	94	579

[6] Vid formulärrevidering 1999-12-16 tillkom svarsalternativet "sluten plats".

[7] Vid formulärrevidering 1999-12-16 tillkom svarsalternativet "LSU".

Tabell 4:M Placerade för brottslighet. Procent

Brottslighet	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	27	76	44	37	48	42
Ja	73	24	56	63	52	58
Summa	100	100	100	100	100	100
n	401	177	258	225	95	578

Tabell 4:N Placerade för annat socialt nedbrytande beteende. Procent

Annat nedbrytande beteende	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	50	18	18	54	70	40
Ja	50	82	82	46	30	60
Summa	100	100	100	100	100	100
n	392	178	259	217	94	570

Tabell 4:O Vistelse i olämpliga miljöer. Ungdomar som placerats för annat socialt nedbrytande beteende. Procent

Vistelse i olämpliga miljöer	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	50	46	45	55	57	49
Ja	50	54	55	45	43	51
Summa	100	100	100	100	100	100
n	194	144	209	101	28	338

Tabell 4:P Enstaka allvarligt brott. Ungdomar som placerats för annat socialt nedbrytande beteende. Procent

Enstaka allvarligt brott	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	56	87	67	71	75	69
Ja	44	13	33	29	25	31
Summa	100	100	100	100	100	100
n	194	144	209	101	28	338

Tabell 4:Q Andra skäl. Ungdomar som placerats för annat socialt nedbrytande beteende. Procent

Andra skäl	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	39	29	27	50	36	35
Ja	61	71	73	50	64	65
Summa	100	100	100	100	100	100
n	194	144	209	101	28	338

Tabell 4:R Huvudsaklig vistelse månaden före inskrivning. Procent

Månaden före inskrivning	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Föräldrahemmet	44	24	46	36	23	38
Eget boende	2	5	0	2	12	3
Släkting	2	2	3	2	0	2
Familjehem	7	13	11	9	2	9
Särskilda ungdomshem	2	1	1	1	6	2
Behandlingsinst.	12	16	14	13	11	13
Avgiftningsklinik	1	1	0	1	3	1
Psykiatrisk klinik	0	3	2	1	0	1
Häkte	8	1	1	9	9	6
Fängelse	1	0	0	0	1	0
Avviken/rymt	9	14	9	12	10	10
Vagabonderat	7	5	5	9	8	7
Annat	5	15	8	5	15	8
Summa	100	100	100	100	100	100
n	431	178	266	236	107	609

Tabell 4:S Vistelse i direkt anslutning till inskrivning. Procent

Vistelse före inskrivning	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Föräldrahemmet	39	24	39	36	22	35
Eget boende	1	6	0	1	12	2
Släkting	1	1	1	1	0	1
Familjehem	5	10	9	7	1	7
Särskilda ungdomshem	5	1	4	2	6	4
Behandlingsinst.	11	19	16	12	10	13
Avgiftningsklinik	1	1	1	1	4	1
Psykiatrisk klinik	1	4	2	1	1	2
Häkte	20	2	7	20	20	15
Fängelse	0	0	0	0	1	0
Avviken/rymt	10	19	13	11	12	12
Vagabonderande	2	3	1	4	4	3
Annat	4	10	7	4	7	5
Summa	100	100	100	100	100	100
n	431	177	263	238	107	608

Tabell 4:T Medföljande personer vid intagning på institution. Flera alternativ kan anges. Procent

Medföljande	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Föräldrar	20	21	27	19	8	21
Släkt	3	3	5	3	2	3
Familjehemsför.	2	4	3	3	1	3
Behandlingspersonal	6	15	10	10	4	9
Socialsekreterare	26	33	34	28	16	29
Någon av ovanstående	41	57	56	42	27	45

Ungdomarnas hälsa

Tabell 5:A Ungdomarnas uppfattning om sin fysiska hälsa. Procent

Ofta sjuk	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	95	83	91	92	92	92
Ja	5	17	9	8	8	8
Summa	100	100	100	100	100	100
n	429	180	265	237	107	609

Tabell 5:B Oro över fysisk hälsa. Procent

Oro för hälsan	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	88	81	86	89	80	86
Ja	12	19	14	11	20	14
Summa	100	100	100	100	100	100
n	429	178	263	237	107	607

Tabell 5:C Ungdomarnas bedömning av den egna fysiska hälsan. Procent

Bedömning	Kön		Ålder			Totalt
fysisk hälsa	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Dålig	4	3	3	4	5	4
Ganska bra	22	40	24	28	34	27
Bra	42	38	42	42	36	41
Mycket bra	32	19	31	26	25	28
Summa	100	100	100	100	100	100
n	429	179	264	237	107	608

Tabell 5:D Kroniska hälsoproblem. Procent

Hälsoproblem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej kroniska problem	79	70	76	80	73	77
Kroniska problem	21	30	24	20	27	23
Summa	100	100	100	100	100	100
n	423	175	257	235	106	598

Tabell 5:E Inlagd på sjukhus. Antal gånger stannat över natten. Procent

Sjukhusvistelser	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen gång	40	32	41	39	26	38
En gång	28	28	26	30	31	28
2 ggr	14	18	16	12	19	15
3 eller fler	18	22	17	19	24	19
Summa	100	100	100	100	100	100
n	422	174	258	235	103	596

Tabell 5:F Hälsoproblem. Procent

Hälsoproblem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Sömnproblem	40	56	42	46	49	45
Ryggont	27	39	28	32	36	31
Dålig syn	20	36	26	22	27	25
Allergi/astma	23	34	22	27	37	27
Ofta huvudvärk	22	39	28	26	25	27
Förkylningar	17	28	21	22	18	21
Tandproblem	19	18	17	18	24	19
Ofta ont i magen	9	29	16	13	17	15
Svårt att andas	9	22	13	11	17	13
Hjärtklappning	13	22	15	15	19	16
Undervikt	12	12	10	16	8	12
Ätproblem	6	14	9	7	10	9
Illamående/kräkning	7	24	14	9	11	12
Övervikt	5	16	11	5	10	8
Hörselproblem	7	10	9	6	9	8
Svimningsanfall	7	19	11	10	12	11
Krampanfall	7	11	10	5	10	8
Diarré	3	1	3	2	3	3
Könssjukdom	1	5	3	1	1	2
Underlivsbesvär	1	9	4	3	4	4
Sängvätning	2	1	3	0	1	2
Hiv/Aids	0	0	0	0	0	0

Tabell 5:G Hälsoproblem. Flickor. Procent

Hälsoproblem	
Mensbesvär	38
Abort/missfall	21
Graviditet	8

Tabell 5:H Antal hälsoproblem. Procent

Hälsoproblem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga problem	20	5	19	13	13	15
1–2 problem	38	27	33	38	30	35
3–5 problem	31	36	29	35	35	32
6 eller fler	11	32	19	14	22	18
Summa	100	100	100	100	100	100
n	430	180	266	237	107	610

Tabell 5:I Hälsoproblem månaden före inskrivning. Procent

Hälsoproblem	Kön		Ålder			Totalt
antal dagar	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga dagar	70	44	60	66	60	63
1–6 dagar	14	23	20	14	13	16
7 eller fler	16	33	20	20	27	21
Summa	100	100	100	100	100	100
n	428	177	263	237	105	605

Tabell 5:J Oro eller besvär över hälsoproblem. Procent

Oroad/besvärad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	70	57	69	65	64	67
Lite	21	26	21	21	26	22
Ganska mycket	5	10	6	8	5	6
Mycket	4	7	4	6	5	5
Summa	100	100	100	100	100	100
n	430	180	266	237	107	610

Tabell 5:K Önskemål om hjälp för problem med sin hälsa. Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	64	61	66	63	56	63
Lite	15	16	14	15	19	15
Ganska mycket	8	13	8	10	10	9
Mycket	13	10	12	12	15	13
Summa	100	100	100	100	100	100
n	429	180	266	237	106	609

Tabell 5:L Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för hälsoproblem. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–1)	53	39	49	50	45	49
Trol ej nödv (2–3)	28	29	28	30	27	28
Viss önskvärd (4–5)	15	24	18	15	23	18
Hjälp nödv (6–7)	4	7	5	5	5	5
Absolut nödv (8–9)	0	1	0	0	0	0
Summa	100	100	100	100	100	100
n	417	173	256	229	105	590

Skola

Tabell 6:A1 Ungdomarnas uppfattning av sin skolsituation, grundskolan. Procent[8]

Skolsituation grundskolan	Kön Pojkar	Flickor	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Går i skolan	30	39	70	6	2	33
Avbrutit/Hoppat av	27	29	25	32	23	27
Har gått ut skolan	43	32	5	62	75	40
Summa	100	100	100	100	100	100
n	417	174	257	229	105	591

Tabell 6:A2 Ungdomarnas uppfattning av sin skolsituation, gymnasiet. De ungdomar som gått ut grundskolan. Procent[9]

Skolsituation gymnasiet	Kön Pojkar	Flickor	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Ej påbörjat	20	15	67	20	9	19
Går i gymnasiet	27	28	33	32	18	27
Avbrutit/Hoppat av	52	52	0	47	68	52
Har gått ut	1	5	0	1	5	2
Summa	100	100	100	100	100	100
n	176	54	12	141	77	230

Tabell 6:B Antal avslutade skolår. Uppdelning efter ålder vid intervutillfället. Procent

Avslutade år	Ungdomarnas ålder –13 år	14 år	15 år	16 år	17 år	18 år	19 år–	Totalt
t o m 6 år	82	19	6	6	3		7	12
7 år	12	60	23	9	7	6	2	18
8 år	-	21	61	28	14	10	19	27
9 år	-	-	10	51	52	41	32	29
10 år	-	-	-	6	21	32	23	10
11 år	-	-	-	-	3	11	12	3
över 11	-	-	-	-	-	-	5	1
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100
Totalt	39	78	124	118	111	63	43	576

[8] Ny tabell ersätter tabell 6:A. Vid formulärrevidering 1999-12-16 ersattes frågan "Vilket av dessa alternativ beskriver bäst din nuvarande eller senaste skolsituation?" med "Hur vill du beskriva din skolsituation vad avser grundskolan?".

[9] Ny tabell ersätter tabell 6:A. Vid formulärrevidering 1999-12-16 ersattes frågan "Vilket av dessa alternativ beskriver bäst din nuvarande eller senaste skolsituation?" med "Går du i gymnasiet?".

Tabell 6:C Avstängning från skolan. Procent

Avstängd	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen gång	54	73	63	55	61	59
1–2 ggr	32	22	28	32	23	29
3 eller fler	14	5	9	13	16	12
Summa	100	100	100	100	100	100
n	426	180	263	237	106	606

Tabell 6:D Olika skolinsatser. Procent (Gått om klass, n=608, Specialundervisning n=588)

	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Gått om klass	22	16	15	24	26	20
Specialundervisning	58	48	60	57	38	55

Tabell 6:E Gått i särskola. Procent

Särskola	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej i särskola	91	95	94	91	92	92
Särskola	9	5	6	9	8	8
Summa	100	100	100	100	100	100
n	435	182	270	240	107	617

Tabell 6:F Olika skolproblem. Procent

Skolproblem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Skolprestationer/ Svårigheter						
Misslyckats i skolan	54	55	53	57	51	54
Svårt att hänga med	45	51	49	48	38	47
Svårt att lära sig	46	42	50	44	31	44
Svårt med matem.	29	51	33	37	36	35
Lässvårigheter	19	10	17	18	11	16
Blivit mobbad	18	30	25	18	20	21
Beteendeproblem						
Skolkat	71	78	71	75	74	73
Betett sig störande	65	48	63	59	55	60
Problem med lärare	61	50	61	59	50	58
Använt sjukdom för att slippa skolan	39	58	45	41	51	45
Mobbat	41	33	45	35	31	39
Inställning till skolan						
Varit skoltrött	84	91	85	88	85	86
Struntat i läxor	76	80	77	78	77	78
Skolan har varit trist	72	75	73	73	74	73
Omotiverad	58	53	54	57	64	57
Känt sig instängd	22	34	25	22	35	25

Tabell 6:G Antal skolproblem. Procent

Antal problem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga problem	1	2	2	1	2	1
1–5 problem	25	22	25	22	27	24
6–10 problem	56	56	55	60	51	57
11 och fler problem	18	20	18	17	20	18
Summa	100	100	100	100	100	100
n	428	173	262	234	105	601

Tabell 6:H Trivsel i lågstadiet. Procent

Trivts i lågstadiet	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	16	22	20	16	17	18
Lite	17	16	19	15	13	16
Ganska mycket	37	29	32	38	34	35
Mycket	30	33	29	31	36	31
Summa	100	100	100	100	100	100
n	418	176	260	230	104	594

Tabell 6:I Trivsel i mellanstadiet. Procent

Trivts i mellanstadiet	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	19	26	24	19	19	21
Lite	19	20	20	19	18	20
Ganska mycket	35	26	32	33	32	32
Mycket	27	28	24	29	31	27
Summa	100	100	100	100	100	100
n	422	178	263	232	105	600

Tabell 6:J Trivsel i högstadiet. Procent

Trivts i högstadiet	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	29	38	29	32	37	31
Lite	22	22	23	23	17	22
Ganska mycket	25	20	24	23	24	24
Mycket	24	20	24	22	22	23
Summa	100	100	100	100	100	100
n	404	167	230	235	106	571

Tabell 6:K Oro eller besvär över problem med skola eller utbildning. Procent

Oroad/besvärad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	59	47	52	57	61	56
Lite	17	23	24	14	14	18
Ganska mycket	15	13	16	14	14	15
Mycket	9	17	8	15	11	11
Summa	100	100	100	100	100	100
n	432	178	264	239	107	610

Tabell 6:L Önskemål om hjälp med skol- eller utbildningsproblem. Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	33	32	29	33	40	33
Lite	15	13	16	14	12	14
Ganska mycket	20	16	21	16	20	19
Mycket	32	39	34	37	28	34
Summa	100	100	100	100	100	100
n	430	178	262	239	107	608

Tabell 6:M Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för skolproblem. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–1)	2	4	2	3	6	3
Trol ej nödv (2–3)	15	13	11	13	24	14
Viss önskvärd (4–5)	39	36	34	41	44	38
Hjälp nödv (6–7)	38	33	42	35	22	36
Absolut nödv (8–9)	6	14	11	8	4	9
Summa	100	100	100	100	100	100
n	418	175	256	231	106	593

Arbete

Tabell 7:A Arbetserfarenhet. Procent

Arbetserfarenhet	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej erfarenhet	58	67	84	48	31	61
Erfarenhet	42	33	16	52	69	39
Summa	100	100	100	100	100	100
n	435	182	270	240	107	617

Tabell 7:B Längsta period med samma arbete. Ungdomar som som har arbetserfarenhet

Antal månader	Antal	Procent
1 månad	65	27
2 månader	46	19
3 månader	28	12
4–11 månader	71	29
12 månader eller mer	32	13
Summa	242	100

Tabell 7:C Oro eller besvär över problem med arbete eller yrke, de två äldre åldersgrupperna. Procent

Oroad över arbetsproblem	Kön		Ålder		Totalt
	Pojkar	Flickor	16–17	18–20	
Inte alls	68	74	69	71	70
Lite	15	11	14	13	14
Ganska mycket	7	2	6	6	5
Mycket	10	13	11	10	11
Summa	100	100	100	100	100
n	253	80	227	106	333

Tabell 7:D Önskemål om hjälp för problem med arbete eller yrke, de två äldre åldersgrupperna. Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder		Totalt
	Pojkar	Flickor	16–17	18–20	
Inte alls	54	66	59	53	57
Lite	11	9	9	14	11
Ganska mycket	12	4	9	12	10
Mycket	23	21	23	21	22
Summa	100	100	100	100	100
n	252	80	226	106	332

Tabell 7:E Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för problem med arbete eller yrke, de två äldre åldersgrupperna. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder		Totalt
	Pojkar	Flickor	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–1)	28	43	39	18	32
Trol ej nödv (2–3)	27	22	22	33	26
Viss önskvärd (4–5)	32	26	29	33	30
Hjälp nödv (6–7)	12	6	9	14	11
Absolut nödv (8–9)	1	3	1	2	1
Summa	100	100	100	100	100
n	240	77	213	104	317

Fritid och vänner

Tabell 8:A Har en vän att tala om problem med. Procent

Vän att tala med	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Har ej vän	12	6	12	10	9	10
Har vän	88	94	88	90	91	90
Summa	100	100	100	100	100	100
n	431	179	267	236	107	610

Tabell 8:B Antal vänner (högst 5) som haft problem med polis på grund av alkohol eller narkotika. Procent

Vänner som haft problem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen	43	44	53	39	27	43
1	9	14	11	10	12	11
2	13	16	11	18	13	14
3	11	10	7	12	16	11
4	6	6	6	6	8	6
5	18	10	12	15	24	15
Summa	100	100	100	100	100	100
n	426	176	265	233	104	602

Tabell 8:C Antal vänner (högst 5) som haft problem med polis på grund av brottslighet. Procent

Vänner som haft problem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen	28	45	40	31	19	33
1	16	18	16	15	23	17
2	14	16	13	18	14	15
3	12	8	9	12	11	10
4	6	6	6	6	6	6
5	24	7	16	18	27	19
Summa	100	100	100	100	100	100
n	418	177	260	233	102	595

Tabell 8:D Tid tillsammans med familjen. Procent

Tid med familj	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen	9	21	12	11	17	12
Lite	46	51	47	51	39	48
Ganska mycket	29	16	26	23	27	25
Mycket	16	12	15	15	17	15
Summa	100	100	100	100	100	100
n	431	178	265	237	107	609

Tabell 8:E Tid tillsammans med vänner som använder narkotika. Procent

Tid med vänner som använder narkotika	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen	42	41	56	36	18	42
Lite	24	22	23	24	24	23
Ganska mycket	15	19	11	18	25	16
Mycket	19	18	10	22	33	19
Summa	100	100	100	100	100	100
n	429	177	264	236	106	606

Tabell 8:F Tid tillsammans med vänner som begår brott. Procent

Tid med vänner som begår brott	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen	25	39	32	26	26	29
Lite	30	28	34	28	21	29
Ganska mycket	20	17	18	19	26	20
Mycket	25	16	16	27	27	22
Summa	100	100	100	100	100	100
n	429	177	264	236	106	606

Tabell 8:G Tid tillsammans med vänner som varken begår brott eller använder narkotika. Procent

Tid med vänner	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen	10	11	8	13	12	11
Lite	29	33	26	31	40	30
Ganska mycket	31	23	28	31	23	28
Mycket	30	33	38	25	25	31
Summa	100	100	100	100	100	100
n	431	178	266	236	107	609

Tabell 8:H Tid ensamma. Procent

Tillbringar tid ensam	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen	45	48	54	43	34	46
Lite	42	37	35	44	45	40
Ganska mycket	8	8	6	8	12	8
Mycket	5	7	5	5	9	6
Summa	100	100	100	100	100	100
n	430	178	264	237	107	608

Tabell 8:I Tillhör asocialt gäng. Procent

Tillhör gäng	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Tillhör ej gäng	73	81	75	75	77	76
Tillhör gäng	27	19	25	25	23	24
Summa	100	100	100	100	100	100
n	424	178	263	233	106	602

Tabell 8:J Hur ungdomarna använder sin tid under ett dygn. Antal timmar i genomsnitt

Aktivitet	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Lyssna på musik	5	10	7	6	8	7
Se på TV	4	3	4	3	3	3
Hänga på stan	3	3	3	3	2	3
Hobbys	1	1	2	1	1	1
Läsa	1	1	1	1	1	1
Sova dagtid	1	2	1	2	1	1
Hjälpa till hemma	1	1	1	1	1	1
Göra läxor	0	0	1	0	0	0

Tabell 8:K Nöjda med fritiden. Procent

Nöjd med fritiden	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nöjd	32	35	22	35	52	33
Nöjd	68	65	78	65	48	67
Summa	100	100	100	100	100	100
n	431	172	263	234	106	603

Tabell 8:L Nöjda med vänner. Procent

Nöjd med vänner	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nöjd	14	13	9	17	21	14
Nöjd	86	87	91	83	79	86
Summa	100	100	100	100	100	100
n	431	174	263	235	107	605

Tabell 8:M Andel som har/har haft flickvän eller pojkvän de senaste 3 månaderna. Procent

	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej flick-/ pojkvän	21	18	15	23	28	20
Har flick-/pojkvän	79	82	85	77	72	80
Summa	100	100	100	100	100	100
n	431	177	266	235	107	608

Tabell 8:N Flick-/pojkväns problem. Ungdomar som har flick-/pojkvän. Procent (n=306)

Flick-/pojkvän	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Använder alkohol	47	66	51	54	56	53
Använder narkotika	7	27	10	15	18	13
Begår brott	4	26	9	11	15	11

Tabell 8:O Sexuellt aktiva ungdomar. Procent

Sexuellt aktiv	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Har ej sex	18	15	24	13	8	17
Har sex	82	85	76	87	92	83
Summa	100	100	100	100	100	100
n	426	173	258	235	106	599

Tabell 8:P Användning av preventivmedel bland de sexuellt aktiva. Procent

Preventivmedel	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej preventivmedel	42	35	24	47	58	40
Preventivmedel	58	65	76	53	42	60
Summa	100	100	100	100	100	100
n	350	147	195	204	98	497

Tabell 8:Q Graviditet eller gjort någon gravid. Sexuellt aktiva. Procent

Varit gravid eller gjort någon gravid	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	73	71	83	71	54	73
Ja	27	29	17	29	46	27
Summa	100	100	100	100	100	100
n	323	142	185	190	90	465

Tabell 8:R Oro eller besvär över problem med fritid och vänner. Procent

Oroad/besvärad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	61	51	63	57	49	58
Lite	19	26	20	20	27	22
Ganska mycket	11	14	9	13	12	11
Mycket	9	9	8	10	12	9
Summa	100	100	100	100	100	100
n	431	178	266	236	107	609

Tabell 8:S Önskemål om hjälp för problem med fritid och vänner. Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	65	64	69	61	61	65
Lite	13	14	12	15	14	13
Ganska mycket	9	9	9	9	9	9
Mycket	13	13	10	15	16	13
Summa	100	100	100	100	100	100
n	431	177	266	235	107	608

Tabell 8:T Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för problem med fritid och vänner. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–1)	6	4	5	6	6	5
Trol ej nödv (2–3)	14	19	16	16	15	16
Viss önskvärd (4–5)	40	35	40	40	29	38
Hjälp nödv (6–7)	34	35	35	30	42	34
Absolut nödv (8–9)	6	7	4	8	8	7
Summa	100	100	100	100	100	100
n	413	171	250	228	106	584

Familj

Tabell 9:A Kommer överens med sin mor. Procent

Kommer överens	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	7	18	14	7	6	10
Lite	13	25	17	17	15	16
Ganska mycket	31	27	32	25	35	30
Mycket	49	30	37	51	44	44
Summa	100	100	100	100	100	100
n	425	171	261	230	105	596

Tabell 9:B Kommer överens med sin far. Procent

Kommer överens	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	15	23	19	17	14	17
Lite	14	31	19	19	18	19
Ganska mycket	31	22	27	29	31	29
Mycket	40	24	35	35	37	35
Summa	100	100	100	100	100	100
n	395	156	239	210	102	551
Bortfall, antal	40	26	31	30	5	66

Tabell 9:C Kommer överens med syster/systrar. Ungdomar som har syster/systrar. Procent

Kommer överens	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	8	4	8	6	6	7
Lite	13	18	16	15	7	14
Ganska mycket	21	30	22	26	24	24
Mycket	58	48	54	53	63	55
Summa	100	100	100	100	100	100
n	339	132	201	187	83	471

Tabell 9:D Kommer överens med bror/bröder. Ungdomar som har bror/bröder. Procent

Kommer överens	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	7	9	8	6	8	8
Lite	11	12	11	13	8	11
Ganska mycket	25	28	30	22	27	26
Mycket	57	51	51	59	57	55
Summa	100	100	100	100	100	100
n	341	127	202	188	78	468

Tabell 9:E Trivsel i familjen. Procent

Trivs	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	8	26	13	10	17	13
Lite	10	19	13	12	12	12
Ganska mycket	23	20	22	24	20	22
Mycket	59	35	52	54	51	53
Summa	100	100	100	100	100	100
n	422	167	260	231	98	589

Tabell 9:F Konflikter i familjen. Procent

Konflikter i familjen	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	26	8	14	23	33	21
Lite	38	26	35	36	33	35
Ganska mycket	21	24	25	19	19	21
Mycket	15	42	26	22	15	23
Summa	100	100	100	100	100	100
n	425	174	265	233	101	599

Tabell 9:G Konflikter om pengar i familjen. Procent

Konflikter om pengar	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	50	29	42	44	48	44
Lite	27	27	27	30	21	27
Ganska mycket	12	19	14	12	17	14
Mycket	11	25	17	14	14	15
Summa	100	100	100	100	100	100
n	425	174	264	233	102	599

Tabell 9:H Förekomst av problem hos biologisk mor. Procent

Biologisk moder	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Psykiska besvär	12	40	21	19	20	20
Hälsobesvär	21	27	23	24	21	23
Alkohol/narkotika	10	21	12	15	13	14
Brottslighet	2	7	4	4	3	4

Tabell 9:I Förekomst av problem hos biologisk far. Procent[10]

Biologisk far	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Psykiska besvär	8	24	13	11	16	13
Hälsobesvär	20	28	23	19	26	22
Alkohol/narkotika	19	31	21	21	27	22
Brottslighet	11	15	12	12	12	12

[10] Bortfall i samtliga frågor ca 15%.

Tabell 9:J Förekomst av problem bland syskon. Ungdomar som har syskon. Procent

Syskon	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Psykiska besvär	6	12	9	6	9	8
Hälsobesvär	7	12	9	9	6	9
Alkohol/narkotika	10	13	7	14	14	11
Brottslighet	15	14	15	12	22	15

Tabell 9:K Svårt att prata med mor. Procent

Svårt prata med moder	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	49	41	45	46	50	46
Lite	20	13	21	17	12	18
Ganska mycket	11	16	12	13	15	13
Mycket	20	30	22	24	23	23
Summa	100	100	100	100	100	100
n	424	170	259	231	104	594

Tabell 9:L Svårighet att prata med far, efter kön och ålder. Procent

Svårt prata med fader	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	39	24	39	30	35	35
Lite	20	20	21	23	10	20
Ganska mycket	14	11	10	15	18	13
Mycket	27	45	30	32	37	32
Summa	100	100	100	100	100	100
n	391	157	237	211	100	548
Bortfall antal	44	25	33	29	7	69

Tabell 9:M Relationen till modern. Procent (n=401)

Modern	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Förälder besviken						
Missnöjd beteendet	66	75	66	73	64	68
Besviken på dig	65	71	63	70	67	67
Svårt att lita på dig	59	74	63	64	63	64
Kritiserar dig	46	45	48	46	39	46
Missnöjd hjälper till	35	48	43	38	27	39
Arg på dig	24	34	31	26	21	27
Den unges reaktion på regler						
Kontrollerar dig	41	63	51	44	44	47
För stora krav	16	28	25	17	8	19
För sträng	14	31	26	15	12	19
Den unges besvikelse						
Svårt att förstå dig	32	60	44	34	43	40
Svårt att lyssna	24	47	35	26	30	31
Står dig ej nära	14	30	23	15	17	19
Favoriserar andra syskon	18	36	26	18	26	23
Orättvis med pengar	15	27	25	14	11	18
Kritik mot förälder						
Ej gott föredöme	20	44	33	22	23	27
Ger ej goda råd	20	39	32	19	24	26
För mesig	20	30	24	22	23	23
Är för hotfull	6	19	13	7	7	10

Tabell 9:N Relationen till fadern. Procent (n=346)[11]

Fadern	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Förälder besviken						
Missnöjd beteendet	61	72	62	67	64	64
Besviken på dig	66	68	63	71	65	66
Svårt att lita på dig	55	67	54	62	60	58
Kritiserar dig	43	47	46	46	37	44
Missnöjd hjälper till	28	42	37	30	24	32
Arg på dig	26	29	29	28	19	27
Den unges reaktion på regler						
Kontrollerar dig	32	48	40	38	27	37
För stora krav	14	27	24	17	6	18
För sträng	22	36	34	23	16	26
Den unges besvikelse						
Svårt att förstå dig	36	60	43	42	45	43
Svårt att lyssna	23	44	33	25	29	29
Står dig ej nära	29	51	35	37	33	35
Favoriserar andra syskon	17	34	20	22	25	22
Orättvis med pengar	15	27	21	18	14	19
Kritik mot förälder						
Ej gott föredöme	31	56	41	36	34	38
Ger ej goda råd	28	48	38	30	32	34
För mesig	15	14	16	14	14	15
Är för hotfull	13	26	21	14	13	17

[11] Bortfallet är 15%.

Tabell 9:O Antal upplevda problem med modern. Procent

Antal problem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga problem	8	2	7	5	8	7
1–3 problem	29	19	23	29	29	26
4–7 problem	38	28	33	37	35	35
8 problem eller fler	25	51	37	29	28	32
Summa	100	100	100	100	100	100
n	426	173	262	232	105	599

Tabell 9:P Antal upplevda problem med fadern. Procent

Antal problem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga problem	7	3	7	4	8	6
1–3 problem	30	19	25	27	28	26
4–7 problem	36	31	34	37	34	35
8 problem eller fler	27	47	34	32	30	33
Summa	100	100	100	100	100	100
n	392	158	238	211	101	550
Bortfall antal	43	24	32	29	6	67

Tabell 9:Q Förekomst av fysisk misshandel. Procent

Fysisk misshandel	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig	63	47	52	64	62	58
Sällan	26	29	28	25	25	27
Ganska ofta	8	15	12	9	9	10
Mycket ofta	3	9	8	2	4	5
Summa	100	100	100	100	100	100
n	419	171	261	226	103	590

Tabell 9:R Förekomst av psykisk misshandel. Procent

Psykisk misshandel	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig	74	42	59	70	66	64
Sällan	15	18	17	16	12	16
Ganska ofta	6	21	13	9	12	11
Mycket ofta	5	19	11	5	10	9
Summa	100	100	100	100	100	100
n	421	172	263	227	103	593

Tabell 9:S Förekomst av sexuella övergrepp. Procent

Sexuella övergrepp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej övergrepp	98	88	93	98	94	95
Övergrepp	2	12	7	2	6	5
Summa	100	100	100	100	100	100
n	422	173	261	230	104	595

Tabell 9:T Oro eller besvär över familjeproblem. Procent

Oroad/besvärad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	52	38	49	44	51	48
Lite	25	19	24	22	25	23
Ganska mycket	12	19	14	15	12	14
Mycket	11	24	13	19	12	15
Summa	100	100	100	100	100	100
n	422	176	261	232	105	598

Tabell 9:U Önskemål om hjälp för familjeproblem. Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	57	36	48	50	59	51
Lite	18	23	20	22	14	20
Ganska mycket	12	16	14	11	15	13
Mycket	13	25	18	17	12	16
Summa	100	100	100	100	100	100
n	420	177	261	231	105	597

Tabell 9:V Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för familjeproblem. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–1)	11	3	5	8	15	8
Trol ej nödv (2–3)	20	15	15	21	23	19
Viss önskvärd (4–5)	36	27	33	35	34	34
Hjälp nödv (6–7)	26	38	32	29	23	29
Absolut nödv (8–9)	7	17	15	7	5	10
Summa	100	100	100	100	100	100
n	405	170	248	224	103	575

Psykiska och känslomässiga problem

Tabell 10:A Olika känslor, reaktioner och beteenden. Procent (n=602)

	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Brist på självförtroende	19	43	23	26	33	26
Svårt lösa problem	24	42	29	30	29	30
För blyg	21	18	16	22	26	20
Känner dig utanför	12	23	13	16	19	15
Känner dig ensam	15	28	14	20	29	19
Känner dig modlös	27	51	31	33	42	34
Känner att de flesta andra är klyftigare	17	26	23	20	10	20
Dagdrömmer ofta	43	62	48	50	45	48
Känner dig nedstämd	31	58	36	39	45	39
Ofta ängslig/orolig	30	47	33	34	40	35
Känner sig ointresserad av det mesta	34	46	41	35	36	38
Uttråkad	52	66	55	55	62	56
Hamnar lätt i bråk	45	46	51	41	41	46
Behöver medicin för att somna	14	20	11	18	26	16
Har mardrömmar	16	40	23	20	26	23
Inte litar på folk	55	70	57	62	62	60
Känner att folk iakttar dig	33	51	43	36	31	38
Svårt uttrycka sina känslor	33	39	33	35	36	34
Kan inte kontrollera sitt beteende när arg	55	60	61	53	53	56
Känner för att skada dig själv	10	34	23	14	9	17

Tabell 10:A Olika känslor, reaktioner och beteenden. Procent (n=602) (fortsättning från föregående sida)

	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Rädd att skada någon annan	29	31	33	27	26	29
Ljuger ofta	16	20	21	15	12	17
Känner att det vore bättre om du var död	16	37	27	19	17	22
Känns som om huvudet skulle explodera	16	30	22	19	17	20
Får vansinniga idéer	31	49	39	34	33	36
Känner att något får dig att göra saker som du ej vill	24	38	30	26	28	28
Känner dig ensam bland folk	15	27	17	17	26	19
Känns som att andra är emot dig	21	25	20	24	25	22
Känner att du borde bli straffad för dina fel och brister	16	13	15	15	15	15
Fel på förståndet	11	18	12	14	11	13
Rädd tappa kontroll	30	31	31	29	32	30
Känns som om saker inte är verkliga	23	45	34	28	25	30
Slår i dörrar	45	64	58	44	45	50
Självmordstankar	14	28	21	16	14	18
Känner hopplöshet inför framtiden	26	39	30	30	31	30
Blir lätt sårad	31	62	38	42	41	40
Andra ogillar dig	19	25	22	21	18	21
Känner dig underlägsen	13	22	18	15	10	15
Känner dig värdelös	8	24	14	13	10	13
Känner dig osäker med andra	10	22	12	11	21	13
Skulle vilja döda någon	17	26	24	15	20	20

Tabell 10:B Antal känslor och reaktioner som ungdomarna instämmer i. Procent

Antal problem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga	6	1	3	5	6	5
1–7	37	20	31	35	30	32
8–15	35	35	37	33	36	35
16 eller fler	22	44	29	27	28	28
Summa	100	100	100	100	100	100
n	397	156	236	218	99	553

Tabell 10:C Psykisk ohälsa under de senaste 30 dagarna. Procent

Antal dagar	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga dagar	55	26	53	43	40	47
1–6 dagar	17	21	17	18	22	18
7 eller fler dagar	28	53	30	39	38	35
Summa	100	100	100	100	100	100
n	420	169	255	229	105	589

Tabell 10:D Psykisk ohälsa under de senaste 30 dagarna bland pojkar och flickor i olika åldrar. Procent

Antal dagar	Ålder						Totalt
	12–15		16–17		18–20		
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	
Inga dagar	68	27	48	26	47	19	47
1–6 dagar	12	25	18	17	24	15	18
7 eller fler dagar	20	48	34	57	29	66	35
Summa	100	100	100	100	100	100	100
n	165	90	176	53	79	26	589

Tabell 10:E Olika psykiska besvär någonsin. Procent

Någonsin	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Svår depression	39	62	38	49	59	46
Svår oro/spänning	47	61	44	57	54	51
Koncentrationsprobl	35	58	38	44	48	42
Våldsamt beteende	40	46	46	36	44	42
Självmordstankar	20	43	25	28	27	26
Självmordsförsök	14	40	21	21	23	21
Hallucinationer	20	37	24	23	32	25
Tar medicin	12	20	9	13	29	14
Ätstörningar	3	23	10	7	9	9

Tabell 10:F Olika psykiska besvär den senaste månaden. Procent

Senaste månaden	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Svår depression	16	37	18	26	27	22
Svår oro/spänning	30	46	30	41	31	35
Koncentrationsprobl	24	41	25	33	27	29
Våldsamt beteende	19	29	27	19	15	22
Självmordstankar	8	21	16	9	8	12
Självmordsförsök	3	11	7	3	6	6
Hallucinationer	10	20	15	11	13	13
Tar medicin	6	14	6	7	19	9
Ätstörningar	1	2	2	1	3	2

Tabell 10:G Öppenvårdskontakt eller sjukhusvistelse för psykiska besvär. Procent (n=592)

Öppen/sluten vård	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Öppenvård	24	53	41	26	25	32
Sluten vård	8	29	14	14	15	14

Tabell 10:H Oro eller besvär över psykiska problem. Procent

Oroad/besvärad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	58	34	58	44	49	51
Lite	21	29	22	29	15	24
Ganska mycket	11	23	10	15	22	14
Mycket	10	14	10	12	14	11
Summa	100	100	100	100	100	100
n	425	174	258	235	106	599

Tabell 10:I Önskemål om hjälp med psykiska problem. Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	68	48	65	61	59	62
Lite	13	19	14	17	11	15
Ganska mycket	8	12	9	11	8	9
Mycket	11	21	12	11	22	14
Summa	100	100	100	100	100	100
n	424	176	259	235	106	600

Tabell 10:J Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för psykiska eller känslomässiga problem. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–1)	17	7	13	15	14	14
Trol ej nödv (2–3)	22	13	19	20	18	19
Viss önskvärd (4–5)	32	31	33	33	26	32
Hjälp nödv (6–7)	23	32	24	25	31	26
Absolut nödv (8–9)	6	17	11	7	11	9
Summa	100	100	100	100	100	100
n	412	173	253	228	104	585

Brottslighet

Tabell 11:A Ungdomarnas inblandning i olika brott någon gång i livet. Procent

Brott någonsin	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Graffiti/klotter	32	29	36	30	22	31
Snatteri	80	79	76	81	83	79
Narkotikabrott	34	21	20	37	43	31
Förargelseväckande beteende	39	23	31	39	33	34
Rattonykterhet	31	13	16	31	38	26
Trafikbrott	56	24	36	53	60	47
Bilstöld	49	28	32	49	54	43
Skadegörelse	55	41	52	51	47	51
Stöld	62	32	45	59	63	54
Häleri	55	28	39	53	55	47
Rån	42	12	24	39	40	33
Hot/våld mot tjänsteman	46	34	38	45	47	42
Misshandel	69	43	57	68	58	61
Vapeninnehav	56	30	45	51	51	48
Sexuella brott	3	0	3	2	2	2
Mordbrand	17	11	14	14	20	15
Dråp eller mord	1	1	0	1	0	1

Tabell 11:B Genomsnittlig debutålder för olika brott

Brott	Pojkar		Flickor		Totalt	
	Ålder	Antal	Ålder	Antal	Ålder	Antal
Graffiti/klotter	12,2	136	12,5	50	12,3	186
Snatteri	10,7	288	11,7	127	11,0	415
Narkotikabrott	14,6	143	14,1	39	14,5	182
Förargelseväckande beteende	13,2	159	13,4	39	13,2	198
Rattonykterhet	14,9	134	14,9	23	14,9	157
Trafikbrott	14,1	242	14,9	42	14,3	284
Bilstöld	14,4	204	14,5	48	14,4	252
Skadegörelse	12,3	221	12,7	69	12,4	290
Stöld	13,3	259	13,7	55	13,4	314
Häleri	13,8	233	14,2	48	13,9	281
Rån	14,5	175	14,6	20	14,5	195
Hot/våld mot tjänsteman	14,4	192	13,8	56	14,2	248
Misshandel	13,3	285	13,2	75	13,3	360
Vapeninnehav	13,6	233	14,2	50	13,7	283
Mordbrand	12,3	66	13,0	19	12,4	85

Tabell 11:C Antal brott den unge har begått under de senaste 12 månaderna. Procent

Antal brott	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej brott	7	22	11	11	13	11
1–5 brott	23	32	27	24	25	26
6–10 brott	11	8	10	12	9	10
11–30 brott	15	15	18	12	13	15
31–100 brott	15	9	14	13	13	13
101–200 brott	8	6	8	7	7	8
Fler än 200 brott	21	8	12	21	20	17
Summa	100	100	100	100	100	100
n	383	156	235	211	93	539

Tabell 11:D Andel som har begått olika brott de senaste 12 månaderna. Procent

Brott senaste 12 månaderna	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Graffiti/klotter	20	23	29	17	8	21
Snatteri	42	47	53	35	36	43
Narkotikabrott	27	18	17	26	36	24
Förargelseväckande beteende	32	19	29	31	22	29
Rattonykterhet	26	10	15	24	30	21
Trafikbrott	46	17	31	42	44	37
Bilstöld	39	18	29	34	39	33
Skadegörelse	36	29	40	31	24	34
Stöld	46	23	36	41	42	39
Häleri	41	22	31	38	39	35
Rån	30	8	19	28	25	24
Hot/våld mot tjänsteman	33	26	32	31	28	31
Misshandel	56	32	47	54	40	49
Vapeninnehav	45	25	39	41	35	39
Sexuella brott	2	0	2	1	1	1
Mordbrand	7	7	8	5	7	7
Dråp eller mord	1	1	0	1	0	1

Tabell 11:E Antal brott den unge begått under de senaste 3 månaderna. Procent

Antal brott	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej brott	23	42	26	26	38	28
1–5 brott	29	32	34	29	23	30
6–10 brott	9	9	10	9	6	9
11–30 brott	13	7	12	11	10	12
31–100 brott	12	8	10	12	11	11
Fler än 100 brott	14	2	8	13	12	10
Summa	100	100	100	100	100	100
n	387	158	236	215	94	545

Tabell 11:F Brottslighet de senaste 3 månaderna. Procent

Brott senaste 3 månaderna	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Graffiti/klotter	13	10	17	10	4	12
Snatteri	27	25	32	22	22	26
Narkotikabrott	18	12	12	18	26	17
Förargelseväckande beteende	21	13	20	21	10	19
Rattonykterhet	18	6	10	16	21	14
Trafikbrott	32	10	23	29	28	26
Bilstöld	23	9	16	22	16	19
Skadegörelse	23	19	23	24	13	22
Stöld	29	14	24	28	21	25
Häleri	28	14	20	27	27	24
Rån	17	5	12	16	9	13
Hot/våld mot tjänsteman	20	16	23	19	10	19
Misshandel	35	19	31	35	17	30
Vapeninnehav	32	20	29	29	25	28
Våldtäkt	1	0	2	0	1	1
Mordbrand	3	4	4	2	5	3
Dråp eller mord	1	1	0	1	0	1

Tabell 11:G De ungas ålder första gången de åkt fast för polisen. Ungdomar som uppger att de har åkt fast. Procent

Ålder åkt fast	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej åkt fast	9	32	23	10	8	15
Upp till 9 år	16	6	16	11	10	13
10–12 år	27	15	26	23	21	24
13–14 år	30	32	28	34	30	31
15 år och äldre	18	15	7	22	31	17
Summa	100	100	100	100	100	100
n	435	182	270	240	107	617

Tabell 11:H Längsta tillfälle i häkte eller fängelse. Procent

Häkte/fängelse	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig	38	82	75	34	30	51
Mindre än ett dygn	18	11	15	21	11	16
1–14 dygn	32	5	9	34	37	24
15–30 dygn	7	1	1	7	10	5
Mer än 30 dygn	5	1	0	4	12	4
Summa	100	100	100	100	100	100
n	421	175	258	233	105	596

Tabell 11:I Anhållen eller häktad under de senaste tre månaderna. Procent

Anhållen eller häktad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	52	86	77	50	52	62
Ja	48	14	23	50	48	38
Summa	100	100	100	100	100	100
n	423	174	257	235	105	597

Tabell 11:J Väntar på åtal, rättegång eller dom. Procent

Åtal/rättegång	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	61	85	76	58	70	68
Ja	39	15	24	42	30	32
Summa	100	100	100	100	100	100
n	412	172	255	224	105	584

Tabell 11:K Är den unge villkorligt frigiven eller under övervakning. Procent

Villkorligt frigiven eller under övervakning	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	90	99	97	92	81	92
Ja	10	1	3	8	19	8
Summa	100	100	100	100	100	100
n	423	176	259	235	105	599

Tabell 11:L Ungdomarnas bedömning av sina problem med rättsväsendet. Procent

Problem med rättsväsendet	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	46	79	63	46	59	56
Lite	17	12	14	16	16	15
Ganska mycket	20	3	11	21	14	15
Mycket	17	6	12	17	11	14
Summa	100	100	100	100	100	100
n	417	173	254	232	104	590

Tabell 11:M Oro eller besvär över eget brottsligt beteende. Procent

Oroad/besvärad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	64	80	73	62	72	69
Lite	16	10	13	16	12	14
Ganska mycket	10	2	5	10	11	8
Mycket	10	8	9	12	5	9
Summa	100	100	100	100	100	100
n	417	173	254	233	103	590

Tabell 11:N Önskemål om hjälp med eget brottsligt beteende. Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	58	82	69	62	64	65
Lite	15	6	11	12	17	13
Ganska mycket	11	3	7	11	6	8
Mycket	16	9	13	15	13	14
Summa	100	100	100	100	100	100
n	420	173	255	234	104	593

Tabell 11:O Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för problem med brottslighet. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–1)	7	32	18	12	12	15
Trol ej nödv (2–3)	11	22	16	12	12	14
Viss önskvärd (4–5)	26	23	26	26	22	25
Hjälp nödv (6–7)	43	13	30	36	40	34
Absolut nödv (8–9)	13	10	10	14	14	12
Summa	100	100	100	100	100	100
n	410	171	251	227	103	581

Tobak, alkohol och narkotika

Tabell 12:A Användning av tobak. Procent[12]

Röker	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	16	10	18	10	12	14
Ja, ibland	8	3	7	7	6	7
Ja, dagligen	76	87	75	83	82	79
Summa	100	100	100	100	100	100
n	420	172	254	234	104	592

Tabell 12:A2 Användning av snus. Procent[13]

Snusar	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	47	87	65	56	52	59
Ja, ibland	22	3	9	20	24	16
Ja, dagligen	31	10	26	24	24	25
Summa	100	100	100	100	100	100
n	417	170	252	232	103	587

Tabell 12:B Antal cigaretter per dag de senaste 30 dagarna. Procent

Cigaretter per dag	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga, ej uppgift	21	17	24	16	16	20
1–5 cigaretter	13	7	13	11	8	11
6–10 cigaretter	29	31	26	32	31	29
11–20 cigaretter	34	42	33	38	41	37
21 eller fler	3	3	4	3	4	3
Summa	100	100	100	100	100	100
n	435	182	270	240	107	617

[12] Ny tabell. Ersätter tabell 12:A. Vid formulärrevidering 1999-12-16 omformulerades fråga och svarsalternativ.

[13] Ny tabell. Ersätter tabell 12:A. Vid formulärrevidering 1999-12-16 omformulerades fråga och svarsalternativ.

Tabell 12:C Ungdomarnas användning av alkohol och narkotika någonsin. Procent[14]

Någonsin använt	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Alkohol	81	87	79	84	91	83
Marijuana/hasch	58	60	40	71	78	59
Amfetamin, ej inj	31	34	13	40	62	32
Amfetamin, injicerat	7	10	1	6	28	8
Heroin/opiater ej inj	11	14	6	10	34	12
Heroin/opiater inj	5	6	1	5	17	5
Kokain	15	15	5	20	30	15
LSD/Hallucinogener	21	15	8	24	36	19
Ecstasy	28	25	12	33	52	27
Värktabletter	23	32	17	31	36	26
Läkemedel	28	34	16	37	48	30
Sniffning/lösningsm	21	32	21	25	33	24
Dopingpreparat	5	2	2	5	8	4
Övriga droger	9	10	5	12	15	10

Tabell 12:D Ungdomarnas genomsnittliga debutålder för olika preparat.

Preparat	Pojkar		Flickor		Totalt	
	Ålder	Antal	Ålder	Antal	Ålder	Antal
Alkohol	12,6	341	12,3	151	12,5	492
Marijuana/hasch	14,0	250	13,9	107	14,0	357
Amfetamin, ej inj	15,2	134	14,8	60	15,1	194
Amfetamin, injicerat	16,2	28	16,6	18	16,3	46
Heroin/opiater ej inj	15,7	49	15,6	25	15,7	74
Heroin/opiater inj	16,7	21	15,8	11	16,4	32
Kokain	15,6	66	15,7	26	15,6	92
LSD/Hallucinogener	15,5	90	15,1	27	15,4	117
Ecstasy	15,8	119	15,6	45	15,8	164
Värktabletter	14,4	92	13,7	49	14,1	141
Läkemedel	14,5	115	14,8	56	14,6	171
Sniffning/lösningsm	13,3	91	13,4	56	13,3	147
Dopingpreparat	15,4	23	15,5	4	15,4	27
Övriga droger	15,9	41	15,2	18	15,7	59

[14] Uppgifterna baserade på samtliga ungdomar utifrån uppgifter om debutålder, frekvens senaste 30 dagarna samt frekvens en typisk månad.

Tabell 12:E Ungdomarnas användning av alkohol en typisk månad. Procent

Alkohol	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	15	7	17	13	4	13
Ibland, en gång i må	39	43	43	39	33	40
2–4 ggr/månad	28	35	25	32	38	30
Mer än en gång/v.	18	15	15	16	25	17
Summa	100	100	100	100	100	100
n	412	165	250	227	100	577

Tabell 12:F Förekomst av black-out efter att ha druckit alkohol. Procent

Frekvens black-out	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej black-out	59	52	65	53	47	57
1 gång eller mer	41	48	35	47	53	43
Summa	100	100	100	100	100	100
n	435	182	270	240	107	617

Tabell 12:G Antal drinkar ungdomarna brukar dricka per dag när de druckit de senaste 30 dagarna. Procent

Antal drinkar	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga	24	19	26	20	18	22
1–4	19	36	26	22	25	24
5 eller fler	57	45	48	58	57	54
Summa	100	100	100	100	100	100
n	361	143	203	205	96	504

Tabell 12:H Hur många gånger den unge varit full under de senaste 30 dagarna. Procent

	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Sällan eller aldrig	38	44	49	36	29	40
2–6 ggr/år	10	10	10	10	11	10
En gång/månad	10	12	11	11	9	11
2–3 ggr/månad	21	17	16	21	25	19
En gång/vecka	6	6	4	7	6	6
Några ggr/vecka	12	9	8	13	14	11
Dagligen	3	2	2	2	6	3
Summa	100	100	100	100	100	100
n	407	156	242	222	99	563

Tabell 12:I Hur många gånger den unge varit full under de senaste 30 dagarna. Procent

Full senaste 30 dagarna	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej full	58	61	64	58	52	59
1 gång eller mer	42	39	36	42	48	41
Summa	100	100	100	100	100	100
n	435	182	270	240	107	617

Tabell 12:J Ungdomarnas användning av narkotiska preparat någonsin (ej inräknat värktabletter, läkemedel, lösningsmedel, dopingmedel. Procent

Antal preparat	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inget	37	36	56	26	13	37
Ett	22	25	25	25	14	23
Två	11	7	6	13	13	10
Tre	8	12	6	11	12	9
Fyra	8	9	4	8	20	8
Fem	9	6	2	13	11	8
Sex preparat	5	5	1	4	17	5
Summa	100	100	100	100	100	100
n	416	172	254	232	102	588

Tabell 12:K1 Ungdomarnas användning av marijuana/hasch en typisk månad. Procent

Marijuana/hasch	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	39	39	59	27	17	39
Ibland–en gång/mån	23	30	22	27	25	25
2–4 ggr/månad	8	9	5	11	10	8
Mer än en gång/v.	30	22	14	35	48	28
Summa	100	100	100	100	100	100
n	407	162	247	226	96	569

Tabell 12:K2 Ungdomarnas användning av amfetamin (ej injecering) en typisk månad. Procent

Amfetamin, ej injicerat	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	68	63	86	59	36	67
Ibland–en gång/mån	21	23	10	25	43	22
2–4 ggr/månad	7	5	3	9	8	6
Mer än en gång/v.	4	9	1	7	13	5
Summa	100	100	100	100	100	100
n	405	169	250	226	98	574

Tabell 12:K3 Ungdomarnas användning av amfetamin (injecering) en typisk månad. Procent

Amfetamin, injicerar	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	93	89	98	94	72	92
Ibland–en gång/mån	3	4	1	4	10	4
2–4 ggr/månad	1	2	0	1	4	1
Mer än en gång/v.	3	5	1	1	14	3
Summa	100	100	100	100	100	100
n	407	171	251	229	98	578

Tabell 12:K4 Ungdomarnas använding av heroin/opiater (ej injicering) en typisk månad. Procent

Heroin/opiater, ej injicerat	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	88	85	94	89	64	87
Ibland–en gång/mån	9	11	4	9	26	10
2–4 ggr/månad	1	1	0	1	5	1
Mer än en gång/v.	2	3	2	1	5	2
Summa	100	100	100	100	100	100
n	408	171	251	230	98	579

Tabell 12:K5 Ungdomarnas använding av heroin/opiater (injicering) en typisk månad. Procent

Heroin/opiater, injicerar	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	95	94	99	95	82	95
Ibland–en gång/mån	3	4	1	4	9	3
2–4 ggr/månad	0	0	0	1	0	0
Mer än en gång/v.	2	2	0	0	9	2
Summa	100	100	100	100	100	100
n	410	172	253	228	101	582

Tabell 12:K6 Ungdomarnas användning av kokain en typisk månad. Procent

Kokain	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	84	84	95	79	67	84
Ibland–en gång/mån	11	12	4	14	25	12
2–4 ggr/månad	3	2	1	3	4	2
Mer än en gång/v.	2	2	0	4	4	2
Summa	100	100	100	100	100	100
n	408	171	252	227	100	579

Tabell 12:K7 Ungdomarnas använding av LSD/hallucinogener en typisk månad. Procent

LSD/ hallucinogener	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	78	84	92	75	62	80
Ibland–en gång/mån	17	13	5	20	32	16
2–4 ggr/månad	3	1	2	3	4	2
Mer än en gång/v.	2	2	1	2	2	2
Summa	100	100	100	100	100	100
n	411	171	252	228	102	582

Tabell 12:K8 Ungdomarnas använding av ecstasy en typisk månad. Procent

Ecstasy	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	71	74	88	66	47	72
Ibland–en gång/mån	17	16	7	20	31	16
2–4 ggr/månad	9	3	2	8	16	7
Mer än en gång/v.	3	7	3	6	6	5
Summa	100	100	100	100	100	100
n	407	170	251	227	99	577

Tabell 12:K9 Ungdomarnas användning av värktabletter en typisk månad. Procent

Värktabletter	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	76	68	82	68	63	73
Ibland–en gång/mån	15	17	11	22	13	16
2–4 ggr/månad	4	7	3	5	10	5
Mer än en gång/v.	5	8	4	5	14	6
Summa	100	100	100	100	100	100
n	410	167	249	227	101	577

Tabell 12:K10 Ungdomarnas använding av läkemedel en typisk månad. Procent

Läkemedel	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	71	65	83	62	51	69
Ibland–en gång/mån	14	21	11	21	16	16
2–4 ggr/månad	6	7	3	6	13	6
Mer än en gång/v.	9	7	3	11	20	9
Summa	100	100	100	100	100	100
n	408	166	249	227	98	574

Tabell 12:K11 Ungdomarnas använding av lösningsmedel en typisk månad. Procent

Sniffning/lösnings-medel	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	78	67	78	74	66	75
Ibland–en gång/mån	19	24	15	21	31	20
2–4 ggr/månad	1	3	2	2	2	2
Mer än en gång/v.	2	6	5	3	1	3
Summa	100	100	100	100	100	100
n	408	169	249	228	100	577

Tabell 12:K12 Ungdomarnas användning av dopingpreparat en typisk månad. Procent

Dopingpreparat	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	95	98	98	94	91	95
Ibland–en gång/mån	4	1	2	4	7	4
2–4 ggr/månad	0	0	0	0	1	0
Mer än en gång/v.	1	1	0	2	1	1
Summa	100	100	100	100	100	100
n	409	170	251	228	100	579

Tabell 12:K13 Ungdomarnas använding av andra droger en typisk månad. Procent

Andra droger	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	89	89	95	86	83	89
Ibland–en gång/mån	8	7	4	9	14	8
2–4 ggr/månad	3	1	1	3	3	2
Mer än en gång/v.	0	3	0	2	0	1
Summa	100	100	100	100	100	100
n	406	169	250	228	97	575

Tabell 12:L Behandling för alkohol- eller narkotikamissbruk i öppenvård samt dygnsvård. Procent av samtliga inskrivna

Öppen/dygnsvård	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Öppenvård	19	12	9	20	29	17
Dygnsvård	11	10	3	15	22	11

Tabell 12:M Ungdomarnas uppfattning om deras användning av alkohol och/eller narkotika skadar hälsan. Procent[16]

Skadar hälsan	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	36	38	47	33	22	37
Lite	18	20	19	18	19	18
Ganska mycket	14	13	12	15	14	14
Mycket	32	29	22	34	45	31
Summa	100	100	100	100	100	100
n	383	165	227	218	103	548

Tabell 12:N Oro eller besvär över problem med alkohol. Procent

Oroad/besvärad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	92	90	93	91	86	91
Lite	5	5	3	6	8	5
Ganska mycket	1	2	3	1	1	2
Mycket	2	3	1	2	5	2
Summa	100	100	100	100	100	100
n	402	168	243	223	104	570

Tabell 12:O Önskemål om hjälp för alkoholproblem. Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	93	91	96	90	86	92
Lite	3	4	2	5	3	3
Ganska mycket	2	2	1	1	6	2
Mycket	2	3	1	4	5	3
Summa	100	100	100	100	100	100
n	410	169	248	228	103	579

Tabell 12:P Oro eller besvär över problem med narkotika. Procent

Oroad/besvärad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	77	76	93	70	56	77
Lite	11	9	4	12	18	10
Ganska mycket	5	9	2	9	12	6
Mycket	7	6	1	9	14	7
Summa	100	100	100	100	100	100
n	393	162	233	218	104	555

Tabell 12:Q Önskemål om hjälp för narkotikaproblem. Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	74	74	92	65	50	74
Lite	8	8	4	13	8	8
Ganska mycket	7	8	2	8	17	7
Mycket	11	10	2	14	25	11
Summa	100	100	100	100	100	100
n	399	163	236	223	103	562

Tabell 12:R Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för alkoholproblem. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–1)	38	35	42	36	28	37
Trol ej nödv (2–3)	20	19	19	21	18	20
Viss önskvärd (4–5)	23	28	22	25	29	24
Hjälp nödv (6–7)	16	11	12	16	19	15
Absolut nödv (8–9)	3	7	5	2	6	4
Summa	100	100	100	100	100	100
n	404	163	245	220	102	567

Tabell 12:S Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för narkotikaproblem. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0 –1)	42	44	60	35	19	43
Trol ej nödv (2–3)	9	8	8	11	5	9
Viss önskvärd (4–5)	13	14	11	15	15	13
Hjälp nödv (6–7)	22	22	15	24	35	22
Absolut nödv (8–9)	14	12	6	15	26	13
Summa	100	100	100	100	100	100
n	396	162	240	215	103	558

Tidigare utgivna rapporter i serien "SiS följer upp och utvecklar"

1/98 Rällsögården. 40 års verksamhet vid ett behandlingshem för vuxna missbrukare. (Kerstin Möller, Arne Gerdner, Anita Oscarsson)

2/98 Bli sedd, välja väg och förändras. Utvärdering av utredningsarbetet vid Villa Ljungbacken – en ungdomsinstitution inom SiS. (Göran Sandell, Jeanette Olsson)

3/98 Årsrapport DOK 96. Personer inskrivna vid LVM-institutioner under 1996 – bakgrund, livssituation och vårdbehov.

1/99 Årsrapport DOK 97. Personer inskrivna vid LVM-institutioner under 1997 – bakgrund, livssituation och vårdbehov.

2/99 Med familjen för förändring. Institutionsbaserat familjearbete. (Martha Kesthely)

3/99 Klockbacka – en välintegrerad akutinstitution. (Gurli Fyhr)

4/99 Behandling av adopterade barn på särskilt ungdomshem. Förslag till en behandlingsmodell. (Jan-Åke Eriksson, Inger Sundqvist)

5/99 Ett år efter utskrivning – vad hände sen? En uppföljning av 31 LVM-klienter och deras situation ett år efter utskrivning. (Håkan Larsson, Märta Ollus)

6/99 Beroende av droger – utsatt för övergrepp? Intervju- och enkätundersökning av drogberoende män på Rällsögården 1998. (Anders Nyman)

1/00 Årsrapport ADAD 97. Ungdomar som skrivits in på särskilda ungdomshem under 1997 – bakgrund, livssituation och behandlingsbehov.

2/00 Årsrapport DOK 98. Personer inskrivna vid LVM-institutioner under 1998 – bakgrund, livssituation och vårdbehov.

3/00 Utfall och kvalitet inom LVM-vården. Uppföljning av Lunden och Älvgården. (Arne Gerdner)

4/00 Årsrapport DOK 99. Personer inskrivna vid LVM-institutioner under 1999 – bakgrund, livssituation och vårdbehov.

5/00 Tiden på Älvan och ett år efter ... 25 pojkars syn på vistelsen samt uppföljning ett år efter utskrivning. (Anna Michanek, Marianne Kristiansson, Rose-Marie Westermark, Bella Machado)

1/01 Årsrapport ADAD 98. Ungdomar som skrivits in på särskilda ungdomshem under 1998 – bakgrund, livssituation och behandlingsbehov.

2/01 Flickan och hästen. Bilder från ett hem för särskild tillsyn. (Sven Forsling)

3/01 Årsrapport DOK 00. Personer inskrivna vid LVM-institutioner under år 2000 – bakgrund, livssituation och vårdbehov.

1/02 Årsrapport ADAD 99. Nyinskrivna ungdomar på särskilda ungdomshem under 1999 – bakgrund, livssituation och behandlingsbehov.

2/02 Unga förövare av sexuella övergrepp. Tunagårdens behandlingsmodell. (Åsa Jeppsson, Inga Tidefors Andersson, Eva Löwdahl)

3/02 Barfotabarn. Flickors vandring från LVU till LVM. (Anette Kindstrand, Tomas Theorin)

4/02 SCL-90. Svensk normering, standardisering och validering av symtomskalan. (Mats Fridell, Zvonimir Cesarec, Monica Johansson, Stine Malling Thorsen)

1/03 Psykisk och somatisk belastning hos tvångsvårdade kvinnor. LVM- och LVU-vårdade kvinnor vid Lunden. (Iréne Jansson, Mats Fridell)

2/03 Att bedöma risk för återfall bland antisociala unga. En kunskapsöversikt. (Niklas Långström)

3/03 Det finns inga hopplösa fall, eller ...? Unga kvinnors möte med vården inom SiS. (Mai-Louise Björk, Inger J:son Knodt)

4/03 Kontaktmannaskap. Emotionella upplevelser hos behandlingsassistenter inom LVM-vården. (Anita Helgesson)